

The Project Gutenberg eBook of Kiusaaja: Romaani, by Mór Jókai

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Kiusaaja: Romaani

Author: Mór Jókai

Translator: Niilo E. Wainio

Release date: September 18, 2016 [EBook #53076]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KIUSAAJA: ROMAANI ***

Produced by Tapio Riikonen

KIUSAAJA

Romaani

Kirj.

MAURI JÓKAI

Unkarin kielestä suomeksi N. E. W. [Niilo E. Wainio]

Hj. Hagelberg, Tampere, 1892.
Emil Hagelberg & Kumpp. kirjapainossa.

I.

Kello oli kolme aamupuolella yötä, kun jätin "Sinikissan" ravintolan; mutta miten nyt saisin aikani kulumaan?

Minusta kävi tuo elämä ikäväksi; — joka päivä samat laulut, ennestään hyvin tunnetut kaksimielisyydestään; samat laulajattaret, toisella vaalea toisella tumma tekotukka päässä; rähinä, olut, viini, punssi, sikarit, hiusvoiteen haju, hurjat tanssit, tuuppaukset, huono samppanja ja naiset, joille sekin kelpaa; tytöt, joita sinutellaan ja miehet, joiden arvonimi on "lurjus"; ei ihmekään, jos tällaisessa seurassa menettää kaikki paremmat tunteensa.

Jos olisin kirjailija, niin harmissani ja ikävässani kuvaisin elämää "Sinikissassa" kasvavalle nuorisolle hyödylliseksi lukemiseksi, ja lisäisin lopussa, että tämä on kuvailtu ihan todellisuuden mukaan ja kaikella tarkkuudella, jotta semmoista elämää tietäisivät pelolla välttää kaikki, jotka sitä eivät tunne, ja koettaisivat oman kokemuksensa pohjalla oppia inhoamaan tuota ilettävää elämää. Voisin kuvata sitä niin kauniisti, että olisi kauheata lukea.

Mutta kaikista märistä aineista pelkään minä enimmän mustetta; sitä ei saa kukaan minua käyttämään; olkoonpa missä muodossa tahansa.

Mutta suoraan sanoen, ei olisi haitaksi, jos joku kirjailija ottaisi kokoon kyhäelläksensä, mitä minä olen sauhut kokea.

Niin kuin jo mainitsin oli kello kolme aamupuolella enkä voinut tulla päätökseen, minne nyt menisin.

Liian aikaista on mennä kotiinkin. Jos menen maata niin nukun puolipäivään saakka, mutta tänään on suuri äänestys valtiopäivillä; jos jään pois, niin puolueeni painattaa nimeni karkurien joukkoon.

Jos sentään olisin tuonut puolisoni kaupunkiin, niin olisi tiedossa hauska työ, kun kohta kotiin saavuttuani tutkittaisiin: "missä olet ollut?" Silloin saisin keksiä valheita toisen toistaan kauniimpia. Onhan sekin huvitusta; vihdoinkin saisin aika nuhdesaarnan, onhan sekin hauskaa, mutta menneenvuotiset tulot eivät sallineet sellaista ylellisyyttä. Täytyy kärsiä tätä ikävää elämää!

Entä jos menisin Kasinoon, ehkä vielä tapaisin pelitoveria. Tosin he näin aamupuoleen pelaavat suuria summia ja tänään on juuri minun häviö-päiväni.

Entä jos laittaisin sähkösanoman valitsijoitteni esimiehelle kotia. Kai hän tulisi hyvin iloiseksi, kun hän puoli neljän aikaan ajettaisiin vuoteelta tiedolla, että on tullut sähkösanoma ja saisi lukea, että Rotschild on tehnyt vararikon tai että Venäjän keisari on julistanut tasavallan. — Kun vain tietäisin, josko tytöt tähän aikaan toimittavat sähkösanomain lähettämistä?

Päähäni pisti ajatus. Menen kun menenkin P. Gerhardin vuorelle. [Yksinäinen vuori Budapestissä, Unkarin pääkaupungissa, saks. Blocksberg. Suom.] En ole koskaan nähnyt auringon nousua. Sanotaan olevan sangen kaunis näky. Raitis tuulikin saa puhaltaa pois höyryt päästäni. Paluumatkalla saatan sitte poiketa "Kolmen miekan" ravintolaan, missä saa mainiota makkarasoppaa ja puhdasta koiruoho-viiniä.

Kaikkia hullutuksia ihminen tekee kun on kiivastunut.

Gerhardin kukkulalle siis!

Tonavan sillalla tuli vastaan konstaapeli ja kysyi, minne menen? Sanoin ajavani takaa varasta, joka oli varastanut Brasilian keisarinna timantit ja koettavani saada häntä kiinni. Nytpä konstaapeli rukoilemaan, että päästäisin hänet menemään, hän ei koskaan enää olisi minua estävä.

Saavuttuani sillan ensimmäisen osaston päähän, näin naisolennon seisovan lyhtypatsaan vieressä.

Naisolento on jo itsestään jotain merkillistä mutta vielä merkillisempi tämä näky sillankorvassa, lyhdyn vieressä kello kolmen aikaan aamuyöstä.

Yllänsä oli yksinkertainen musta puku, hartioille kulunut nelikulmainen huivi huolettomasti heitettyinä, kädet paljaat, hattu rypistynyt, siinä vanha sulka sivulla; mutta nämä puutteet korvasi runsaassa määrin paksu sysimusta tukka, joka oli hämmästyttävän kaunis.

Kuullessaan narisevat askeleeni, poistui naisolento lyhtytolpan taakse ja näytti kolkoin katsein mittaavan sillan ja virran väliä.

Minä seisahduin hänen selkensä taakse, jotta hän äkäisesti veti päähänsä huivin ja peitti sillä kasvonsa.

Tuosta suutuin minä ja astuin lähemmäksi.

— Älä pelkää, tyttöseni; vuosisatamme ja kansamme ei ole vielä niin siveellisesti turmeltunut (nykyisen hallituksen kirousta tuottavan järjestyksen kautta) että väkisin veisimme tyttöjä, kyllä ne ilmankin tulevat, kun heitä vähän vain katselee. Hyvästi!

Mutta kuljettuani toiseen lyhtypatsaasen saakka, en voinut olla katsahtamatta taakseni.

Nyt näin tuon naisolennon äkkiä heittävän yltä huivinsa ja hattunsa, ja kaikin voimin kiipeevän ylös sillan rintavarustukselle; — riensin juuri paraaseen aikaan estämään häntä hyppäämästä Tonavan virtaan.

Ensiksi sain kiinni toisesta paksusta palmikosta. Näytti olevan oikeat omat hiukset, kosk'eivät irtaantuneet.

— Hyvä herra, älkää vetäkö minua tukasta! — huusi hän ja peitti toisella kädellä kasvonsa.

— Mistä minä sitte pitäisin kiinni?

— Päästäkää, antakaa minun mennä!

— Niin mieletön en toki olekaan. Tulkaa alas sieltä!

Mutta kun hän ei tahtonut totella sanaa, nostin minä hänet pitkittä mutkitta alas vaarallisesta asemastaan.

Silloin tulivat hänen kasvonsa aivan lähelle minun kasvojani.

En vielä milloinkaan ollut nähnyt täydellisempää kaunotarta.

Mitkä ihanat silmät! Ihanat lyhdyn vallossakin!

En milloinkaan ole nähnyt niin kirkkaasti tuikkaavia silmiä.

Näitten kauneuden on kertomukseni vast'edes tarkemmin osoittava.

Kohta kun näin nämät elävät tähdet, tuli mieleeni, että olisi suuri vahinko heittää niitä Tonavaan.

— Mikä on saattanut teitä tämmöiseen kauheaan päätökseen? kysyin isällisestä. Olettehan, vielä aivan nuori! Ehkä onneton rakkaus?

— Minulla ei ole rakastajaa.

— Kenties emäntänne on teitä loukannut?

— En ole palkollinen.

— Suokaa anteeksi! Siis huono toimeentulo?

— Älkää tutkiko! Hellittäkää vaatteeni; sillä jos ne ratkeevat, ei minulla ole toisia.

— Ennen kaikkea tulkaa pois täältä sillalta.

— Miksi niin? Jos annatte minut poliisin haltuun, panevat he minut vankeuteen, tutkivat minua, ja vapaaksi päästyäni tulen taas tänne.

— Kuulkaa minua. Sanokaa minulle huolenne! Entä jos voisin keksiä avun? Minä olen perheenisä; siis teidänkin isänne. Velvollisuuteni on suojella kärsiviä: siis teitäkin; se on minun ohjelmani.

— Miten voisitte te minua auttaa? Huomenna tulee isäni talo ja tehdas ryöstöön pantavaksi. Sitte — tiedän kyllä, mikä minun kohtaloni on!

— Paljoko isänne on velkaa?

— Oi paljon, paljon.

— Mutta jos minä voisin laittaa tarvittavan summan.

— Jos vielä kerran noin sanotte, hyppään minä kohta virtaan.

— No, no, tyttöseni! Älä ymmärrä väärin. En aiokaan itse antaa rahoja, vaan käännyn edustajakunnan puoleen valtiopäivillä; sinne tulee joka päivä samanlaisia anomuksia. Valtiopäivämiehet eivät maksa muuta kuin hyväntekeväisyyden veroa. Sen he tekevät aivan mielellään.

— Velka on liian suuri.

— Olkoonpa.

— Tietääkseni tuhannen floriinia ja siihen vielä oikeuskustannukset.

(Tuhannen floriinia. No, sen verran on minulla paraikaa taskuissani. Tosin olen säästänyt nämät rahat maksaakseni erään vekselin. Mutta jos lupaan yhden prosentin korkoa lisää, niin kai juutalainen suostuu ajan pidennykseen. Olenhan ennenkin tuhlannut tuhat floriinia kauniin silmäparin tähden, vaikkeivät olleet niinkään kauniit kuin tämän tytön).

— Eihän tuo summa ole niin surmaavan suuri. Entä jos antaisin sen isällemme?

Tyttö katsoi surullisena minuun.

— Älkää tehkö sitä. Ettehän tahdo yllyttää minua hyppäämään Tonavaan.

— Älkää ymmärtäkö väärin. Tiedän, että teille ennenkin on tehty loukkaavia tarjouksia kauneutenne tähden, mutta älkää luulko minua *semmoiseksi* mieheksi. Mitä isänne tehdas valmistaa?

— Nitroglyseriiniä,

(Kemian taito ei koskaan ole ollut vahva puoleni. Glyseriinistä tiedän sen verran, että sitä löytyy kahta lajia. Toista lajia glyseriiniä käyttää vaimoni käsiensä voiteeksi, ja kun minä suutelen niitä, tulee suuhuni makea maku; ja eräs valtiopäivämies-kumppanini, joka on aika juoppo, panee glyseriiniä viiniin, jonka sanoo siitä tulevan paremmaksi; se on siis toista lajia. Sana "nitro" tietää tavallisesti salpietaria. Nuo kaksi ainetta yhdessä mahtavat olla jotakin hyvää parempaa; kun vain tietäisin, miten sitä nautitaan).

— No, sitte ostan tuhannesta floriinista osakkeita tuohon nitroglyseriini-tehtaaseen, Älkää katselko minua noin epäilevästi. Minä olen kaiken kotimaisen teollisuuden innokas harrastaja. Ohjelmanikin velvoittaa minua siksi. Semmoisissa yrityksissä on nimeni kaikkialla tavattava. Minä olen yksi perustajajäsen Balaton-höyrylaiva-osakeyhtiössä, kotimaan silkkiteollisuus-seurassa, kirsikkapuisten piipunvarsien tehtaaseen osakeyhtiössä, sateenvarjojen varastuksen vakuutus-seurassa ja Corvina yhdistyksessä! Pöytälaatikko on kotona täynnä semmoisia osakkeita. Niistä minä elän. Olen myöskin perheenisä. Ja kun itse suosin nitroglyseriiniä, pitää minun ehdoittaa laki, joka velvoittaa maata nauttimaan nitroglyseriiniä. — Tarjoukseni on siis kokonaan affääri, joka ei siis missään suhteessa liikuta teitä. Mutta kenties sopisi siitä paremmin keskustella teidän arvoisan isänne kanssa; jos sanoisitte, missä hän asuu.

Tyttö mahtoi näistä sanoistani tulla täydelleen vakuutetuksi, että minulla on todelliset ihmisystävälliset tuumat; eikä enää epäillyt, kumpi on parempi, minä vaiko Tonava.

— Sallikaa minun siis saattaa teitä isänne luo. Missä hän asuu?

— Sinne on pitkä matka.

— Tuolla kadun kulmassa on issikka. Hän vie meidät pian sinne.

— Emme voi mennä sinne issikalla.

— Ettekö ehkä luota minun ritarillisuuteeni?

— Minä en tiedä, mitä ritarillisuus on. Sanoin ett'emme voi mennä sinne issikalla, kun siellä kadulla ei ajeta koskaan hevosella.

— Mikä katu se onkaan?

— "Kuiskaaja-katu".

— Kummallinen nimi! Kenties sillä kadulla kulkijat puhuvat aina kuiskutellen?

— Kenties.

— Minä seuraan teitä sitte jalkasin sinne.

Tyttö katsoi minua kiireestä kantapäähän.

— Tuollaisessa puvussa te ette saata tulla sinne.

— Mitä? Enkö olisi tarpeeksi hienosti puettu? Kaulukseni tosin on hieman rypistynyt.

— Päinvastoin. Kohta voidaan huomata teidän olevan herrasmiehen.

— Tähänpö aikaan? Onhan nyt yö.

— Löytyy ihmisiä, jotka juuri öiseen aikaan ovat liikkeellä.

— Ettekä pelkää semmoiseen aikaan käydä ulkona?

— Läksin kotoa jo illalla ja olen siitä saakka kävellyt täällä Tonavan rannalla ja katsellut vettä.

— Mutta olkaa huoleti minun suhteeni. Ei minua kuoliaaksi lyödä. Olen minä kummallisemmissakin paikoissa ollut. Lontoossa Rotherhydessä, Pariisissa Montmartrella; taskussani on "hengensuojelija" ja taidan tapella kuin paraskin nyrkkimies.

— Oh! Tuossa asussa ette saata tulla sinne kanssani.

— Tiedättekö mitä? Täällä on Doroteankadulla "Kranatyörin-kellari". sangen oiva kapakka, vastapäätä vapaamielisten klubia. Siellä olen minä hyvä tuttu. Kapakan isännältä pyydän minä vanhan puvun, jota hän käyttää mennessään siankauppoja tekemään; semmoisessa puvussa kai saan täyden kansalais-oikeuden "Kuiskaaja-kadulla", Te juotte lasin munapunssia, sill'aikaa kun minä muutan pukua; se tekee teille hyvää, kun olette ollut ulkona yökylmässä. Tiellä saamme sitte miettiä, mitä sanomme isällenne.

— Eipä hänen kanssaan voi tähän aikaan puhuakaan.

— Miks'ei?

— Siksi että — — —.

Arvasin asian; tuo kunnon mies on kai tähän aikaa tavallisesti semmoisessa tilassa, ett'ei hän tiedä tästä maailmasta niin mitään.

— Saanko tarjota teille käteni?

Yhä vielä huomasin, ett'ei hän luottanut minuun.

— Te ette tunne minua vielä tarpeeksi, sanoin hänelle; minä en ole samanlainen kuin muut. — Tunnetteko Yrjö Sztupaa? Ehkä nimeltä? No niin, melkeinpä olen hänen kaltaisensa. Olen kaikkein lastenkotien, armeliaisuus-laitoksien ja punaisenristin-yhdistysten suojelija. Vaimoni on valiokunnan jäsen useassa hyväntekeväisyys-laitoksessa naisia varten.

Sana "vaimoni" vaikutti. Tyttö huomasi, että hänellä on tekemistä kunnon miehen kanssa, joka ei väitä olevansa naimaton nuorimies, jotta viettelevillä valheillansa saisi pauloihinsa kokemattomia tyttöraukkoja, vaan tunnustaa elävänsä laillisessa avioliitossa.

Tämän tunnustuksen tehtyäni tarttui hän käsivarteeni ja tuli kanssani "Kranatyörin kellariin". Kun minä tartuin hänen käteensä, paremmin sovittaakseni sitä kainalooni, tunsin käden olevan hennon ja pienen, mutta kämmen oli kova ja sormien päät neulanläpiä täynnä: tyttö ansaitsee leipänsä pesemällä ja neulomalla. Kapakassa ei tällä kertaa ollut niin paljon tupakansavua, jott'ei olisi voinut löytää isäntää. Erään sotamiehen, joka oli ottanut haltuunsa kaksi tuolia maaten niitten päällä, laskin kauniisti pöydän alle, toivoen hänelle hyvää jatkoa, ja laitoin sijaa meille kulmapöydän ääressä, vaatien kuolemasta pelastamaani naista istumaan toiselle tuolille. Tällä hetkellä vapisi häh kuin haavan lehti.

Isäntä käsitti kohta pyyntöni ja vei minut makuuhuoneesensa, missä sain ylleni toiset vaatteet. Niin täydellinen oli valekuoreni, että sattumalta katsahtaissani peiliin, tuli mieleeni tuo suloinen ajatus: ehkä joku nautasaksa rupee kanssani siankauppoja hieromaan.

Näin ulkonäöltä muuttuneena palasin holhottini luo. Muotoni oli muuttunut siihen määrään, että hän, astuessani toisen tuolin luo, vakavasti kieltäen lausui: "tämä sija on toisen".

Kun tyttö-raiska sitte tunsu minut äänestä, naurahti hän. Tosin tämä naurahdus kesti vain silmänräpäyksen, mutta oi kuinka se somisti hänen muotoansa. Kasvonsa olivat lasitetun porslisiin näköiset, johon ruumiin väriä on päälle puhallettu. Kasvonpiirteet hienot, silmät vetovoimaa täynnä ja huulten takana loistava helmirivi; mutta somin kuitenkin oli hänen puhdas ja kirkas otsansa.

Mutta höyryävä punssilasi seisoi koskematta pöydällä.

— Miks'ette juo? kysyin häneltä.

— Pelkään sen hajua, vastasi hän; — se haisee samanlaiselta kuin isänikin, kun hän tulee myöhään yöllä kotia ja vetää minua molemmin käsin tukasta ähisten korvaani: "sinäkö se oletkin?" Hänen henkensä haisee juuri tuommoiselta.

Tuleva yhtiö-mieheni mahtaa olla mainio perheenisä! Käskin viedä pois punssin ja tuoda holhotilleni kahvia, jota hän joi ja kiitti.

— Joko lähdemme? Olenko nyt kelvollinen kulkemaan Kuiskaaja-katua?

— Olette aivan. Mutta ottakaa mukaanne myöskin paksu keppi, sillä siellä on paljo vihasia koiria, jotka öisin ovat liikkeellä.

— Minulla on toiset tuumat. Isännällä on hevonen ja kuormarattaat, joilla hän kulettaa oluttynnörejä. Minä otan hänet kyytiin. Me kaksi mahdumme kuskin tuolille. Hän saa istua keskellämme.

Ehdotus hyväksyttiin.

Kun ilmoitin ehdotukseni kapakan isännälle, suostui hän siihen, kuitenkin sillä ehdolla, ett'ei hänen tarvitse tulla kauemmas kuin Kuiskaaja-kadun kulmaan, sillä itse Kuiskaaja-kadulle hän ei tohdi ajaa, pelkää rattaitansa.

— Mahtaa olla mainio katu, kosk'ei semmoisilla rattailla uskalla ajaa, jotka jokapäivä kaksi kertaa kulkevat Asema-katua!

Hevonen oli valjaissa, ja minä autin holhottiani rattaille kuskin viereen; itse asetuin seisomaan heidän taaksensa, jott'en olisi heille, haitaksi. — En vielä ollut kysynyt tytön ristimänimeäkään.

Mutta nyt pankaamme tähän alle kolme tähtöstä, kuten on tavallista uutta lukua alkaessa, ja otaksukaamme niitä kolmeksi lasiksi viiniä, jotka minä join hyvän ystävyuden vuoksi kuskin kanssa.

II.

Kuiskaaja-katu kuuluu todellakin ensi luokan merkillisyyksien joukkoon Unkarin pääkaupungissa. Sitä sopisi näyttää englantilaisillekin, jotka täällä jokapaikassa nuuskivat; takaan, ett'ei Lontoossakaan löydy moista.

Kun Itävallan valtion rautatie sulki Terezvárin kaupunginosan pohjoissivun, tulivat sen ääriset kadut kaikki suljetuiksi. Siellä todellakin löytyi maailman seinä, vaikka kohta laudoista.

Kohta Säde-kadun takana on tuo ikuiseen häviöön tuomittu kaupungin-osa jonka olemassa oloa yhdeksänkymmentä yhdeksän sadatta osaa pääkaupungin asukkaista, siellä asuvia lukuun ottamatta, ei tiedä aavistaakaan.

Tämän paikkakunnan kadut, jotka eivät tiedä mitään mittausopin säännöistä, luikertavat mikä mitenkin ja muodostavat labyrintin, josta ei Teseuskaan olisi päässyt ulos Ariadnen avutta. Lahonneita ja kaatuneita aitoja, savihökkeliä, joitten köyristyneillä katoilla kasvaa paksulta sammalia; kaalimaita vipukaivo keskellä; asunnoiksi muodostettuja rautatien vaunuja, (Herra tiesi miten olivat näitä saattaneet varastaa); maanalaisia pirttejä, joitten ikkuna on maan rajalla, yhdessä ryhmässä lautoja, lautaraitoja, sikaläättä, navetoita, jotka kaikki tukevat toinen toistaan, jotka kaikki menisivät myttyyn, jos yksikin joutuisi pois sijaltaan. Parempien huoneitten ikkunaruuudut olivat paperista: yksinkertaisempien ikkunälävissä on olkituppoja. Useat pihat ovat täynnä mädänneitä puita, toisissa roukkioittain kaikista maailman ääristä koottuja vanhoja ikkunankehiä. Niissä harvoissa puissa, jotka siellä täällä kituen kasvavat, on useampi kuiva oksa kuin lehti; ja nekin tomusta ja savusta harmaita ja lakastuneita.

Katujen kivityksestä ei tietysti täällä ole puhuttakaan; sen sijassa on kasvava ruoho ja olkien jätteitä, joita tuuli ajelee pitkin katuja, kunnes ne jäävät lokalätäköihin, sillä sellaisia löytyy täällä aina ja jokapaikassa. Katuojia ei löydy, vaan kaikki vesi jää kadulle. Erään jo aikoja sitte palaneen huoneen ikkunat ja portti on suljettu laudoilla ja seinän nojalla seisoo hiiltyneitä puita kohtaloansa surren. Mutta siinäkin asutaan. Eräällä toisella seinällä näkyy kulunut saksankielinen kirjoitus: "veden korkeus 1838". Tämä onkin ainoa historiallinen muistomerkki muinaisilta paremmilta ajoilta.

Vielä ovat tänne paenneet kaikenlaiset teollisuuden haarat, joitten hajua ei hienonenäisempi kaupunginosa tahdo kärsiä. Poltettujen luitten käry, saipualipeän ja karvariparkin haju, kivihiihi-tervan ja salpietarin savu ja haju albumiini-tehtaista täyttävät ilman ja sopivat hyvin yhteen kynsilaukan hajun kanssa, joka kasvi melkein itsestään kasvaa puutarhojen korkeilla rikkaläjillä.

Mutta onpa siellä sekamelskassa yksi sieväkin katu. Se ei ole pitkä, mutta väärä. Säännöllisten huoneitten rivissä on yksi yksikerroksinen rakennus. Se on hyvin matala, mutta kantaa kumminkin nimeä "Hotelli", ja vieläpä lisäksi "Punaruusu".

Merkkillinen on tämä ravintola. Se on koottu varastamalla. Tiilet ovat varastetut Losonczin asemahuoneen rakennusaineista; kattoa kannattavat rataiskot, varastetut Itävallan valtionrautatieiltä, kattopäreet kehrutehtaan rakennusaineista, kalkki ja santa Leopoldstadin kirkosta! huonekalut ja taloustarpeet mikä mistäkin. Kaikki on varastettu vähitellen ja kunniallisesti useasta paikasta, jott'ei ole havaittukaan, että on mitään poissa. Koko talo on näin kokoon varastettu. Helppo on aavistaa, mitä väkeä siellä asuu? Läheiset talot herättävät kai enemmän naapurien huomiota kuin muut, koska lauta-aitojen ja porttien päällä on pitkiä rautapiikkiä. Ei niitä sentään tarvitse pelätä, sillä näissä taloissa asuu panttilainajia ja koronkiskuria, toisin sanoin ovat ne "varkaanpesiä".

Tällä kadulla on jo jonkinlaista kivilaskuakin jalankävijöille. Tosin se ei ole täydellinen; mutta alku on hyvä. Se on tiilistä ja on saattanut syntyä siten, että joku on ensin kadunkulmaan aikonut rakentaa talon ja on jo tuottanut tiiliäkin; mutta on sitte katunut ja heittänyt sikseen koko tuuman sekä jättänyt sinne tiilet, kalkin, sannan ja pötkinyt kypälämäkeen. Sitte ovat öisin ohikulkijat ottaneet mukaansa pari kolme tiiltä läjästä ja heittäneet aina askeleen päähän eteensä lokaan, ja näin on vähitellen syntynyt tarpeellisilla lomapaikoilla varustettu trottoaari.

Mutta pian loppuu tämä katu; suuri lätäkö tulee vastaan. Siitä emme pääse ylitse rattailamme; sillä ne jäisivät sinne. Täytyy astua alas; tästä alkaa Kuiskaaja-katu.

Viimeinen öljylamppu pilkoittaa kadun kulmassa; sitte vallitsee pilkkopimeä; etäällä kuuluu höyryveturi vihellellä ja kohisten kulkevan edestakaisin.

— Tämä on meidän katu, kuiskasi holhottini, kun autoin häntä rattailta alas.

Täällä vallitsi salpietarin haju.

— Tuo tuolla on isäni tehdas, lausui hän osoittaen isoa rautaista savutorvea, mistä vaalea savu olisi kohonnut, jollei tuuli olisi painanut sitä alas.

Kun rattaat kolisten kulkivat pitkin katua, ympäröivät meidät joka taholta haukkuen rikkatunkioilla vetelehtivät, kodittomat ja villit koirat, joita täytyi kepin iskuilla karkoittaa kimppuumme tulemasta, ja sittekin pitää tarkkaa vaaria, ett'ei portin ohi kulkeisamme pihasta päässyt päällemme karkaamaan nälästä hurjistuneita koiria; jos sainkin ne pakenemaan portin alle, niin kohta ne taas palasivat takaisin yli aidan. Muuten täytyy täällä kulkijan astua hyvin varovasti, sillä moista katua ei löydy missään muualla maailmassa. Joka talossa on jonkinlainen tehdas, joka teettää mikä mitäkin sikamaisuuksia. Näitten pihosta luikertelee pitkin katua ilman pienintäkään estettä leveitä ja syviä ojia, jotka tehtaista tuovat likavettä ulos. Nämät ojat yhtyvät sitte isompaan kanavaan — johon vesi sitte jää.

Sentähden ei tänne voi kulkea rattailta.

Näitten ojen yli on paikka paikoin pantu laudanpala, ja jos kulkija sattuu astumaan sen viereen, niin kaatuu hän pitkälleen jonkinlaiseen märkään aineeseen, joka on kaikkea muuta kuin hajuvettä.

Tuskin olimme päässeet parin ojan poikki (näitä ojia voisi kutsua pysäkeiksi), niin kuului kapakasta kauhea melu, josta voi saada sen verran selville, että tuosta komeasta ravintolasta heitettiin joku kadun lokaan ja kun kapakan ovi aukeni, kuului sieltä harpun ääni. — Tuo armottomasti kohdeltu henkilö alkoi haukkua ja kiroilla. Hän haukkui unkarin ja kiroili saksan kielellä. Yhdessä kuuluu tuo kauniilta. Sen ohessa alkoi hän tiilikivellä jyskyttää kapakan ovea. Isäntä tuli ulos, ja kuten voin mäjähyksistä aavistaa, antoi jollain seiväs-aseella rauhan häiritsijälle kunnan lailla selkään, odottamatta Rikoskaaren määräämiä rangaistuksia. Rangaistuksen alainen kansalainen taasen huusi ja kiljui, aivan kuin isänmaa olisi ollut vaarassa, ja avuksi huutaessansa pyhiä ja neitsy Maariaa, antoi hän itsestään sen rauhoittavan todistuksen, ett'ei hän ollut juutalainen, vaan oikeauskoinen kristitty.

— Voi, rientäkäämme, kuiskasi peloissaan pikku holhottini, ettei hän saavuta meitä.

Mutta mahdotontahan oli rientää, sillä täytyi astua hyvin varovasti ja etsiä joka askeleelle kiveä, jolle voisi astua lokaa välttääksensä.

— Älkää pelätkö, neitiseni, vastasin rauhoittaen. Ei hän tälle kadulle tule.

— Tulee, kuin tuleekin; tänne hän tulee, siitä olen varma.

— Ei hän meitä näekään pimeässä.

— Näkeepä kyllä. Hänellä on silmät kuin kissapöllöllä; aina hän on öisin liikkeellä, päivällä hän ei koskaan käy ulkona. Hän näkee meidät kaukaa, juoksee tänne ja liittyy meihin.

— No, sitte hänen pahoin käypi; sillä tästä kepeistä annan niin, ett'ei hän vielä ole Kuiskaaja-kadulla moista selkäsaunaa saanut.

— Herran tähden älkää tehkö sitä! Hän on veljeni! Minä tunnen hänet äänestään ja lauluistaan.

Herjettyänsä voivottelemasta ja kiroilemasta alkoi puheena oleva henkilö todellakin laulaa yhtä noista kauniista saksalaisista renttulauluista, joita saksalaisessa kansanrunoudessa on yllin kyllin; erittäin soma niistä on se, jossa lutikoista puhutaan.

— Teillä on siis velikin? kysyin holhotiltani, joka astui edelläni niin vakavasti, kuin pimeässäkin olisi tuntenut hyvin tien. Mitä ammattia tuo veli harjoittanee, kun hän vain öisin on toimessaan?

— Ei. Älkää luulko. Hän ei ole varas. Hän ei tohdi liikkua ulkona päivällä, sillä hän on karannut sotamies!

Arvossa pidettävää isänmaan rakkautta! Veli, joka on karannut sotamies?

— Hän juo siis vain suruissansa? kysäsin. Muuten ehkä kunnan poika. Saan puhua puolestansa hänen päällikkönsä kanssa ja tarvittaessa sotaministerinkin kanssa, kun joudun lähetystön jäsenenä Wieniin, ja koetan saada heitä myöntymään anteeksi-antoon, ett'ei veljenne tarvitse kärsiä rangaistusta rikoksestaan. Ehkä saamme hänelle jonkun sopivan pienen viran.

— Niin, niin! Jumala siitä teitä palkitkoon! huokasi tyttö ja näytti jo rupeevan luottamaan minuun.

Tuo veli, jolla ei ole muuta vikaa, kuin että hän on karannut sotamies ja juo suruaan lievittääkseen, joka makaa päivät ja tappelee hereille päästyänsä, — näki tullessansa Kuiskaaja-kadulle rattaat, joilla olimme tänne tulleet ja rupesi tekemään kuskin kanssa riitaa. Ensin he riitelivät kappaleen aikaa keskenänsä, mutta vihdoin sivalsi kuski häntä muutaman kerran piiskallansa, jolloin poika alkoi heitellä tiilenkappaleita kuskin päälle, mutta kuski ajoi kohta tiehensä jättäen meidät oman onnemme nojaan. Velikulta lähti juoksemaan hänen perässänsä täyttä kurkkua huutaen: "ottakaa kiinni! Ottakaa kiinni!" — Hänestä pääsimme siis — ainakin hetkeksi.

Vihdoin saavuimme kaivon luo joka, nerokkaasti kyllä, oli asetettu keskelle katua, ja josta kaivosta oli asetettu lautaränni läheisen talon pihaan, jotta kulkijan täytyi kiertää kaivon ympäri, jollei tahtonut kontata rännin alitse. — Tässä tarttui holhottini käteeni, kehoittaen minua luottamaan häneen nyt, kun tulemme siihen sekamelskaan, joka on edessämme. — Täällä ei nimittäin ole aavistustakaan pääkaupungin arkkitehtikonttorista. Jokainen rakentaa mitä ja miten tahtoo; rakentamaton paikka on jokaisen oma. Jos joku rakentaa maanalaisen kodan naapurin portin eteen, on se paikka tuon jonkun oma; mutta jollei naapuri hyväksy, että toinen naapuri on hänen tiellänsä, tekee hän läven aitaan ja tekee itselleen tien toisen pihan läpi. Tällä tavoin pääsimme nitroglyseriini-kumppanini taloon kahden naapurin pihan kautta. Kaikeksi onneksi ei näillä ollut koiria, sillä he olivat juutalaisia. Kuten tiedämme, ei yleensä hebrealainen porvari pidä koiria eikä siipikarjaa, vaan hankkii itselleen mieluummin pieniä lapsia, niitten ruokkiminen kun ei maksa juuri enempää.

Puusalvalla varustetun oven läpitse pääsimme jonkinlaiseen puutarhaan, missä enimmäksi osaksi löytyi luukasoja. Yhdessä nurkassa oli jäännöksiä lehtimajan juhlasta, nimittäin neljän tolpan ympäri sidottuja kuivia lehtiä; näihin tolppiin taas oli pingoitettu nuoria, mistä riippui kaikenlaisia valituuta räjäsyjä, joita ennen ollessaan nuorina kutsuttiin liinavaatteiksi. Seuraavan aidan takaa saattoi jo nähdä tehtaan savutorven ja tuntea nenässään siitä maahan laskeuvan savun, jolla oli tuo illettävä suolainen haju.

Tässä aidassa oli pieni porttikin, mutta se oli lukossa. Toiselta puolelta haukkui meille kauhean suuri raivoisa koira ja pureskeli portin alapäätä sekä koetti hypätä yli aidan, mutta ei päässyt kun se oli liian korkea.

— Jääkää te tänne, lausui holhottini, minä koetan päästä sisään, sidon koiran ja avaan teille portin.

Tuo suloinen olento löysi aidasta paikan, missä lauta oli irti. Näytti olevan tahalla tehty läpi asukasten mukavuudeksi, ett'ei tarvinnut portin avainta ottaa mukaansa. Päästyänsä sen läpi näin tytön menevän sisään, varmaankin tuomaan portin avainta; minä jäin kahden kesken koiran kanssa, joka yhä vielä osoitti tyytymättömyyttään. Taskussani (nimittäin kapakan isännän takin taskussa) oli makkaran pala; sen heitin hänelle portin alta, ett'ei pitäisi niin suurta melua.

— Jos nyt, näin ajattelin itsekseni, kun jäin yksin tänne Babeliin, holhottini unhottaa tulla minua noutamaan ja "naapuri" havaitsee minun koettavan myrkyttää hänen koiraansa, niin huutaa hän kansaa kokoon, enkä minä tiedä mistä olen tänne tullutkaan; ottavat minut kiinni vievät poliisikomisarjuksen luo ja huomiosissa sanomalehdissä on luettavana, että valtiopäivämies X. "on otettu kiinni itse rikoksen teossa", kun juuri aikoi varastaa kuivamassa olevia liinavaatteita!

Huoleni haihtuivat ennen pitkää; pimeän huoneen ikkunasta alkoi valo pilkistää, pihanpuolinen ovi aukeni ja sieltäkin näkyi valoa. Näin holhottini astuvan ulos seurassaan nainen, joka näytti melkein

luurangolta. Pukunsa ei ollut tavattomaan aikaan katsoen aivan sopiva vierasten vastaan-ottoon. Kädessään oli rautalangalla vyötetty lamppu.

Sill'aikaa kun luuranko-nainen kutsui koiraa luoksensa sitoakseen sitä kahleisin, avasi tuntematon tyttöni minulle oven ja vei minut pihaan. Homeisia sankoja ja saavia ammotti meille joka taholta, muutamissa arveluttavaa lientä sisällä, lipeääkö vai mitä lienee ollut.

— No! vihdoin viimeinkin tuo neiti mukansa herrasmiehen kotiansa!
Pulsa poika!

Näillä sanoilla tervehti luuranko tähystäen minua lamppunsa valossa kiireestä kantapäähän.

Tyttö löi häntä vihaisesti suulle.

— Pidä suusi kiinni! Tämä herra hakee isääni, hänellä on asiaa.

Nainen purskahti nauruun.

— Kyllä tiedän! Niin on tapana. Olen minäkin ollut nuori; on minullakin ollut rakastaja.

(Saakeli soikoon! Se on mahtanut olla siihen aikaan, kun tuoni vielä oli pikkupoika).

— Astukaa vaan neiden kamariin, sanoi hän kääntyen minuun ja taputtaen käsivarttani. Nyt on paras aika. Minä jään kyökkiin, ja jos nuori herra tulee sill'aikaa, niin minä ajan hänet ulos. Vanhuksesta kyllä pidämme huolta, jos hän herää.

Nyt saavuimme asunnon edustalle; rappeutuneet ja narisevat portaat veivät sisään ensimmäiseen huoneeseen, joka oli kyökki, sieltä saattoi mennä ullakolle. Huoneessa löytyi muutamia keitto-astioita ja sen perällä luuranko-naisen vaatetuspöytä. Pöydällä oli peili josta hopea oli kaikki kulunut pois ja jonka laatikosta riippui puoliksi ulkona irtonainen palmikko. Tulisijan edustalla oli leveä penkki, jolle oli laitettu leposija.

— Olkaa hyvä, astukaa neiden kamariin, kehoitti tuo kunnan nainen, nyrkillänsä tuupaten minua selkään; kyllä minä sanon, kun ukko herää. — Näin puhuen sytytti hän kynttilän ja sulki oven sisään mentyämme.

Silmäilin tätä pientä kamaria. Siellä vallitsi mitä suurin yksinkertaisuus. Ei mattoja eikä peiliä. Puhtaalla lakanalla peitetty vuode, pieni tynny toisessa päässä. Vuoteen kohdalla riippui seinällä pieni mustiin kehyksiin pantu kuva harsolla peitettynä. (Olisin mielelläni tahtonut saada tietää, kenen kuva se lienee ollut?)

Vielä löytyi siellä vanhanpuolinen sohva, pari tuolia pöydän ääressä; pöydällä oli lasi, täynnä jotain sinisen viheriää nestettä, sekä — partaveitsi.

Jäätyäni kahdenkesken tytön kanssa, katsahti hän ensi kerran niin kummallisesti minuun, ja pöydällä oleviin esineisiin, jotta ymmärsin koko asiain laidan. Tämä tyttö on miettinyt muitakin keinoja surmatakseen itsensä, ennenkuin päätti hypätä Tonavaan. Mitä partaveitsi tekee tytön pöydällä? — Vieläkö hän nytkin aikoo sitä keinoa käyttää?

- Te olette väsynyt, lausuin hänelle; hänen näytti olevan vilu myöskin.
Menkää maata. Minä odotan tuolla kyökissä, kunnes isänne herää.
Hyvästi.

Jätin hänet yksin ja menin kyökkiin.

Mutta täällä oli pimeä, kun tuo nainen oli vienyt lampun muassaan.

Kuitenkin löysin vihdoin istuinpaikkansa. Se oli jo muodostettu penkiksi. Siihen istuin ja aloin miettiä mikä loppu tästäkin tulee? aivan kuin uudenaikainen novellikirjailija, joka olisi hyvin mielissään, jos joku sanoisi hänelle miten hänen kertomuksensa on päättyvä.

Tytön kamarin ovi oli ihan minua vastapäätä. Oven yläpäästä oli lauta haljennut, ja tämän halkeaman läpi pilkisti sieltä valo.

Enpä kysynyt lupaa omaltatunnoltani, kun hiivin oven taa kurkistaakseni huoneeseen. Nyt tunnustan syntini — päästäköön minut synnistäni pappi — tai hänen vaimonsa.

Tyttö seiso yhä vielä pöydän ääressä, katsoa tuijottaen noita kahta vaarallista esinettä. Väliin pyyhkäsi hän otsaansa ikäänkuin vetääksensä syrjään irtonaisia hiussuortuvia, joita ei kuitenkaan ollut otsalla. Väliin taas peitti hän kasvonsa käsillään. Ruumiinsa värisi kauhusta. Hän väenteli

suonenvedontapaisesti käsiänsä. Vihdoin otti hän pöydältä tuon lasin, vei sen ikkunan luo, avasi ikkunan ja kaatoi pimeyteen sen sisällön. Lasissa oli mahtanut olla myrkkyä. Sitte otti hän partaveitsen käteensä, avasi sen ja tarkasteli terää; hän nauroi niin kummallisesti tätä tehdessään, ehkä häntä huvitti irvikuva, minkä hän näki kirkkaan terän kuvastimessa. Hän näytti puhelevan sen kanssa. He hieroivat kauppaa. Partaveitsi kielsi, aivan kuin olisi kuuluisakin naisten viettelijä. Ei pyytänyt muuta kuin yhden suukon. Kerran vain sattuu, ei muuta. Jollei hän olisi hyvä kalu, ei häntä suosittaisi. Tyttö ei antanut itseänsä viekoitella. Pudisti kieltävästi päätänsä ja pani partaveitsen kiinni, sanoen: ehkä toiste; ja heitti sen sänkynsä pohjalle.

Sitte laski hän kätensä ristiin rinnallensa ja syvästi huoaten kohotti kasvonsa taivasta kohden. Oi, jos osaisin piirtää kuvansa!

Nyt tempasi hän äkisti harson kuvan päältä, joka pii hänen vuoteensa yläpuolla. Se oli tähän asti ollut peitossa, ehkä sentähden, ett'ei se näkisi mitä täällä tapahtuu. Hyvin tunnen tuon "Herran"; usein olen nähnyt hänen kuvansa; tavallisesti on sillä orjantappuraruunu päässä. Tyttö lankesi polvilleen sen eteen peittäen kasvonsa vuodetta vastaan ja pysyi tässä asennossa liikkumatonna.

Minä menin takaisin penkille istumaan ja mietin pää käsiin vaipuneena, mikä on oleva loppuna tästä?

Ulkoa kyökin oven takaa kuulin hiljaista tassutusta; varmaan tulee tuo tuonen akka. Olin aivan hiljaa pimeässä. Hän tuli sisään. Lampun jätti hän ulos portaille, otti tohvelit jalastaan, jott'ei kuuluisi askelten ääntä ja hiipi kamarin oven taakse kurkistamaan raosta sisään. Kova uteliaisuus mahtoi vaivata. Annoin hänen hetkisen koettaa parastansa, sitte puhuttelut häntä pimeästä.

— Oletteko yksin?

Hän kääntyi minuun.

— Kas kas! missä onkaan herra täällä?

— Istun penkillä.

— Miksi siellä istutte.

— Odotan päivän valkenemista.

— Sitä olisitte tuolla sisälläkin voinut odottaa.

Kunnon nainen suuttui.

— Pyydän, sanokaa, kuinka te olette noin laihaksi jäänyt?

Tällaista kysymystä hän ei ollut odottanut.

— Kuinkako minä olen laihaksi jäänyt?

— Kun *toiset* tavallisesti ovat kaikki lihavia.

— Mitä? Luuleeko herra ehkä minua *semmoiseksi* naiseksi?

— Niin on puheesta kuulunut.

— Väärä luulo. Minä olen kunniallinen nainen. Olen kaksikymmentä vuotta ollut isännän emännöitsijä. Ei minulla ole mitään tekemistä kenenkään tyttöjen kansaa. Mutta tuota meidän tyttöä minun tulee surku; mieleni olisi hyvä, kun joku veisi hänen täältä.

— Joko kunnollisesti tai kunnottomasti?

Laiha nainen toi lampun sisään ja asetti sen pöydälle. Ei ollut kuulevinansakaan kysymystäni.

Sitte istui hän viereeni penkille.

— Siitä on kaksikymmentä vuotta, kun näillä meidän seuduilla levisi huhu, että morsian ja ylkä menevät vihille; morsiamen päässä oli valkoinen ruunu; joka ihminen juoksi tätä kummaa katsomaan.

— Eikö sitte enää ole naimaliittoja tehty?

— On kyllä, mutta ruunutta.

— Hauska onkin tämä teidän korttelikunta.

— Niin on koko Kuiskaaja-katu.

— Oliko tämä vastaus vain kysymykseen?

— Oli. Kukapa tulisi tänne Kuiskaaja-kadulle kosioretkille? Kukapa tänne lähettäisi kosiomiehiä? Pitkä on matka täältä kirkkoon. Kukapa täällä esiintyisi morsiuspäähine päässä? Revittäisiin hänen tukkansakin. — Mutta kyllä te minun selityksittäkin tiedätte tehtävänne. Mistähän olette onkineet tuon tytön?

— Melkeinpä hänet todellakin Tonavasta ongin. Sain hänet kiinni sillalla, juuri kun hän oli hyppäämäsillään virtaan.

— Kas sitä vaan! Enkö minä ole sanonut, ett'ei isä saa hullutella hänen kanssaan. Hyvänen aika! Meidän tienoilla ovat häät harvinaisia, mutta myöskin peijaiset. Meikäläisiä kuolleita kannetaan tavallisesti ulos vankilasta. Sentähden soisin jonkun kunniallisen ihmisen ottavan täältä tuon hyvän ja siivon tytön. Hän on liian hyvä kalojen ruuaksi! Mutta siksi se vielä käy; kummallinen olento hän on. Hän ei sovi tänne Kuiskaaja-kadulle. Mutta emme täällä ole aina asuneetkaan. — Sillä katsokaas, hyvä herra, tytön isä on sangen oppinut mies, mutta hänen on järjessään vika. Hän keksii ja koettaa kaikkia mahdollisuuksia. Hän tekee veden alla palavia tuli-soihtujakin. Hän tietää keinoja joilla tunnin kuluessa voi hävittää vahvimmankin linnoituksen. Hän sanoo, että hän saisi miljoonia, jos ilmaisisi vieraille valtakunnille salaisuutensa, sillä niitten avulla voi noin vaan pyyhkäistä pois kaikki viholliset; mutta hän ei tahdo toimia isänmaatansa vastaan. Ennen kuolisi hän nälkään. Kummallista kyllä, on hän ihan toinen mies aamulla kuin illalla. Kun hän aamulla herää kohmelostaan, alkaa hän kohta käydä minun kimppuuni. Minut sitte hyvänpäiväiseksi haukuttuaan alkaa hän torua tytärtänsä. Hän soimaa häntä, että hän vielä on hänen niskoillaan. Miks'ei mene hakemaan rakastajaa? Jotain rikkasta rakastajaa, joka ylläpitäisi häntä! Jotain suurta herraa joka voisi korkealle esivallalle ilmoittaa isänsä keksinnöt! Isä toruu, kunnes tyttö lähtee työhönsä. Tyttö parka on erään ompelijattaren luona työssä. Hän saa kahdeksan floriinia kuukaudessa. Täytyy istua työssä myöhään iltaan. Pelolla tulee hän illalla kotiin, varpaillaan hiipien, sillä isä odottaa häntä pamppu kädessä. Ukko on tähän aikaan päissään ja ihan toinen mies kuin aamupäivällä. Silloin kurittaa hän tytärtään ulkona kuleksimisesta. Varmaan on hän muka ollut rakastajaa tapaamassa. Ukko on nyt kovin arka kunniastaan ja saarnaa siveellisyydestä kuin pappi. Tavallisesti ruoskii hän myöskin tällöin tytärtään. Tämä ei muuta tee, vain itkee. Ihme ja kumma, kun hän voi tätä elämätä kestää.

Nainen pyyhki esiliinalla silmiään.

Lurangolla on siis myöskin sydän.

Sitte nauroi virnisti hän taas.

- Niin, hyvä herra. Sentähden olin hyvillä mielin nähdessäni teidän; kun isäntä hoipertelee aamulla sisään, voin sanoa, ett'ei hänen tarvitse kiukutella enää, täällä on jo se, jota hän on kaivannut, eikä hän ainakaan aamupäivällä lyö Agnes parkaa.

Nyt sain tietää tytön nimen olevan Agnes.

En saattanut olla tekemättä yhtä muistutusta.

— Miks'ette puolusta tuota hentoa tyttöä? Te näytätte vahvalta naiselta.

— Vahva minä olenkin, voittaisin vaikka kaksi hänen oloistaan miestä; mutta hän on kiero ihminen. Jos tartun hänen käteensä estääksensä häntä mielensä mukaan ruoskimasta meitä, uhkaa hän mennä alas tehtaasen ja lennättää meidät ilmaan kaikkityyni.

— Miten?

— Nitroglyseriinillä, jota hän valmistaa.

— Mitä on tuo nitroglyseriini?

— Mitäkö nitroglyseriini on? Ettekö vielä sitäkään tiedä? Kenties olette nautasaksa. Se on sellaista ainetta, jolla kaivoksissa ja vuorimurroksissa kalliota särjetään. Sormeni kokoinen tuutti sitä on tarpeeksi kukistamaan tämän huoneen, ja meillä on tavallisesti noin kaksikymmentä sentneriä sitä tuolla alakerrassa. Tätä nykyä on sitä erittäin paljon, kun sen hinta on alennut, ja ukko vannoo ennen räjäyttävänsä kaikki ilmaan kuin myyvänsä sitä niin halvasta. Se lennättäisi meidät kuuhun saakka. — Sen hän saattaa tehdä joko aamulla tai illalla. Sillä illalla kun hän on juovuksissa, tulee mieleensä kunnia; aamulla taas kun hän on selvällä päällä, muistuvat mieleensä velkojat, ja silloin on hän raivoissaan. Ilmaan saamme lentää joko varhemmin tai myöhemmin!

Hauska uutinen! Seisoo dynamiitilla täytetyssä tehtaassa. Tuolla nimellä tunnen jo tavaran. Hyvänpä yhtiömiehen sainkin!

— Sentähden soisin jonkun vievän täältä pois Agneksen, lausui vihdoin nainen.

Näin sanoen sammutti hän lamppunsa. Aamurusko pilkisti ikkunasta sisään. Pestissä oli jo kirkas aamu, mutta täällä Kuiskaaja-kadulla yksi kolmannes sumua toinen kolmannes savua.

Aamuruskosta oli seurauksena nuoren herran kotiin tulo. Ei tarvinnut porttia avata, kaikella kunnialla hän pujahti läpi aidan. Ensin lauloi hän sisarensa ikkunan alla yhtä noista ilkeistä renttulauluista, joille en voi antaa muuta nimeä kuin "runottaren kolera"; sitte kömpi hän miten kuinkin ylös rappusia ja pääsi viimeinkin monen koetuksen perästä ovesta sisään.

Uljas poika! Missä ei reikää siinä savea. Rypistyneessä hatussa likainen tekokukka; vaatteissa tuskin yhtään nappia. Kaulahuivin päät riippuivat alas niskasta. Pöhöttyneet veripunaiset kasvot olivat täynnä kirjavia sinermiä, jotka olivat eri ajoilta punaisen, sinisen ja tummanvihreän värinsä mukaan, — toisesta korvasta vuoti verta. Joskus nuorena oli hän saattanut olla kauniskin poika. Nyt näytti hän tuommoiselta kahdenkymmenen vuotiaalta ukolta. Oikeassa kädessä oli märkä sikaarin pätkä, jota hän pisteli suuhunsa milloin yhtä milloin toista päätä siinä luulossa että toinen pää palaa. Vasemmassa kädessä oli naisen huivi.

Laiha nainen meni häntä kohta ovesta vastaan ottamaan.

— Ylös ullakolle kohta paikalla!

— Enpä mene Rézi rouva, siellä on torakoita,

— Mene kohta. Siellä on vuoteesi.

— Voi; älkää lyökö, taikka huudan.

— Huuda vaan, huuda vaan! Kohta tulee isä ja silloin saat selkäsi.

— Eipä tulekaan, eipä tulekaan; hän on juovuksissa kuin sika.

— No, missä tahdot sitte maata?

— Tuolla kamarissa. Tytön kamarissa.

— Täällä ei ole mitään tyttöjä, sinä pöllö.

— No no no, rouva Rézi. On maar!

— Sinä aasi! Hän on sisaresi. Varmaan olet riistänyt tuon huivin joltain kaltaiseltasi naiselta?

— Sama se.

— Mene hiiteen.

— Sama se.

Todistaaksensa, mihin määrin se oli hänelle sama, suuteli hän luurankonaista poskelle; siitä sai hän palkinnoksi hyvin ansaitun korvapuustin ja vielä paremmin ansaitun herjausnimen.

Minä näin hyväksi astua väliin.

— Kuules velihopea —.

— Kas vaan, täällähän on "yksi" jo! ännkäsi poika hämmästyneenä.

— Tuoss' on floriini; kansani toivo, ota ja mene takaisin kapakkaan; hae se, jonka huivin olet vienyt.

Tämä teki suuremman vaikutuksen kuin pitkät puheet.

— Jos annatte kaksi, niin pysyn siellä iltaan saakka.

Ei sovi kitsastella, kun on nuorison kasvatuksesta kysymys, lausuin itsekseni ja myönnyin hänen ehdotukseensa.

Tähän oli hän täydelleen tyytyväinen ja alkoi antaa minulle kaikenlaisia kauniita neuvoja, jommoisia ei löydy edes Vollftin teoksessa: "Seurustelu naisten kanssa"; kunnes rouva Rézi ajoi hänen ulos ovesta; hän kömpi miten milloinkin rappusia alas, yhä laulaa loilottaen kieleensäköään purematta.

Hauska lankous!

Menessään herätti hän ukon; alakerrasta alkoi kuulua epäselvää rähinää, josta ei kuitenkaan voinut selittää ainoatakaan sanaa.

— Onko herra noussut ylös, kysyin.

— Vasta hän nyt alkaa nousta. Kuuluu kiroilevan vasta ensimmäistä värssyä. Haukkuu ikkunasta poikaansa. Sitte seuraa riita Kozákin kanssa. Sitte alkaa hän kiroilla saapastensa luoja, kun ei oikean jalan saapas mene vasempaan. Sen jälkeen tulee hän ulos torumaan koiraa. Sitte huutaa hän naapurille, miksi hän taas on yöllä päästänyt tänne kartanolle viinan rapaa. Sitte tulee hän minun kimppuuni. Viimeiseksi jää Agnes. Sillä tavoin hän toivottaa "hyvää huomenta".

Tuo kunnioitettava perheen-isä pysyi todellakin aivan täydellisesti ohjelmassaan. Kello oli puoli kuusi, kun tuolta alhaalta kuului ensimmäinen "jumalauta", ja seitsemän aikaan nousi kirousten jakeleminen ylimmilleen, vain yskä keskeytti väliin sadatuksien tulvaa.

Jo astui hän rappusia ylös. Rouva Rézi seisoj tulisian ääressä ollen tulta tekevinään.

— Tiedättekö mitä, hyvä herra? Jos en vielä olisi tehnyt tulta, toruu hän minua, etten vielä ole laittanut hänelle suurusta; jos taas jo valkea palaa, on sekin pahasti, kun tuhlaan kalliita kivihiiliä.

— Senkin seitsemän tulista p—lettä vieköön tuon oven, kuului ulkoa. Aina loukkaan käteni lukkoon.

Hän potkasi oven auki.

En ole vielä milloinkaan niin pettynyt luulossani kuin nyt. Päätän äreästä ja karkeasta äänestä luulin tapaavani jonkun jättiläisen, mutta edessäni seisoikin pieni puoliviidettä jalkaa pitkä kääpiö, kyttyräinen sekä edestä että takaa, pitkät kädet roikkuivat alapuolelle polvia, toinen sääri oli sisäänpäin väässä, jotta koko vartalo näytti olevan kaatumaisillaan. Mutta pää oli suunnattoman suuri; tukka pörrössä aivan kuin suortuvat olisivat pelänneet koskea toisiinsa. Kasvoissa kuvautui ylpeys ja kohmeloa seuraava äreys.

Nähdessään vieraitakin olevan kyökissä vaikenen hän äkkiä. Aivan kummallisella tapaa saattoi hän vääntää leuatonta päätään kyttyräistä vartaloansa kääntämättä. Hän katsahti rouva Réziin ja viittasi pitkällä kädellään Agneksen kamariin päin.

Ennätin sanomaan asiani, ennenkuin akka ehti ruveta hulluuksiaan latelemaan.

— Hyvää huomenta, herra! Tulin tänne näin aikaiseen kun luin Közlöny-lehdestä, että tänään tulee tämä nitroglyseriini-tehdas myytäväksi huutokaupalla. Tahdoin estää sitä. Kun minä juuri tarvitsen tuollaista tehdasta, mutta en itse ole asiantuntija ja teidän tietonne tässä suhteessa ovat yleisesti maassa tunnetut, niin haluaisin koettaa, eikö voisi saattaa teidän raha-asioitanne sellaiseen tasapainoon, että tämä yleishyödyllinen tehdas edelleenkin tyydyttäisi maan tarpeita nitroglyseriinin suhteen.

Tämä oli suoraan tunnustaen kaunis puhe. Eikä minulla ollut sitä paperillakaan. — Mutta isäntä ei ollut sitä mieltä.

— Onko herralla rahoja? Tämä oli ensimmäinen kysymys, joka oli ratkaistava, ennenkuin itse asiaan ryhdyttäisiin.

Otin taskustani koko tukun, "Ensimmäisen Kamarin" nauhalla sidottuna ja seuraavalla kauniisti sointuvalla päällekirjoituksella varustettuna: "100 kplta 10 floriinin: = 1,000 fl."

Tämä ei ollut puhetta, mutta teki hyvän vaikutuksen.

— Mennään tänne tyttäreni kamariin.

— Mutta ehkä neiti nukkuu vielä.

— Kyllä minä hänet pian hereille saan.

— Emmekö voisi mennä johonkin toiseen huoneeseen?

— No, älkää saamaelko! Omaan kamariini emme saata mennä; se on kuin sikaläätti; muut huoneeni ovat ryöstömiehet sinetillään lukinneet. Nyt tiedätte syyn. Astukaa sisään!

Tiesin tytön menneen maata täysissä vaatteissa; kenties ei hän pelästynyt aivan kovin.

Astuessamme kamariin istui tyttö ikkunan ääressä (se oli hänen peilinsä) ja palmikoitsi ihania mustia

hiuksiaan.

Kyttyräselkä ärjäsi kovasti:

— Miksi siivoat itseäsi vaatteet yllä? Tahraat rasvaisilla hiuksillasi puhtaat vaatteesi! Riisu yltäsi kohta!

Tyttö valmistausi tottelemaan.

Ukko asetti tuolin minua varten pöydän ääreen vastapäätä ikkunaa. Kumminkin istuin toiselle tuolille selin tyttöä, joka riisui pukuansa.

— Miksi kampaat hiuksiasi ikkunan ääressä kaikkein nähden? ärjäsi taas ukko.

(Kaikkein nähden!)

Sitä ei nähnyt kukaan muu kuin kolme varpusta, jotka istua könöttivät kuivettuneen puun oksalla.

— Tytärtännekö rupeettekin torumaan? Vai aiotteko keskustella kanssani asiasta? huudahdin kovemmalla äänellä. Istukaa; ottakaamme esille paperia sekä kynä ja ruvetkaamme laskemaan.

— Mutta mikä on teidän nimenne?

(Sitä en jumaliste itsekään tiennyt. Oikeata nimeäni en voinut sanoa, sillä siitä minut kohta tunnettaisiin ja arvattaisiin, etten minä tarvitse mihinkään nitroglyseriiniä. En tohtinut ottaa myöskään mitään yleistä nimeä sillä jollakin muulla saattaisi olla sama. Mieleeni tuli eräs kummallinen nimi, jonka olin joskus asiakirjoissa nähnyt).

— Nimeni on Ignatius Koribanya.

— Oo! Tuon nimen tunnen minä aivan hyvin. Nyerges-Ujfalusta kotoisin, eikö niin? Te olette useasti ennenkin tilannut minulta dynamiittia marmorilouhostanne varten.

(— Hyvinpä arvasin! Otin kun otinkin elossa olevan miehen nimen! Mielelläni olisin antanut sen takaisin).

— Miten aiotte auttaa minua? Tilaamallako? Vaiko etumaksulla? Tai annatteko lainaksi?

— En ehdota yhtään noista keinoista, vaan haluaisin ruveta yhdysmieheksenne tehtaassa tuhannen floriinin maksua vastaan.

— Ei käy laatuun. Minulla on jo yksi "yhdysmies".

— No sittehän meitä olisi kaksi.

— Ei käy laatuun. Kozák ei kärsi kumppalia.

— Siinä tapauksessa maksamme hänelle osansa ja hän saa mennä muualle.

— Kozák ei ole antanut rahoja liikkeesen. Hän on työnjohtaja. Hän on harvinainen olento, jota ei saada joka oksalta. Vai mitä luulette miehestä, joka yksin johtaa nitroglyseriini-tehdasta? Täytyy olla raittiina Ja päihtymättä yöt päivät! Täytyy olla niin tarkka toimessaan, että työ käy minuutin mukaan. Sillä jos vain yksikin aste lämmintä puuttuu tai rahtunenkin jotain ainetta puuttuu sekoituksesta tai jos valmis latinki epähuomiosta putoo lattialle, niin lentää koko huone ilmaan, vieläpä "Punaruusun" kapakankin tiilet sinkoilevat sinne, mistä ne ovat varastetutkin. Siihen toimeen ei kelpaa joka mies.

— Herra Kozák on siis juuri semmoinen kelpo mies. Sepä hyvä. Koetan voittaa hänen luottamustaan, jotta hän ottaisi minut toiseksi yhdysmieheksi.

— Kuulkaa hyvä herra! Se käypi vaikeaksi. Kozák ei kärsi rinnallaan muita, ei ainakaan nuorta miestä, hän ei huoli apulaisestakaan. Mieluummin tekee hän yksin kahden työt.

Näin sanoen lähestyi hän minua ja kuiskasi korvaani: "hän on rakastunut tyttöön".

Sitte jatkoi hän taas kovasti:

— Hän on tuommoinen kiero mies, joka kerran jo istui viisi vuotta vankilassa, kun hän revolverilla oli ampunut kuoliaaksi mielitiettynsä viettelijän.

(Taaskin uusi oiva tuttavuus!) Hurja kosija, joka vainoo revolveri kädessä kilpailijaansa, ja jo kerran on murhasta istunut vankeudessa.

— Mutta älkäämme kuluttako aikaa turhiin. Jos ei herra Kozák huoli yhdysmiehestä, niin on minulla toinen yksinkertaisempi ehdotus. Minä ostan teiltä nitroglyseriiniä tuhannen floriinin hinnasta ja te annatte minulle siitä kuitin. Kun sitä sitte tarvitsen, tulen noutamaan.

— Hm. Tuota seikkaa pitää ensin vähän miettiä.

— Ei mitään miettimistä, vaan rientäkää maksamaan nämät rahat tuomarille ennenkuin tulee ryöstöhuutokauppa. Sehän on suurin kipu, jota lainopin tohtori parantelee, eikä se aine ole kaikkein kalliinta, jota lääketieteen tohtorin osoitteen mukaan annetaan apteekista, vaan se on tuon toisen tohtorin muste; koettakaa siis päästä siitä erilleen, niin kauan kuin vielä on mahdollista.

Kyttyräselkä ravisti päätään.

— Puhuitte "musteesta". Mustetolpponi on tuolla kamarissa, joka lukittiin, kun kaikki omaisuuteni kirjoitettiin ryöstön alaiseksi; ovelta on sinetti, jott'en voi teille kirjoittaa kuittia.

— Ettekö voisi pyytää joltain naapurilta vähän mustetta lainaksi?

— Minulle ei täällä anna kukaan musteen tippaakaan.

— Ovatko kaikki niin suuttuneet teille?

— Eivät juuri suuttuneet, vaikka kylläpä heillä olisi siihenkin syytä, sillä minä en suinkaan mielistele ketään; — mutta he pelkäävät minua. Tehdasliikettäni olen harjoittanut jo melkein kaikkialla kaupungissa; ensin alotin Ferenczvárin kaupunginosassa, mutta naapurit juonittelivat minua vastaan, kunnes kaupungin neuvosto ajoi minut pois sieltä. Sitte muutin Jozsefváriin, mutta siellä sain taas kimppuuni joka sielun; pelkäsivät minun lennättävän heidät yläilmoihin; muutin taas majaa Terezváriin; sielläkin ahdistettiin minua, kunnes vihdoin jouduin tänne Kuiskaaja-kadulle, missä asuu vain semmoisia ihmisiä, jotka eivät mielellään etsi oikeutta raastuvasta. He koettavat sitä vastoin omin päinsä saada minua poistumaan täältä; sentähden en saa mistään läkkiä, jollei minulla itsellä sitä ole.

Aloin tutkia kapakan isännän takin taskuja. Semmoisen miehen taskuissa on tavallisesti aina kirjoitusneuvot. Löysin todellakin pienen pulloksen. Siinä oli kun olikin punaista läkkiä, luultavasti aniliinia. (En koskaan enää juo hänen luonansa punaista viiniä).

— Tässäpä on. Kynän me saamme hanhen sulasta, ja sitte tuumasta toimeen. Paperia on mulla sen verran muassani. Kirjoittakaa siis. Tuhannen floriinin kuitti.

— Puhutaan ensin Kozákin kanssa.

— Käskekää sitte Kozák tänne.

— Hän ei tule tänne.

— Miks'ei?

— No niin. Johan sen sanoin. Hän on rakastunut tyttöön ja on siitä hänelle suuttunut.

— Suuttunutko rakkaudesta? tuo menee yli ymmärrykseni. Mennään me Kozákin luo sitte.

— Mennään vaan, mutta minä en takaa häntä.

Lahonneita rappusia myöten pääsimme jokseenkin helposti alas, ja maanalaiseen kertaan vieviä niljakkaita rappusia myöten oli kyttyräselän helppo mennä, sillä jos olisimme kompastuneet, niin hän ei olisi langennut minun niskoilleni vaan minä hänen.

Pieni kamari, jonka ikkunasta oli vain kolmas osa maan pinnan yläpuolella, oli Kozák herran asunto, johon me nyt saavuimme. Siinä oli yksi tuoli ja olkivuode, jonka alusta oli kirjastona.

Edellä mainittu mies saattoi olla noin viisineljättä vuotta vanha; kasvot peitti ruskea parta, joka oli takkuinen ja sikinsokin kuin rakeitten lakoon lyömä elopelto, keltainen tukka riippui pitkänä niskassa. Syvissä koloissaan säihkyivät nenälasiensa takaa uhkaavat silmät. Koko muotonsa oli juhlallinen, ankara, kammottava.

Kyttyräselkä mainitsi valenimeni.

Tuo arvoisa herra astui luokseni ja astui varpailleni.

En tiennyt varmaan tapahtuiko tämä siitä syystä, että jos tässä ahtaassa komerossa kolmesta parista jalkoja yksi pari alkaa liikkua, niin ehdottomasti tulee astuneeksi yhdelle noista toisista pareista, vai

lieneekö tämä ehkä ollut joku salainen merkki, josta nihilistit tuntevat toinen toisensa? Eräältä tuttavaltani, joka on sanomalehtimies, olin saanut kuulla, ett'eivät nihilistit kuten vapaamuurarit, tervehdi toisiaan salaisella käden annolla, vaan salaisesti jaloille astumalla. Joka ei vastaa samalla lailla tervehdykseen tai joka sanoo: "suokaa anteeksi!" se ei ole liittoon kuuluva.

Tehtaan isäntä mainitsi yhtiömiehellensä minun tahtovan ostaa dynamiittia — oikein tukuttain.

Yhtiömies kysyi äänellä, joka tuntui tulevan maan alta:

— Mitä sorttia? Latinkiako? Vaiko Bickfordin sytyttimellä varustettuja? Yksinkertaistako? Vaiko yhdistettyä?

En tahtonut ilmaista tietämättömyyttäni.

— Joka lajia sekasin, mitä vain on saatavana.

Nuo mustat silmät säihkyivät niin kummallisesti lasien takaa.

— Tulkaa kanssani!

Hän astui edellä läpi huoneen, jossa oli kaikkialla kauheata höyryä päästäviä astioita ja tislaukskapineita. Kädessään oli lasilla peitetty lamppu, jota hän ei antanut kädestään kenellekään. Olimme hornan porstuansa.

Tavara oli pantu valmiisin laatikkoihin, ja kunkin kylkeen oli kirjoitettu veripunaisilla kirjaimilla, paljoko kussakin on dynamiittia.

Herra Kozák avasi laatikkojen kannet; niissä oli eri suuruisia latinkia, ja kysyi mitä minä haluan?

Minä olin ymmärtävinäni niitten laatua. Vähäksyin kaikkia. Pyysin nähdä suurempia.

Vihdoin toi hän yhden lätinkin äärimmäisestä nurkasta.

— Näitten luulen olevan tarpeeksi suuria, lausuin oikein viisaan näköisenä, aivan kuin olisin puhunut sokurivero-ehdoituksesta.

— Kyllä maar. Niillä on laskettu olevan miljoonan kahdeksansadan tuhannenertainen vastustusvoima.

— Tämä, luulen ma, on semmoista, kuin minä tarvitsen.

— Vai se kelpaa? kysyi hän epäilevästi; ja avattuaan laatikkoa paljasti hän vasemman käsivartensa, missä näin ihoon piirretynä nihilistien tunnusmerkin: punainen ympyrä, ja sen alla kaksi ristiin pantua tikaria.

Varmaan tahtoi hän antaa merkin!

Mutta minä en voinut antaa vastausta, sillä minun käsivarressani ei ollut tuommoisia kuvia.

— Niin, tämä kelpaa.

Herra Kozák veti lakin lippua silmilleen ja lausui kolkolla ja äreällä äänellä:

— Mutta tätä ei myydä

— Miksei?

— Sillä on jo omistajansa, joka on tuleva sitä noutamaan.

Kyttyräselkä aikoi ruveta kiistelemään, mutta Kozák herra meni lamppuineensa ulos ovesta; jos emme tahtoneet jäädä pimeään, täytyi meidän seurata häntä. Hän ei ollut meitä enää näkevinänsäkään, vaan palasi takaisin komeroonsa, heittäytyi vuoteelle ja alkoi lukea jotain kirjaista; kyttyräselkä yhä vielä kiroidi ja haukkui hurjistuneena. Minä jätin heidät sinne ja aloin astua rappusia ylös, antaen heidän päättää asian kahdenkesken.

Ei aikaakaan niin tuli isäntä perässäni, riideltään yhtiömiehensä kanssa, jotta äänensäkin oli mennyt sorroksiin.

— Näittekö nyt? Tuota hullua! Vaikka minä sanon, että kohta ovat ryöstömiehet täällä ja lyövät myttyyn koko ammattimme, niin vastaa hän vain, että noitten suurten latinkien omistaja on viimeisellä hetkellä tuleva. — Hurja mies!

Ihana yksimielisyys tässä talossa! Kukin pelkää toinen toistansa, tyttö parka jokaista ja taloa koko kaupunginosa.

Tämäpä juuri minun mieleni mukaista.

— Mutta kuulkaa, kello on jo neljänneksen yli seitsemän. Jos ette kiirehdi, niin ovat puolentoista tunnin päästä ryöstömiehet täällä ja myyvät Kozák herrankin, jos hän ei ennen korjaa roippeitansa. Sentähden neuvon teitä ottamaan edeltäkäsini tarjoomani rahat; tavaran kuljetan täältä sitte vähitellen, en sitä kaikkea yhtähaavaa tarvitsekaan.

— Mennään kamariin; täällä ei käy siitä puhuminani Sillä naapurit kuulevat.

"Kamarilla" tarkoitti hän Agneksen huonetta.

Tyttö oli jo saanut hiuksensa kuntoon ja emännöitsijä suuruksen valmiiksi. Sikurikahvi höyrysi kahdessa korvattomassa kupissa, jotka ynnä laihan maidon kanssa olivat asetetut huoneen ainoalle pöydälle. Vanha nisuleipä oli leikeltä palasiksi suurusta varten.

Käskin ukon juoda ennenkuin jähtyy. Kohmeloiselle päälle ja äreälle mielelle tekee kuuma kahviliemi erittäin hyvää. Tyttökin istui pöydän ääreen sanomatta jo juoneensa tänään kahvia. Minullekin tarjottiin sitä, mutta minä vastasin ett'en nauti suuruksiksi tavallisesti muuta kuin pippurilla höystettyä sianlihaa.

Nyt oli aikaa puhua asiastamme.

Eipä ollut helppoa saada häntä ottamaan vastaan noita tuhatta floriinia.

Vanhus epäili minun aikovan sitte jonkun oikeuden muodolla ja lain varjon alla anastaa hänen helvetinkone-tehtaansa, kun ensin olin saanut hänet ottamaan rahat vastaan. Tehtaansa oli hänelle rakas; hänellä oli todellinen "pyromania".

— Olkoon menneeksi, minä annan teille tuon summan lainaksi — vekseliä vastaan. Vekseli on minulla aina.

Nyt hän alkoi epäillä minun olevan koronkiskojan, sillä nepä ovat konstikkaita miehiä! Kun saavat tietää että jotakuta uhkaa ryöstö, tulevat he heti sanomaan: "olen kuullut teidän tarvitsevan rahoja. Minä lainaan. Vain viidellä sadasta korkoa". — "Antakaa tänne!" — Mutta kun tulee maksun aika, niin käy selville, että korko onkin laskettu *viideksi sadalta kuukaudessa*. Sitte tulee hän sen sijaan ryöstöön panemaan.

Siksipä kyttyräselkä ensin kysyi minulta:

— Suurtako korkoa vastaan?

Vastasin samaan tapaan: sangen suurta korkoa vastaan. Sen vaadin koroksi, että olette sanomatta pahaa sanaa tyttärelle ja häntä muuten pahasti kohtelematta, kunnes olette maksanut veikanne.

Agnes hypähti seisolle. Kasvonsa lentivät tulipunaisiksi.

Mutta ukko ei päästänyt häntä menemään, vaan veti hänen luoksensa.

Nyt alkoi hän käsittää asian laidan. Ei herra ollutkaan koronkiskoja.

— Mutta sitä pahempi. Herra oli ukon *ideaali*.

Hän syleili tytärtään ja suuteli hellästi häntä otsalle.

— Tästä päivästä alkaen olkoon sinulla siunaukseni!

Tyttö vapisi.

Äkkäsin kyttyräselän tuuman; hän aikoi asettaa tyttärensä istumaan samalle tuolille, jolla *minä istuin*. — Minä nousin seisolle.

— Suostutteko tuumaani? kysäsin.

— Suostun. Tästä päivästä alkaen on tämä huone pyhä paikka.

Mikä kunnan mies!

— Mutta jott'ei tämä kaunis lupaus jäisi unhotuksiin, niin kirjoittakaamme se ylös.

Otin kappaleen liitua (kapakan isännän takin taskussa löytyi liitupala) ja kirjoitin sillä huoneen ovelle sekä ulko- että sisäpuolelle:

Tämä huone olkoon pyhä paikka kaikille.

Kyttyräselkä allekirjoitti sill'aikaa vekselin. Siitä nain tietää nimensä olevan "Haggeus Templomtorny". Taisi olla syntyisin arvokkaastakin perheestä.

Kun sitte vaihdoimme vekselin ja rahat, saattoi hän taas tyttärensä punastumaan.

— Nyt menen asiolleni. Mutta sinun ei tänään tarvitse mennä ompelemaan. Ei tarvitse mennä koskaan enää sinne. Minä en salli sinun enää tekevän työtä vieraille ihmisille. Saat elää minun tyttärenäni, kuten sinun sopiikin. Kun minä menen kaupungille, saat jäädä kotiin kalliin ystävämme huviksi. Laske minut sitte ulos pikku ovesta, ett'ei Kozák näe minun menevän täältä yksin. Pyydän herraa, rakasta ystävääni, kulkemaan tästä pikku ovesta, kun toiste tulette meitä tervehtimään. Siitä voi päästä suoraan kadulle, ja kenenkään näkemättä. Huomenna teetan siihen yhden avaimen lisään.

Kunnon mies vei minut ulos mainitsemastaan pienestä ovesta, josta ensin tulimme kaalimaahan ja sieltä kadulle, ja samaa tietä takaisin.

Tämä asia on siis täysin selvillä. Parempaa miestä ei saata tavata kuin herra Haggeus — aamupäivällä.

Astuessani takaisin kamariin, seisoi tyttö parka kalpeana pöydän ääressä ja katseli surusilmin pientä koriansa, missä hänen ompelutarpeensa olivat. Tuo kori käsivarrella oli hän tähän aikaan tottunut lähtemään työhönsä.

Hän ei odottanut, kunnes minä puhuttelin häntä. Nyt oli hän kovin rohkea.

— Tiedättekö, mitä olette minulle tehnyt.

En voinut arvata.

— Sitä, että isäni täst'edes antaa minulle *yhtä haavaa* kaksinkertaisena illalla sen kurituksen, josta hän ennen on antanut puolet *aamulla* puolet *illalla*.

— Älkää pelätkö! Minä pidän huolen, että tuota kirjoitusta ovella noudatetaan pimeään tultuakin. Mutta ensin pyytäisin teiltä jotain.

Hän pudisti kieltävästi päätään. Hän luuli minun pyytävän jotain, johon olisi — edellisestä päättäen ehdottomasti antaminen kieltävä vastaus.

— Antakaa minulle silmäneula.

Tuota hän ei tosiaankaan voinut arvata.

Tätä pyyntöäni hän ei saattanut kieltää, vaan antoi koristaan neulan, uteliaasti odottaen, mitä minä sillä alkaisin tehdä.

Minä taasen kiersin ylös takkini hihan ja aloin punaiseen läkkiin kastetulla neulalla pistellä ihooni pieniä pilkkuja, joista syntyi ympyrä sekä kaksi tikaria ristissä sen alla.

Kun tyttö huomasi, mitä minä tein, hypähti hän pelästyneenä luokseni ja tarttui käteeni.

— Tiedättekö mitä teette?

— Tiedän.

— Jumal' armahtakoon! Sitte hukka teidät perii!

— Monessa vaarassa olen ollut, mutta ei hukka vielä ole minua perinyt. Ei se veteen huku, joka hirteen on tuomittu.

Hän ei enää tahtonut kiistellä kanssani, vaan pyyhki nenäliinallaan pois käsivarrestani nuo salaperäiset merkit. Ne olivat vielä tuoreet.

Minä nauroin. Kuvat eivät lähteneet.

— Älkää huoliko, — ne eivät lähde; hyvää aniliiniväriä ei saa lähtemään ihosta saipuellakaan. Älkää pelätkö minun suhteeni. Minä olen isäni seitsemäs lapsi.

Nyt menen Kozák herran puheille.

— Te saatte mennä työhönne. Se on teille paras. Ei teidän tarvitse pelätä tulla kotiin illalla. Teitä ei ole loukkaava isänne — *eikä kukaan muukaan*.

Tyttö parka ihastui, kun taas sai ottaa käsivarrelleen pienen korinsa.

Me miehet emme voi käsittääkään mikä onni on muutamille tytöille päästä työhönsä.

Ojensin hänelle käteni jäähyväisiksi ja hän pudisti sitä.

Mutta pankkaamme tähän alle taas kolme tähtöstä osoittamaan kolmea dynamiitti-pommia.

III.

Tavattuani Kozákin, astuin minä vuorostani heti hänen jalalleen.

Hän oli paraikaa työssään, teki tulta kattilan alle. Ollen todellinen demokraatti hän ei hävennyt alhaisintakaan työtä.

Hän vastasi astumalla minun jaloilleni.

Minä taasen kiersin ylös hihan ja mansettini käsivarrelta ja näytin hänelle merkkini.

Tämän huomattuansa nosti hän sormensa suun eteen; tämä kai oli myöskin joku nihilistien salainen merkki, Kaikki tuon miehen liikkeet olivat niin kummallisia, etteivät muut ihmiset semmoisia tehneet.

— Aika on käsissä? kysäsi hän asettaen hiuksensa korvan taa.

— Niin on. — Mitä muuta olisin voinutkaan vastata?

— Minä annan teille Phlegetonin tippoja. Näin sanoen laski hän oikean kätensä etusormen vasempaa pivoonsa. Helppoa oli arvata hänen noilla mainitsemansa hornan tulijoen tipoilla tarkoittavan kysymyksessä olevia dynamiitti-latinkeja.

— Hyvä! Paljoko maksaa?

— Ei mitään. — Meillä on kaikki yhteistä. Mikä on minun, se on sinun; mikä sinun, se minun. Nyt annan minä pyhään tarkoitukseen, sitte tulee sinun vuorosi.

(No, jos tuohon pyhään tarkoitukseen otetaan, mitä on minun, niin annan velkani; siten niistä voisni päästä).

— Mutta minua vielä arveluttaa eräs seikka, lausuin, — eivätkö nuo kapineet ole laillisesti ryöstöön kirjoitetut ja otetut takavarikkoon?

— Mitähän me laista? takavarikoista? Jos jotain on poissa niin me vannomme ettei sitä ikänä ole ollutkaan. Meillä ei ole mitään tekemistä apostoli Pietarin eikä Pilatuksenkaan kanssa. Meidän vapahtajamme on Barrabas, jonka kansa päästi vapaaksi kun se ristiin naulitsi tuon. toisen.

— Hyvä, apostoli veikkoni. Saan siis viedä Phlegetonin tipat, jos tahdon.

— Et ehdoin tahdoin; vaan se on velvollisuutesi.

— Sillä minä teen aika räjähdyksiä *kaivoksessa*.

Näistä sanoista hän syleili ja suuteli minua.

— Niin. "Kaivoksessa". Siinä kaivoksessa, josta kansan verihiellä huuhdotaan kultaa; siinä kaivoksessa jossa kansan kyynelistä tehdään suolaa; siinä kaivoksessa, josta saadaan rautaa kansan kahleiksi. — — —

Minä tarkoitin Nyerges-Ujfalun marmorikaivosta.

— Oh, veli kulta! puhui hän kaulukseeni tarttuen. Miks'et luota minuun? Tuolla valenimellä et vie minua harhaan. Tiedänpä hyvin oikean nimesi. Olen useasti nähnyt sinut tuolla "kaivoksessa". Kun te

työskentelitte alhaalla ja kaivelitte uurroksia kansan sydämeen, olin minä usein kuulijain parvella; tiedänpä, missä istutkin: oikealla kädellä. Oikein. Sitä parempi valekuoresi. Minä en ollenkaan luota tuohon suurisuiseen vasemmistoon. Meikäläiset ovat vaiti ja toimivat. Nimesi on (hän lausui sen).

Tuo harmitti minua. Olisin mielelläni pitänyt nimeni salassa.

— Ymmärrän, sanoi hän. Tuon hupsun ukon suhteen täytyy sinun pitää nimesi salassa. Aamupäivällä rakastaa hän rahaa, iltapäivällä viiniä ja illalla kunniaansa. Täytyy pitää häneltä salassa koko asia. Mutta hänen tyttärensä saakoon tietää kaikki.

— Johan hän tietääkin. Minä ilmaisin hänelle oikean nimeni ja asemani.

— Tunnette siis toisenne?

Luulin hänen heti paikalla tempaavan esiin tikarin ja pistävän minut puhki. Päinvastoin; hän syleili minut, jotta nenänsä kosketti minun nenääni.

— Sepä oli hyvä. Siis on sekin seikka selvillä. Meidän täytyy olla joka askeleella hyvin varovaiset. Salapoliisit vakoovat meitä joka taholta ja pitävät silmillä kaikkia toimiamme.

(Ahaa! Senpätähden meidän puolella ei ole poliisia, kun ne kaikki ovat sijoitetut Kuiskaaja-kdulle!)

— Jos me veisimme yhtä haavaa koko tämän laatikon räjähdysainetta suoraan asuntoosi, niin he arvaisivat koko asian laidan. Sitä täytyy kantaa sinne vähitellen. Mutta sekin olisi ollut yhtä vaikeata, jos sinä kävisit täältä noutamassa tai minä kävisin sinun luonasi. Nuo nuuskijat aavistaisivat kohta pahaa. Mutta tyttö saattaa korissansa kantaa pari kolme latinkia erällään luoksesi, siitä ei kukaan voi pahaa aavistaakaan. Sinä olet nuori ja rikas, tyttö kaunis, mutta köyhä. Ei kukaan voi ajatellakaan asian oikeata laitaa.

Kummastus kai näkyi kasvoistani, koska vale-veljeni alkoi tarkemmin selittää asiaa.

— Kuinkas muuten? Arvellaan ettei hän ole siivo tyttö. Hullutusta ovat muuten haaveilut kunniaista. Eikö se ole yhtäläistä itsekkyyttä, kuin esimerkiksi ahneus? Itsekkyyttä, omarakkautta. Omaa kunniaa ei kukaan saa pitää; vaan yhteistä kunniaa saattaa löytyä.

Yleensä täytyi minun hyväksyä väite, mutta lausuin minua vähän arveluttavan, miten tuo yleinen kunnia hyödyttäisi ihmiskunnan kaunista sukupuolta.

— Se on vain käsitteiden sekaannusta. Seuraelämän ennakkoluuloja, joita pitää särkeä. Me emme huoli niistä mitään. Kukapa sanoisi ruusupensasta kunniattomaksi sentähden että sen ruusuja poimitaan? Yleiseksi hyväksi täytyy jokaisen toimia ruumiin sieluin. Kukin uhraa, mitä hänellä on: yksi järkensä, toinen voimansa, kolmas omaisuutensa, neljäs taasen kauneutensa. Tätä seikkaa olen usein selittänyt tytölle, mutta hän ei ole ottanut sitä ymmärtääkseen. Olipa hyvä kun asia onnistui sinulle paremmin.

— Mitä hittoa! Olethan rakastunut tyttöön.

— Eihän se asiaa muuta. Mikä on minun, se on minun; mikä sinun, se minun. Mikä ei ole sinun, se ei ole minunkaan.

Tämäpä vasta filosofiaa! Hyväksytään tämä, niin loppuvat kaikki kaksintaistelut.

— Siis ei saa luulevaisuutta löytyä keskuudessamme?

— Ymmärtäkäämme toisiamme. "Keskuudessamme!" Se on perussana. Vain keskuudessamme. Jos emme olisi liittolaisia, tuota, joka kurottaa kättänsä tämän aarten puoleen, polttaa kyntensä. Meillä on tikarit! Kunnialliset herrat olkoot kunnialliset! Joka meihin kajoo, se kuolee. Mutta meidän kesken eivät tule kiistat kysymykseen. Siis saa "hän" tuoda sinulle joka päivä parin näistä.

— Ja mitä minun on niillä tekeminen?

— Mitä itse jo sanoit: tärisyttä kaivosta aika räjähdyksillä.

— Tarkoitat parlamentti-huonetta Aleksanderinkadulla.

— Aivan niin. Tiedäthän.

— Räjähdetäänkö se suoraa päätä ilmaan?

— Niin. Silloin kun se on täpösen täynnä. Tiedäthän.

— Tiedän. Mutta siinä on yksi vaikea kohta. Tuossa sanoja jauhavassa myllyssä ei ole kellaria.

— Tunnen senkin seikan. Tahalla on niin rakennettu, ettei ole kellaria. Jo perustusta laskettaessa tiesivät rakentajat, että tässä huoneessa päätetään isänmaan kavaltamista ja kansan turmelemista, eivätkä tehneet kellaria alle, ettei joku uusi Guy Favques lennättäisi ilmaan koko tuota helvetin sauhedrinia. — Mutta he pettyvät suuresti luullessaan voivansa välttää kohtaloansa.

— Tiedäthän, että salin lattiassa ministeri-penkkien edessä on kolme ilmareikää. Näitä peittää rautaiset kalteri-kannet. Näissä on tähden muotoisia läpiä, joista voit pudottaa alas nämät latingit. Valtiopäivämies voi sen helposti tehdä, kun hän tulee saliin ennen istuntoa, jolloin ei siellä ole vielä ketään. Joka päivä muutamia erällensä. Kun sitte kaikki on saatu paikalleen, on vain odotettava sopivinta tilaisuutta; kun kaikki ovat koolla, esimerkiksi yhteisen äänestyksen tapahtuessa, niin...

— Mutta...! Kenties on tarkemmin miettiminen tuota seikkaa; siinä tapauksessa lennätämme ilmaan myöskin vasemmiston isänmaan ystävät.

— Lentäkööt ilmaan! Mitä meihin koskee vasemmisto valtiopäivillä? Siellä ei ole meillä ainoatakaan liittolaista. Se ei ole parempi vastapuolue kuin imperialistit Ranskassa. Hallituksen puoluelaisilla on syytä olla rauhan rakastajia; siis heidät tuomitsemme heti kuolemaan. Vasemmiston miehetkin ovat kaiken perinpohjaisen kumoustyön kiivaita vihollisia ja heilläkin on suuret miehensä, joita he jumaloivat; mutta me emme huoli suurista miehistä, joitten nimeä mainitaan muita paremmaksi Meillä on tyhjiys kaikkeus! Ilmaan siis joka mies!

— Onko se, joka tämän toimittaa myöskin lentävä ilmaan?

Mies laski molemmat etusormensa ristiin.

— Se ei ole tapahtuva. Koko tuuma on valmiiksi ajateltuna. Me emme uhraa tarpeettomasti liittolaisiamme. Kuule nyt ohjeitani!

— Kuulen.

— Kun tulilävet ovat täytetyt, sidot viimeiseen Bickfordin latinkiin pitkän ja hienon kuparilangan. Tämän langan voi huomaamatta johdattaa salin lattiaa peittävän maton alitse presidentin pöydälle. Presidentin pöydällä on sähkökone. Siitä kulkee vaskilanka etehisessä löytyviin kelloihin, joita sähkön avulla kilistämällä presidentti kutsuu valtiopäivämiehiä kokoon. Näillä on nimittäin tapana yleisen äänestyksen edellä istuskella etuhuoneissa. Valitset ajan, jolloin heitä on enimmän koolla. Esimerkiksi valtiovarain arviolaskuista kiistettäessä tai kun on kysymys Bosnian hallinnosta. Kun sitte presidentti lausuu, että tapahtuu äänestys, niin keskeytetään istunto viideksi minuutiksi. Sillä aikaa yhdistät sinä Bickfordin latinkiin kiinnitetyn langan presidentin sähkökilistyskoneen lankaan. Sen tehtyäsi riennät ulos huoneesta, heittäydyt issikalle ja ajat täyttä kyytiä ulos kaupungista; sillä kun presidentti viiden minuutin kuluttua painaa sähkökoneen nuppiin, soittaa hän muuttoonsa toiseen maailmaan, (vaikk'ei toista maailmaa olekaan) ja ympärillä olevat rakennukset menevät kaikki raunioiksi, kuten Babylon ja Ninive. Jos Aatelisto pitää kokousta samaan aikaan museossa, niin lyömme kaksi karpäistä yhdellä iskulla.

— Ymmärrän.

— Toimit siis näitten ohjeitten mukaan. Niin on Kosmokaen [kosmos, kreikkalainen sana, suomeksi maailma. Suom.] käsky. Meitä ivataan nihilisteiksi, mutta me nimitämme itseämme Kosmirtaiksi. Jokainen jäsen on vain "atoomi" suuressa maailma-kaikeudessa. — Siis suostut siihen, että välittäjä tulee luoksesi joka päivä seitsemän aikaan aamulla.

(Hän tarkoitti Agnesta).

Minä olin varma siitä, ett'ei Agnes olisi sitä tekevä, vaikka kaikki demiurgit käskisivät häntä kantamaan atomeja uuden maailman luomista varten.

— Kuitenkin katson tarpeelliseksi, atoomi-veikkoseni, huomauttaa — lausuin — että jos tuo pahikko kyttyräselkä atoomi saa tietää tyttärensä olevan välittäjänä, niin lyö hän hänen kuoliaaksi heti paikalla.

— Tiedän, Ukko himoo aamupäivällä rahaa, iltapäivällä kunniaa. Tästäkin asiasta on huolta pidetty. Tästälähin ukko ei tohdi tehdä pahaa tyttärellensä; minä olen häntä suojeleva. Nyt hän on meidän yhteinen omaisuutemme. Minä annan hänet sinun haltuusi, sinä taas minun haltuuni. Hänelle ei kenkään enää saa lausua pahaa sanaa. Minä olen täällä.

Sitä minä juuri tahdoinkin.

Mutta pankkaamme tähän taas kolme tähtöstä osoittamaan parlamentti-huoneen kolmea ilmareikää.

IV.

Nyt ymmärsin täydellisesti, minkätähden tyttö parka oli päättänyt hypätä sillalta Tonavan virtaan.

Mutta sitä en ymmärtänyt, miten minä voisin häntä siitä estää.

Kärpällä on se luonto, että se ennemmin antaa tappaa itsensä kuin menee lokaan.

Tämän tytön on myöskin lokaa edessä, lokaa takana. Ainoa pelastuksensa on Tonavan silta.

Mutta mitä se minuun koskee?

Ovatko valitsijani lähettäneet minut tänne romaania sepittämään?

Ja kunpa sitte tietäisin mitä seuraava luku tätä romaania on sisältävä?

Alku on jo tehty. — Vararikon tehnyt isä, joka illalla vainoo tyttärtään siitä, minkä vastakohdasta hän kuritti häntä aamulla; joka aamupäivällä on kavala orjakauppias, iltapäivällä ylpeä ja kunnianhimoinen. — Heittiö veli, joka ei tohdi päivällä kulkea ulkona; — Nihilisti rakastaja, joka etsii kumppania lemмен julistukseen, johon eivät omat varat riitä; — dynamiittitehdas; vielä parlamenttirakennus, jota aiotaan ilmaan räjäyttää; — ja tyttö jonka sielulla on kärpän luonto. Joka pelkää ja vapisee kaikkea, mitä hän näkee, kuulee, aavistaa. — Ja vieläpä sattumalta asiaan sekaantunut puolustaja, joka on elämän pilana pitänyt ja jolle on kotona jo puoliso ja kolme paitaressua sekä velkoja enemmän kuin yhteen romaaniin tarvitaan.

Mikähän tästä lopuksi tulee?

Mutta olin unohtaa yhden päähenkilön tästä näytelmästä.

Tämä päähenkilö on — appeni.

Hän on sängen kelpo, järkevä ja rehellinen mies. Ihmissydämessä ei voi löytyä hyvää avua, jota ei hänellä ole suuremmissa määrässä; maan päällä ei löydy tiedettä jota hän ei tunne.

Mutta kolmea seikkaa ei hän saa millään keinolla päähänsä; ja kuitenkin ovat ne yleisesti hyväksytyt tosiasioita. Ensimmäinen on: miten ihminen saattaa enemmän kuluttaa kuin hänellä on tuloja? Toinen: kuinka mies saattaa puhutella muuta naista kuin sitä, jonka kanssa hän on vihitty? Kolmas: kuinka voi ihminen puuttua asioihin joita hän ei ymmärrä?

Näistä *kolmesta syystä* hän ei voi käsittää, miksi minä olen täällä Budapestissä maan edusmiehenä?

Kun saavuin kotiin, tuli palvelija eteisessä vastaan sanomalla, että "kunnianarvoisa herra" on tullut kaupunkiin.

(Kunnianarvoisia herroja ei löydy enää maailmassa muita kuin "apet". Me "vävyt" olemme jo "armollisia herroja". Mutta hän ei salli muuta arvonimeä. Hän rypistää nenäänsä siitäkkin, että minä annoin kutsua itseäni armolliseksi herraksi. "Millä oikeudella annat sinä kutsua itseäsi armolliseksi?" tutki hän. "Olenhan ainakin *kunnon juutalainen*." — Tästä sai hän tarpeeksensa eikä enää kysynyt).

Appeni oli siis saapunut, ja ollen säästävä mies ei hän majoittunut ravintolaan, vaan ajoi asemalta suoraan asuntooni. Hän oli noussut vuoteeltaan jo aikaisin aamulla ja oli jo juonut kahviakin sekä odotti nyt minua.

Ollen kohtelias mies ei hän kysynyt, mistä minä tulen näin *varhain*? jottei minun tarvinnut ruveta selittelemään, että nyt juuri päättyi keskustelu 5 §:än johdosta. (Jokaisen laki-ehdoituksen 5 §:ään vastapuolue tavallisesti aina ahdistaa; se on yleisesti tunnettu asia). Hän ryhtyi suoraan asiaansa, tai kuten me "*sttus-puhujat*" sanomme: "*in medias res*".

Hän tuli viemään minua kotiin.

Hän esitti asiansa niin vahvoilla todisteilla, että minä huomasin nykyisen asemani puollustuksen hyvin vaikeaksi.

"Rakas poikani, velkojat ovat pidättäneet teidän palkkanne jo kaksi kuukautta; jos tähän tulee vielä lisää kolmas kuukausi, niin Teidän *täytyy* valtiopäiväjärjestyksen mukaan ottaa ero luottamustoimestanne. Mutta jos tätä ennättäen *vapaaehtoisesti* otatte eron, niin voitte tuoda esiin perusteellisia syitä. Taloutenne vaatii persoonallista silmällä pitoa. Olla kahdeksan kuukautta täällä

Budapestissä on maanviljelijälle sama kuin vararikko kotona. *Oculus domini saginat boves*. Isännän silmä härjän lihottaa. Joka ei ole niin suuri herra, että jaksaisi pitää tilanhoitajaa, hänen täytyy itse johtaa väkeänsä. Rouva ei voi sitä tehdä, etenkin kun lasten kasvatus on kokonaan hänen poloisen huolenansa. Valtiopäivämiehen toimi sopii vain Pestin sanomalehti-miehille ja asianajajille, jotka täällä ilmankin laiskottelevat, suurille tilanhaltijoille, joille se on huvitusta, tuommoisille suurille valtiomiehille, jotka pyytävät päästä ministeriksi ja valtiosihteeriksi; tai noille epatoille, jotka joka päivä tupakoivat viidenfloriinin ja viidenkolmatta kreutzerin hinnasta parlamenttihuoneen eteiset savua täyteen; mutta ei millään muotoa Teidän moiselle miehelle. Luulenpa teidän jo saaneen tarpeeksi tuosta kunniaista. Joka päivä saatte siellä kuulla vastapuolueen haukkuvan itseänne kalmukiksi, petturiksi, kansan veren imijäksi, olette saanut nähdä itsestänne jos jonkinlaisia irvikuvia pilalehdissä: apina, koira, elefantti, kyykkäärme, villisika, rosvo, varas, kerjäläinen, härkä, aasi, hevonen, kameli, giraffi, papukaija, mustalainen, juomari, pyöveli, lurjus, vanha akka, kolmet kaunottaret; luulen, että olette tarpeeksi huvitellut itseänne. Eihän se pellolle hyvää tee, jos siihen kuusi vuotta perätysten kylvetään nisua, kasvaahan se sitte toiset kuusi vuotta pelkkää rikkaruohoa? Varmaan olette jo kyllästynyt tähän toimeenne, rakas poikani. Mutta minä en suinkaan vaadi Teitä ottamaan häpeällistä askelta. Kyllä minä tiedän, mikä on soveliasta: laillisuus. En vaadi Teitä nyt heti äkkiarvaamatta luopumaan valtiopäivämiehen toimesta; se ei sovi isänmaalliselle miehelle. Pysykää täällä vielä, kunnes valtiovarain kulunki-asia on päätetty; vasta kun huomaatte, ettei teitä enää tarvita luovutte toimestanne. Ilmoittakaa myöskin aikeenne ajoissa puolueellenne, jotta se voisi hyvissä ajoin ruveta pitämään huolta jälkeläisenne valitsemisesta. Sillä aikaa koetan minä saada velkojianne suostumaan ajan pidennykseen, jotta lakkaisivat pidättämästä palkkaanne, sitte suoritan minä kaikki, jottei tänne jäisi jälkeenne mitään ikäviä muistoja..."

Catilinalle ei saattanut tuntua olo paremmalta kun Cicero häntä ahdisti, kuin minun oloni tuntui minusta appeni puhuessa. Vastaväitteeni olivatkin vain persoonallista laatua. Minun täytyi hyväksyä hänen ehdotuksensa kokonaisuudessaan. Pitkän keskustelun päätyttyä täytyi minun luvata, etten kirjoita enää nimeäni vekseliin; etten pelaa kymmentä kreutzeriä suuremmasta summasta ja vietän kotonani pääsiäis-loman. Kotona sitte sovitaan lähemmin asioista, piirikunta lähettää tuomarin apulaisen minun sijaani valtiopäiville, sillä hän on kovin huolimaton eikä tee mitään; muulla tapaa he eivät saisi hänestä eroa.

Tämän vakavan keskustelun kestäessä hän ei kertaakaan maininnut sen naisen nimeä, jonka edestä minä varmaan uhraisin henkenikin ja joka varmaan ei voi aavistaakaan, että hänen miehensä täällä Budapestissä — sepittää romaania.

Minun täytyi hyväksyä kaikki antaumiseni ehdot. Minä myönnyin kaikkiin ja vakuutin kunniasanallani pitäväni lupaukseni.

Sitte pyysi hän luetteloa velkojistani ja lupasi heti mennä asianajajansa luokse järjestämään raha-asiani; nyt saisin mennä keveillä mielin valtiopäiväistuntoon.

Kellon ensi kerran soidessa tuli mieleeni dynamiittimiehen puhe. Menin tarkastamaan kysymyksessä ollutta sähkökonetta. Presidentin pöydällä olevan sähkökoneen luo ei voinut mitenkään päästä. Se vaskilanka, joka puhuja-pulpetin kulmasta kulkee penkkien alatae menee pikakirjoittajien huoneeseen. Pikakirjurien päämies antaa sillä koneella merkin kirjureille, joll'eivät pidä vuorostansa vaaria. Mutta tämmöistä ei ole tapahtunut muuta kuin kerran puolessa vuodessa. Ei niin tulekaan mitään helvetinkuvaa yleisen äänestyksen tapahtuessa.

Olin utelias tutkimaan ilmareikiä, josko joku toinen hullu olisi jo tehnyt sen pilan mikä oli uskottu minulle; mutta niissä ei ollut mitään.

Kun taas tuli tuo tavallinen yleinen äänestys, seurasi semmoinen miellyttävä epäjärjestys, jolloin jokainen valtiopäivämies jättää paikkansa, liittyen joukkioihin tarinoimaan, suunnittelemaan rautateistä, kiusaamaan ministerejä muistutuksillaan. Notarius lukee tämän yleisen Babelin häiriön kestäessä lavean keskustelun alaisena olleet pykälät yksitellen seuraavalla tavalla:

"5:s § (kovasti) *kaikissa niissä tapauksissa, joissa*, (sitte hiljaa); piff paff puff, — ja niin edespäin. Filosofia, filharmonia, filantropia, filomela, fylloxera, — missä ovat nenälasini? — *vastedes...* telegrafi, typografi, litografi, fotografi, hektografi, — kello kuusi illalla kokous! Joka mies! — *samaten...* alfa, beta, gamma, delta, ypsilon, omega... (taas kovasti) *määrätään!*"

Presidentti kysyy: "hyväksyykö arvoisa huone 5:nnen §:än?"

Mikä on hyväksyessä koska siinä on niin paljo hyvää?

Mutta appeni kutsutti minut kotia, sillä kello on jo yksi, ja siihen aikaan syövät muka kaikki kunnan ihmiset päivällistä.

Asiat oli vanhus jo toimittanut. Iltapuolella oli meidän määrä suorittaa vekselit.

Kiitollisuudesta lupasin mennä hänen kanssan illalla kansanteaatteriin. Hän ei mielellään käy kansallisteatterissa. Kun hänen muinaiset mieliteoksensa katosivat näyttämöltä, ei hän tahtonut nähdä uudempia. Nuo vanhukset luulevat vain sen olevan hyvää, minkä he itse ovat nähneet.

Kansanteaatterissa sai hän korvauksen; siellä näytettiin sangen siveellinen kappale. Hän ei voinut katsoa loppuun asti.

"Vaimoni tulee ehkä kysyneeksi mitä näyteltiin, enkä tohtisi kertoa sen sisältöä".

Sitte vein hänet illalliselle Orfeumiin. Aluksi hirvitti häntä istua selkä päin soittajia; minulle sanoi hän: "suoraan puhuen ovat minun poskeni punaisemmat häpeästä kuin tuo biffipaisti!" Lähtiessämme sieltä pyysi hän minun olla ilmaisematta anopilleni, että me kävimme täällä, sillä siinä tapauksessa hän ei päästäisi meitä koskaan enää Pestiin.

Appeni mieliksi menin varhain maata, mutta en saanut unta silmiini ajatukselta, että tuo tyttö ehkä kumminkin saattaa tulla huomis-aamuna luokseni kori täynnä dynamiitti-latinkeja, kun appenikin on täällä.

Koko yön näin tästä asiasta unta.

Kaikeksi onneksi oli vanhuksella hyvänä tapana nousta ylös jo viiden aikaan aamulla ja ollessaan Budapestissä ei hän jättänyt menemättä Rudásfürdőön kylpemään, se oli hänen mieleisensä kylpypaikka.

Jott'en heräisi, astui hän varpaisillaan (narisevat saappaat jalassa) poikki kamarin, missä minä makasin; mutta tuskin oli hän päässyt ulos niin minäkin hyppäsin ylös vuoteelta, puin ylleni, istuin issikkaan ja ajoin "Punaruusun" hoteelliin ilmoittamaan Kuiskaaja-kadulle esiintulleen välttämättömän esteen tapahtuneen. Tällä kertaa en voinut vaatettaa itseäni kapakoitsijaksi. Luulin, ettei se enää ollut aivan tarpeellistakaan.

Mutta myöhäänpä saavuinkin, vaikka vielä oli nivan varhain aamulla; kaikenlaisten tehtaitten kanavat päästivät tuoretta pesuvettä, joka höyrysi pitkin katua aivan kuin Islannin Geyser-vuori. Naapurin pihan läpi päästyäni kolkutin portilla, kunnes tultiin avaamaan.

Portissa tuli vastaan luurankonainen; hän otti minut sangen ystävällisesti vastaan. Hän vei minut kyökkiin, käski istumaan penkille; hän näytti olevan kovin hyvällä tuulella.

— Täällä ei ole enää ketään kotona, lausui hän. Sen huomasi itsekkin, kun kaikki ovet olivat selki selällään; kamarista tuleva tomu, joka oli noussut lakaisemisesta, osoitti että minä keskeytin tuota kunnianarvoisaa naista hänen siivoomistyössään. "Kaikki menivät jo varhain aamulla, mikä minnekin."

— Eikö ukolla ollut eilen illalla tekemistä tyttärensä kanssa? kysyin innolla asiaani ryhtyen. "Mutta jatkakaa vain lakaisemistanne, rouva hyvä, älkää oudoksuko minua, olen minä nähnyt herttuattariakin luuta kädessä."

— Olisi ollut, mutta ei tohtinut, vastasi tuo laihooden jumalatar, taas tarttuen tomua tekevään kapineesensa. Sillä ukolla ei ole tapana iltapäivällä muistaa, mitä hän on aamupäivällä luvannut. — Näin tekee hän joka päivä. Kello kolmen aikaan iltapäivällä menee hän Punaruusuun ja juo siellä yhdeksään saakka *suruissansa*; sitten tulee hän kotia, kun hän näkee Agneksen palaavan ompelemasta. Tyttöparan täytyy käydä kapakan ikkunain alatse, sillä Kuiskaaja-kadulle pääsee vain yhdeltä puolelta; toisen pään sulkee rautatie. Kotona ukko sitte reuhkaa, raivoo ja sadattelee, ei löydy rumaa nimitystä, jota hän ei silloin heitä tyttärelleen. Hän syyttää tyttöraukkaa häpeällisistä asioista, jommoisia ei koskaan ole tullut hänen mieleensä. Tyttö on vaiti ja itkemättä, sillä jos hän sanankin sanoo tai purskahtaa itkuun, niin isä varmaan pieksee häntä; mutta jos hän on vaiti, tyytyy ukko siihen, että hän kaksin käsin vetää tytärtään kummastakin palmikosta huutaen korvaansa: "sinä Senja sen vietävä! Missä olet taas ollut. Missä olet ollut?"

"Kun tämä peli loppuu menee ukko taas 'Kolmen rummun' kapakkaan ja juo *iloissaan* itsensä punssia täyteen. Sieltä jokin palkollinen tuo hänen aina kotia selässänsä ja panee hänen maata kamariin, missä häh makaa aamuun saakka. *Siis voi hänen toisen kerran mentyänsä aamuun asti täällä tapahtua mitä tahansa*. Kello yhdeksästä illalla aamuun asti."

Viimeistä lausetta lausuessaan nainen seisahtui eteeni, kädessä luuta, jolla hän oli koonnut lakaisemansa rikat pieneen peltilapiooa, jonka hän nyt nosti minua kohden, aivan kuin hän olisi tarjonnut minulle nuo rikat — yhdessä tuon lauseen kanssa.

— Jatkakaa vain!

— Kuten jo sanoin, en tohdi sekaantua riitaan, sillä jos ajan isännän ulos ovesta, uhkaa hän mennä alas tehtaasen ja räjäyttää meidät ilmaan. Mutta kun hän eilen kotiin tultuansa taas alkoi raivota, — nyt kahta kiukkuisemmin, kun muisti täällä aamulla olleen herran, joka pyysi koroksi, ettei hän saisi tehdä pahaa tyttärelleen; siis oli tämä herra varmaan tytön rakastaja; niin ryntää äkkiä Kozák rappusia ylös ja nuoraan tytön kamariin, missä ukko paraikaa lasketteli mulatuksiaan. Kozák ei ole tänne tullut koskaan ennen. Hän seisahtui isän eteen, ja tarttuen hänen kaulukseensa, osoitti hän kädellään tuota kirjoitusta ovella: "tämä huone olkoon kaikille pyhä paikka!" Tämä oli öljyä tuleen. Tästä huomautuksesta muisti ukko koko asian laidan, että tämän oli kirjoittanut oven kummallekin puolelle eräs korkea herra, joka oli rakastunut tyttöön ja että tyttö oli juuri äsken mennyt hänen luoksensa. — Lupasi tappaa hänet. Mutta nytpä tapahtui kummia, — Kozák, joka ennen oli veitsi kädessä uhannut tyttöä, jos hän oli tervehtinyt miestä, sanoi nyt ukolle että Agnes oli tehnyt sangen hyvin käydessänsä herran luona; hän oli muka tehnyt sen pyhän asian vuoksi ja olisi tästälähinkin niin tekevä: sentähden ei häntä saa kukaan pahoin pidellä. —

Nytpä he kamalasti riitelemään keskenänsä. Vielä tappelivatkin; vihdoinkin kierivät he molemmat rappusia alas ja jatkoivat vielä pihalla kahakkaansa. — Minä ja Agnes katselimme toisiamme kummastellen, mitä nyt on tapahtunut? Pelkäsimme kovasti, että ukko heti lennättäisi ilmaan talon kaikkineen päivineen. Mutta Kozák ei päästänyt häntä tehtaasen, vaan ajoi hänen ulos portista. Sitte meni ukko "Kolmeen rumpuun" ja jatkoi päivätyötänsä kuten tavallista. Mutta Kozák tuli luokseni ja lausui: "sanokaa Agnekselle että tästälähin on hän pidettävä yhtä suuressa kunniaassa kuin joku kuningatar, mutta huomenna olisi Kozákilla jotain sanomista tytölle ennenkuin hän menee työhönsä". Kun sanoin tämän Agnekselle, vastasi hän hyvin kummallisella äänellä: "sen hän lupasi minulle jo edeltäkäsini, ettei hän salli kenenkään minua pieksävän". Tyttö ei selittänyt tarkemmin, kuka tuo "hän" oli.

En minäkään ruvennut tuota naiselle selittämään.

Nainen ei enää vainonnut rikkojen jätteitä, jotka olivat jällellä oven suussa, vaan jätti ne siksensä ja istui viereeni peittäen kätensä esiliinaan ja jatkoi kertomustaan:

— Aamulla nousi Agnes sangen varhain, kun vielä oli pimeä, eikä odottanut kahviakaan. Varmaan kiirehti hän, ettei hänen olisi tarvinnut tavata Kozákia. Mutta tämä oli valvonut koko yön ja kuullessaan oven aukenevan seisoivat hän jo rappusilla tytön tiellä. Minä kuuntelin ikkunassa, mutta kuulin heidän puheestaan vain sen, minkä he tulivat lausuneeksi kovemmin, kumpikin puhui hiljaa kuiskaellen. "Teidän täytyy mennä hänen luoksensa!" Näin sanoi Kozák useat kerrat, mutta Agnes vastasi aina kiivaasti: "en koskaan, koskaan!" Kozák polki suuttuneena jalkaansa: "pyhä asia vaatii". Tyttö väenteli käsiään: "Hyvä Jumala!" — "Teidän täytyy viedä sinne..." (En kuullut, mitä?) Tyttö vapisi kuin vilusta. "Minä sallin, sanoi Kozák, — minä vaadin... minä käsken!"... "*En en!*" kuiskasi tyttö. — "Hän vaatii!... Hän käskää..." — Nyt tyttö kiljahti aivan kuin olisi sydämeensä pistetty; sitte kuiskasi hän: "hyvä!" ja ojensi korinsa Kozákille sekä jäi seisomaan pihtipielen nojaan laskien kätensä sydämmelle. Kozák tuli takaisin kori kädessä. Tyttö otti sen häneltä ja juoksi sanaa sanomatta tiehensä. "Seisahtukaa! Minä seuraan teitä Sädekadulle saakka!" huusi Kozák, mutta ensin meni hän noutamaan tikarikeppiänsä. Luulen hänen saavuttaneen tytön, koska hän viipyi niin kauan tiellä.

Tarpeeksi sain kuulla. Täytyi rientää kotiin.

— Odottakaa, pidätteli nainen. Puhun vielä ukosta. Kun hän tänä aamuna heräsi, ei hän löytänyt kotoa ketään, jonka kanssa hän oli voinut tepastella, kahvikin vartoi häntä yksin; hän oli hyvin sävyisä. Kahvia juotuaan iski hän viekkaasti silmiä kysyessään, missä Agnes on? Hän oli kovin mielissään, kun sai tietää, ettei tyttö ollut juonut kahvia kotona. Sanoi että *korkeat herrat* juovat suurukseksi teetä munan ja voin kanssa. — (Tyttöparka varmaan syö nisuleivän palaista pitkin katua käydessään). — Ukko sanoi, että meidän täytyy kutsua se herra, joka täällä kävi toissa päivänä joskus illalliselle. Tähän minulta pääsi kolminkertainen nauru ja huudahdin: "illalliselle!" Kun ajattelee meidän tilaamme, on mahdotonta olla kolmenkertaisesti nauramatta tämmöistä puhetta kuullessaan. Sitte otti hän taskustaan avaimen, joka avaa tuon pienen taka-oven, ja kysyi, josko tunnen täällä läheisyydessä kunnan lukkoseppää, joka tekisi toisen samanlaisen avaimen? Miks'en tuntisi? Asuuhan täällä niin monta tikarintekijä-varasta, että riittäisi vaikka koko kaupungille. Nyt läksi hän — luultavasti lukkoseppää hakemaan. Mutta ensin heitti hän sormillaan suukon ovelle piirrettyä kirjoitusta kohti, ja lausui laskien pitkän kätensä olalleni: "hän on kunnan mies!" Kunpa olisitte kuullut, mitä nimiä hän antoi teille eilen illalla.

Sanoin hyvästi ja riensin takaisin issikkaan. Punaruusun edustalla oli juuri nyt nähtävänä pieni hauska tapaus. Kuski kiristi nuorta miestä kurkusta ja mäjähytteli hänen päätänsä seinää vastaan; tunsin tämän Agneksen toivorikkaaksi veljeksi. Jotta voisi hyödyllisellä tavalla tänä aamuna lopettaa eilisen päivän, oli hän käyttänyt hyväkseen tilaisuutta siten, että hän issikan mentyä kapakkaan ottamaan naukkua, otti viedäkseen hänen hevosloimensa kauppaalukkeeseen; tämän aikeen teki issikka kumminkin tyhjäksi takasin palatessaan siten, että hän riensi toimeliaan pojan luo ja vaati häntä

tilintekoon. Uhkasi kutsua poliisiin. Mutta havaittuansa minun tulevan kutsui tämä kelpo poika minua vanhan tuttavuuden vuoksi apuun. Enkä minä viipynyt häntä pelastamasta. Issikan rauhoitin tiedolla, että tämä mies harjoittaa sangen etevää ammattia — hän on satulamaakari, ja tahtoi nähdä juuri ammattiinsa kuuluvaa kapinetta; sitte pyhin hänen takkinsa selästä kalkin ja kehoitin häntä menemään kotia isän katon alle ja koettamaan edespäinkin saattaa yhä suurempaa iloa vanhemmilleen. — Näin erkanimme hänestä. Kotiin päästyäni havaitsin että sikarikoteloni oli poissa päällystakkini taskusta. Varmaan oli suosikkini ottanut sen muistoksi minulta. Pitäköön rauhansa!

Sitä suurempi oli huoleni, kun ajattelin, miten nyt käy, jos tyttö parka todellakin tulee asuntooni tuomaan tuota vaarallista lähetystä ja tapaa minun sijastani appeni kotona. Miten tuo poloinen on asiansa selittävä, kun hän ei ole tottunut valehtelemankaan?

Rintani rauhoittui kokonaan kuullessani palvelijalta, ettei täällä ollut käynyt ketään tyttöä.

Pysyin kotonani aina kello yhteentoista saakka; mutta tyttö ei tullut. Tiesinhän sen. Sitte vein appeni mukanani parlamenttihuoneeseen, missä me istuimme parvelle; minä jäin sinne hänen kanssaan ja selitin hänelle, kenen valtiopäivämiehen kukin pää oli tuolla alhaalla huoneessa. Kun hän alkoi kovasti haukotella, kehoitin minä häntä jäämään vielä hetkiseksi, sillä pääministeri oli pitävä puheen. Hänellä oli nimittäin kahdet silmälasit, toiset lukemista toiset puhumista varten. Nyt otti hän nenälleen jälkimmäiset. Vanhus jäi siis paikallensa.

Tällä tavoin saimme onnellisesti kaksi tuntia kulumaan; söimme yhdessä päivällistä. Sen jälkeen kävimme katsomassa teollisuus-näyttelyä ja teimme puimakoneen kauppaa; sillä aikaa tuli ilta, vanhus ei enää tahtonut katsoa näytelmää, vaan tahtoi että minä veisin hänet klubiin, minkä minäkin puolestani pidin suurimpana huvituksena.

Kun seisahdimme Lloydin rakennuksen eteen, annoin kaikeksi onneksi vanhuksen astua edellä, jott'ei hän huomannut hämmästystäni. Portilla seisoj Agnes.

Sama yksinkertainen musta puku yllä, sama kulunut iso huivi, sama ompelukori käsivarrella.

Huomattuansa minut käänsi hän pois kasvonsa eikä ollut tuntevinaan minua. Varmaankaan hän ei olisi suonut minun tervehtivän häntä. Mutta epäilemättä odotti hän minua.

Riensin hinaamaan vanhusta klubiin ja kokosin pika pikaan häntä varten vhistiseurauksen; kun sain hänen näin hyvään toimeen, kiirehdin takaisin portille.

Mutta tyttö ei ollut enää siellä. Minne lienee mennyt? Minuahan hän näkyi odottavan; pitihän hänen tietämän, että tulen takaisin!

Mutta pankaamme jo taas tähän kolme tähtöstä otaksuen niitä kolmeksi vhistimarkaksi.

V.

Ensimmäinen ajatukseni oli mennä sillalle. Jos olisin taikauskoinen, niin sanoisin tämän tapahtuneen aavistuksesta; mutta luulen että tuo ajatus syntyi yksinkertaisemmasta syystä. Vain hetkisen katsahdin tytön silmiin, kun näin hänet portilla, mutta kuitenkin huomasin niissä jotain kummallista; aivan kuin olisi hän tahtonut sanoa: "olen taas matkalla sinne, mistä minut kerran toit pois". Tämä oli Tonavan vettä tarkastava katse.

Enpä pettynyt. Tuolla seisoj hän taas nojautuen sillan kaasulyhty-tolppaan ja läpi rintavarustuksen katsellen sillan pylviäitä vastaan loiskivia laineita. Sillalla kulkijat eivät hänestä välittäneet.

Hiivin hiljaa hänen luoksensa.

Havaittuansa minut katsoa tuijotti hän minuun ja kuiskasi itkusta värähtelevällä äänellä:

— Kuinka tiesitte tulla tänne minua hakemaan?

— Tiesinhän mitä varten te *etseitte* minua ja mitä varten te *kartatte* minua.

Hän kääntyi äkkiä kiivaalla liikunnolla puoleeni.

— Ettehän käskenyt tuomaan "noita"?

— Kun arvaisin, mitä?

— Älkää niin puhuko! Sanokaa vain, ettei se ole totta.

— Jos luulette sen olevan jotain pahaa, niin ei se suinkaan ole totta.

— Tiesinhän sen!

— Missä ovat ne esineet, jotka teidän käskettiin tuoda minulle?

— Tiedätte siis mitä ne ovat?

— Miks'en tiedä, olenhan ne ostanut!

Tyttö vaaleni ja vapisi.

— Mutta ettehän ai'o niillä tehdä tuota kauheata tekoa?

Rupesin nauramaan. "Luuletteko minua hulluksi?"

Hänkin rupesi nauramaan: Hänen laitansa oli sama kuin sen, joka kärsii suuria tuskia, mutta pidättää valitushuutoa, kunnes se väkisin tunkeuu esiin; se tekee niin hyvää. Hänen naurunsa oli kyyhkysen kuherruksen kaltainen; kasvonsakin kuumenivat siitä.

— Olihan se siis vain pilapuhetta, mitä sanoitte tuolle miehelle?

— Ainoastaan yksi kohta siinä ei ollut pilaa, nimittäin kun sen kautta saatoin tuon miehen puolustamaan teitä isämme vastaan.

— Kun väin olisitte itse ollut minulle surua saattamatta!

— Mutta missä ovat nuo vaaralliset kapineet, jotka teidän piti tuoda minulle? Eiväthän ne vaan ole muassanne?

— Oi! eivät. Aamulla tulin jo pimeässä tänne sillalle ja heitin ne veteen, syvimpään paikkaan. Rannalta en tahtonut niitä heittää, sillä sieltä olisi joku voinut nähdä, ja kun vesi rannalla on matala, niin olisi joku vene saattanut tarttua niihin ja räjähtää.

— Viisaasti tehty.

— Sitte kävelin hetken aikaa rantakadulla ja palasin takaisin sillan toiselta puolelta.

— Sekin sangen viisaasti tehty.

— Hyvä. Mutta miten nyt käy, kun palaan kotia? Oletteko ajatellut, mitä minun pitää vastaaman tuolle miehelle, kun hän kysyy, josko olin teidän luonanne? Minulle on yhtä vaikeata vastata joko myöntäen tai kieltäen.

Kasvonsa punastuivat kovasti jo tätä puhuessaankin.

— Tämähän on mitä yksinkertaisin asia. Sanokaa hänelle totuus. Ette löytänyt kotoa. Asuntooni oli majoittunut vieras herra, sentähden odotitte minua klubin luona, ja tapasimme toisemme portilla. Tästä selityksestä ei teille ole mitään seurauksia.

— Entä dynamiitti-latingit!

— Ne otin minä teiltä, enempää ette niistä tiedä.

— Mutta sehän ei ole totta. Latingit ovat Tonavan pohjassa.

— Sinne minäkin ne olisin heittänyt.

— Sanonko minä samoin huomenna ja ylihuomenna sekä joka päivä, kunnes olen kantanut pois kaikki latingit. — Mutta oletteko ajatellut> että tuo kauhea mies odottaa työn onnistumista, ja kun ei niin tapahdukaan, on hän teitä vaativa tilintekoon.

— Se on minun asiani.

Tyttö laski kätensä ristiin ja sanoi rukoilevasta:

— Hyvä herra! Älkää ryhtykö mihinkään toimiin tuon miehen kanssa! Älkää leikilläkään! Te ette voi aavistaa, mimmoinen ihminen hän on.

Käyköön minun miten tahansa. Minä olen onneton nainen. Te ette tiedä minkä syvyyden partaalla olette!

Hänen silmissään näkyi kauhistus, jommoinen valtaa meidät, jos esimerkiksi näemme kuutautisen kiipeevän tornin huipulle ja odotamme häntä joka hetki putoovaksi maahan.

En vielä koskaan ole nähnyt kenenkään niin ihanin katsein rukoilevan. Tämä tyttöparka ei ole peloissaan itsensä vaan minun suhteeni.

— Älkää surko rahtuakaan Agnes neiti! Jo kouluajoiltani saakka olen ollut jos jonkinlaisissa vehkeissä. Eikä koskaan ole nolosti käynyt. Hauska loppu tästäkin tulee. Kyllä minä tunnen nuo seikat. Unkarilainen ystäväni ärisee, mylvii ja uhkailee; mutta sitte kun kädessään on puukko ja vihamies edessään, niin leikkaa hän palan leipää hänelle, sanoen: "tuosta saat, lurjus! Älä kerjää täällä kuten kotonasi!"

Luulin saavani tytön nauramaan; mutta hän pudisti vain hiljaa päätänsä; — hymy ei tullut enää niin helposti huulilleen.

— Tuo mies ei olekaan "unkarilainen ystäväni". Hän ei ole semmoinen mies, jommoisten kanssa te olette tottunut yhdessä istumaan hauskassa juomaseurassa ja kaikkein nähden ilvettä tekemään. Tällä ovat omat tuumansa eikä hänellä ole ihmisen tunteitakaan. Jos hänellä on tunteita, ovat ne joko eläimellisiä tai pirullisia. Hän on jo kerran murhannut tytön, kun tämä ei tahtonut olla hänen — koiranansa. Tätä tekoansa on hänen tapana kehua. Kilpakosijansa hän myöskin ampui kuoliaaksi. Hän istui sentähden monta vuotta vankeudessa; siellä hän oppi hylkäämään kaikki nautinnot: ei tupakkaa eikä viiniä anneta siellä. Mutta hän oppi tekemään työtä ja miettimään. Samaa elämää hän jatkaa yhä vielä, aivan kuin istuisi Szamos-Ujvärin linnassa. Päiväkausiin ei hän poistu maanalaisesta kolostaan. Kun tehdas ei tee työtä, menee hän viljavarastoihin säkkejä kantamaan tai asemahuoneelle kantajaksi. Hän ei karta minkäänlaista työtä, ja säästämillään rahoilla ostaa hän koneita, joita hän ei salli kenenkään nähdä, sekä kirjoja, jotka ovat kirjoitetut englannin, ranskan ja italian kielellä. Hänelle tulee venäläisiä sanomalehtiä, joita voi vain salaa saada. Hän on itse oppinut kaikkia kieliä, mutta jos vieras tulee hänen luoksensa, sanoo hän taitavansa vain unkarin kieltä, ei muita. Eikä hän koskaan puhu, mitä muualta maailmasta kuuluu. Eikä hän ketäkään rakasta. Hän ei pelkää Jumalaa eikä ihmisiä. Runokirjallisuutta hän ei koskaan lue. Naisista käyttää hän vain yhtä nimitystä — jota minä en kehtaa sanoakaan. Varakas on hänestä varas; rehellinen on petturi. Johon hän luottaa sitä hän salaisesti pitää silmällä. Kuolemaa hän halveksii niinkuin sitä saattaa halveksia vain dynamiittitehtailla, jonka alla maa kumajaa joka askeleelta, aivan kuin kävisi yhdeltä hautakummulta toiselle. — Hyvä herra, tämän miehen kanssa ei ole hyvä asua samassa kaupungissakaan. Jos voisin, niin juoksisin maailman ääriin häntä pakoon.

— Kaikella tällä puheellanne teette minun vain uteliaammaksi. Rupeen mieltymään häneen. Minulla on jo suuri kokoelma tuollaisia kummallisia tuttavuuksia. Niistä ei kalienkaan yksikään ole ollut alkuperäistä laatua, vaan kaikki jälittelyjä. Kun sain kokoelmaani uuden jäsenen, luulin sitä ensin kansan villitsijäksi, salavehkeilijäksi, murhayritysten toimeenpanijaksi, mutta pianpa huomasinkin sen olevan vain äsken nimitetyn veron ylökantajan. Tohdin luvata, jos tuttavuutemme Kozákin kanssa kestää pitemmän ajan, tehdä hänet työnjohtajaksi johonkin valtion tehtaaseen; sitte saatte nähdä, kuinka hänestä tulee rehellinen ja kunnan mies.

â-?- Tuota en usko.

— Mutta sehän on luonnollista. Ihmisiä saattaa epätoivoon juuri se seikka, että he tietävät itsellään olevan kykyä, mutta eivät voi saada sitä suurempaan käytäntöön; vaan kun he tulevat oikeaan paikkaan, muuttavat he mielipiteensä.

— Jospa niin olisi laita! Mutta vielä olemme kaukana siitä. Huomenna ja sitte joka päivä pitää minun siis tuoda teille muutamia noista hirviöistä. Täällä me huomenna tapaamme toisemme, tällä paikalla, eikö niin?

— Agnes kulta! Teitä vaivaa ajatus, että teidän täytyy tavata minut. — Eikö teidän ole käsketty tuoda minulta jonkinlaista todistusta takaisin, mistä saataisiin tietää teidän todellakin antaneen minulle mitä on lähetetty.

— On, paperilapulle kirjoitettuna se valenimi, jonka sanoitte eilen isälleni.

— No, minä kirjoitan siis tuon nimen viidellekymmenelle paperilapulle. Niistä annatte sitte yhden joka päivä; silloin ei teidän ole tarvis tavata minua.

— Hm. — Tuota miestä ei niin helposti petetä. Rientäessäni viemään tätä lähetystä juoksi hän perässäni ja seurasi minua koko Sädekadun ja puhui sillä aikaa, mitä hän teistä tiesi. Sanoi teidän

taistelleen Garibaldin joukoissa, ottaneen osaa kommuniin Pariisin piirityksen aikana ja olevan hyvässä ystävytyksessä Bakuninin kanssa. Hänellä on suuri luottamus teihin. Mutta kumminkin hän epäilee. Sanoi, että te tästedes saatte joka päivä kirjeen, johon on kirjoitettu vain yksi nimi ja tämä nimi pitää teidän antaa minulle vastaan ottaessanne latingia. Tätä nimeä en minä tiedä edeltäkäsini, ettekä tekään. Näin tavoin täytyy meidän joka päivä tavata toisemme.

— Tämä täytyminen on vain teille vastenmielistä. Minulle on sangen hupaista saada nähdä teitä ja puhella kanssanne. Huomenna siis tällä paikalla samalla aikaa. Mennään nyt sillan toista puolta.

Toista sivua Budaan ja toista takaisin Pestiin päin, aivan kuin Budapestin oppineet Frans Kazinczyn aikana, jotka alkoivat puuhata unkarilaista almanakkaa ja havaitsivat Tonavan sillan sopivimmaksi kokouspaikaksi. Tonavalla ei ole korvia.

— Tiedättekö, mikä saattoi minut tuomaan tätä lähetystä? alkoi tyttö kävellessämme; ajattelin, että tekee sen ehkä joku muu, jollen minä tee. Minä tiesin, miten olisin menettelevä; pelkäsin jonkun toisen todellakin antavan sen teille.

— Myöskin pelkäsitte siis, että minä teen mitä olen luvannut?

— Niin pelkäsin. Se on juuri vikani, että luulen kaikkein ihmisten suovan pahaa toisilleen.

— Mutta ettehän nyt enää niin luule?

— En. Tuntuu minusta kuin olisin parantunut jostain viasta. Mutta sen sijaan painaa taas eräs toinen seikka mieltäni. Jos te ette pane toimeen tuota helvetillistä tuumaa, niin onhan niitä muita toimeenpanijoita?

Näin puhuessaan katsoi hän silmiini syvästi surullisena; nuo eleivät silmät lausuivat vielä tähän: semmoiseen aikaan, jolloin sinä olet siellä; sinä, jolle en minä ole mitään, mutta joka minulle olet kaikki.

— Huomenna otan varman tiedon tästä seikasta ja ilmoitan sitte teille, lohdutin minä. Pestin puolisessa sillanpäässä erkanimme; hän palasi Kuiskaaja-kadulle, minä klubiin katsomaan, miten appeni pelasi vhistiä.

Seuraavana aamuna varhain oli jo kirje pöydälläni. Se sisälsi nimen: "Herostratus".

(Sen jälkeen lahjoitettiin minulle joka päivä kirjeissä tällaisia samalla tapaa mainioita nimiä, jotka ovat kuuluisia hävityksen töissä: Nebukadnezar, Brennus, Soliman, Simson, Pugatscheff, Booths, Batukhan. — Kun maan päälliset nimet loppuivat, seurasi maanalaisia nimiä: Lucifer, Leviathan, Belzebub; — viimein uudemman ajan urosten nimiä, jotka ovat ikuisen maineen saavuttaneet sanomalehtien kautta: Orsinista aina Hartmanniin).

Suostuttuun aikaan illalla olin taas sillan korvassa. Tällaisille kohtauksille ei saata ajatellakaan parempaa paikkaa kuin tämä.

Hetkisen kuluttua tuli Agneskin paikalle.

Määrä-aika oli silloin kun sillalla sytytettiin lamput.

Jonkunlainen suloisuus löytyi jo näissä kohtauksissa. Hän tuli aivan lähelle minua, jotta voisimme hiljaa kuiskaella keskenämme.

Kaikkein ensin sanoin hänelle tämänpäiväisen nimeni.

— Mitä kotoa kuuluu? — kysäsin.

— Samaa kuin toissa päivänäkin. Sanomattanikin sen tiedätte. Kernaimmin olisin niistä puhumatta.

— Kozák ei siis sallinut teitä loukattavan?

— Hyvä Jumala! Nyt ovat asiat pahemmalla kannalla kuin milloinkaan! Ennen tosin isäni kotia tullessaan oli kova ja ankara minulle ja löikin minua; mutta se ei tehnyt niin kipeää kuin nyt nähdessäni toisen minun tähteni lyövän isääni. Vihdoin syöksin minä heidän väliinsä, kun he hosuivat toisiaan; enkä tiedä itsekään, mistä näin äkkiä sain semmoisen rohkeuden? Minä eroitin heidät; "älkää enää tehkö pahaa toinen toisellenne, sillä jos minun vielä kerran pitää tätä näkemän, niin surmaan itseni!" Oi, taivaan Jumala, tätä elämää! — Isäni meni heti ulos ja lupasi ampua minut revolverilla. — Mutta tänä aamuna vaatei hän minua ottamaan avaimen, tuodakseni sen teille; teillä on jo tieto siitä.

— En tiedä niin mitään.

— En sitä tuonutkaan. — Tuo toinen mies närkästyi kovasti, kun selitin tavanneeni teidät vain hetkiseksi kadulla kulkevien ihmisten seassa. "Sinä pöllö!" vastasi hän. Luulen tuntevani tuon miehen. Kerran toi Rézi rouva minulle leivosen, joka viserteli iloisesti jo varhain aamuisin, sen häkki oli kamarini ikkunalla. Mutta tuo mies heitteli pieniä kiviä sen päälle, jotta se vaikenisi. Kerran puhuttelin häntä tuosta asiasta: "ettekö te pidä leivosesta?" — "Kyllä — paistettuna". Hän pitää minuakin tuommoisena leivosena.

Niinpä itsekin luulen.

— No, sitä ilahuttavamman uutisen voin teille kertoa. Tänään tutkin perinpohjin valtiopäivämieshuoneen kaikki salaisimmatkin komerot ja voin vakuuttaa teille, ettei löydy minkäänlaista mahdollisuutta siellä aikaan saattaa mitään hulluja uhka-yrityksiä. Parlamenttihuoneen alla ei ole kellaria. Lämmityslaitos on erityisessä rakennuksessa, jonka sisäänkäytävässä on vahva rauta-ovi; itse uunin edessä on myöskin rautainen ovi; ilmajohtotorvet, jotka kulkevat seinäin sisässä, ovat kalterilla suljetut. Nuo kolme ilmareijän tapaista salin laattiassa ovat oikeastaan vain kaksi, kolmas rautainen kalterikansi (sotaministerin penkin edustalla) on tehty symmetrian vuoksi. Nuo toiset kaksi välittävät ilmavaihtoa salissa. Kultusministerin edessä oleva ilmatorvi vie salin lämpimän ilman ulos, oikeusministerin edessä oleva päästää taas raitista ilmaa sisään. Tupakan savu menee siis edellisen kalterin alle ja kohouu jälkimäisen luota. Näitten alla olevasta pienestä komerosta menee maan alitse ahdas torvi, jonka suu ei ole kadulle päin, vaan avautuu pienelle pihalle, jonka olemassa olosta ei 433:sta laillisesta valtiopäivämiehestä 432:lla ole vähintäkään tietoa. Sinne istuttaa vartijan perhe kukkapensaita ja kasvattaa graniittikivien keskelle mansikoita ja vaadermia; näitten aukkojen luo ei siis pääse vieras ihminen ja sitä paitsi peittää niitä tiheä ja paksu valetusta raudasta tehty kalteri, jonka lävitse ei mahtuisi pippurin jyvääkään. Sisältä salista ei näihin voi piilottaa mitään sillä näitten päällitse kulkee sadottain ihmisiä edestakaisin, jotka selvästi voivat huomata kaikki, ja sitä paitsi puhdistavat salin vartijat ne joka päivä. Kozák veikko on siis perin pohjin erehtynyt luullessaan tätä tietä toimeen panna jonkinlaista Guy Fawkesin tuhotyötä. Kosk'ei yhdistetyn vastapuolueen glyseriini yhteydessä äärimmäisen vasemmiston salpietarin kanssa ole vielä hajoittanut parlamenttihuonetta, ei Kuiskaaja-kadun nitroglyseriini voi sitä räjäyttää.

Tällä esitelmälläni tein suuren ilon tytölle.

Päätän siitä, mitä joka päivä olen lukenut sanomalehtien pääkirjoituksista Unkarin parlamenttihuoneen suhteen, en todellakaan olisi uskonut tapaavani semmoista hyväsydämistä olentoa maan päällä, jota voisin ilahuttaa selittämällä, ettei parlamenttihuonetta voi ilmaan lennättää.

Tästä päivästä alkaen vietin sangen säännöllistä elämää. Aamuisin saavuin säntillään kello kymmenen parlamenttiin, kello viisi klubiin ja aivan täsmälleen kello puoli seitsemän olin sillan korvassa, jotta olisin voinut olla esikuvana mille virkavaltiaalle tahansa.

Appeni viipyi yhä vielä täällä ja järjesteli asioitani. Velkojani rauhoittuivat, päiväpalkkani pääsivät pidätyksestä. Minä taasen opin kunniallisesti elämään näillä. Mahdotonta se ei ollutkaan. Kun lakkaa polttamasta floriinin maksavia sikareja ja tyytyy viisikymmentä kreuzeriä maksaviin, eikä polta päivässä enempää kuin kymmenen, niin jää vielä viisikolmatta kreutzeriä ruokaankin.

Eräänä iltana hämmästytti pikku holhottini minua tavallisella kohtauspaikallamme (nimeni oli silloin Belial) sillä, että yllänsä oli uusi puku, jopa uusi hattukin sekä uusimuotoinen takki.

Minä en pitänyt salassa havaintoani, vaan huudahdin: "kas kun olette sievistyttäneet itseänne!"

— Ne ovat isäni ostamat, vastasi hän sangen surullisella äänellä. Hän tuotti huonekalujakin kamariini — parempia kuin minä olisin ansainnutkaan.

— No sitte on liike kääntynyt parempaan päin viime aikoina.

Tyttö kohotti olkapäitään ja katsoi pois päin.

— Isäni käski pyytää, että jos ehditte, tulisitte huomenna hänen luoksensa, kiireiset asiat vaativat.

— Hyvä, minä tulen aamulla varhain.

Tyttö oli sangen pahalla mielellä tästä, vaikka hänen olisi pitänyt olla iloissaan uudesta puvustaan. Hän ei jäänyt kauvaksi puhelemaan kanssani; me kävimme sillan toisesta päästä toiseen ja taas takaisin, sitte erkanimme — näkemisiin asti.

Seuraavana päivänä saavuin aikaisin aamulla Kuiskaaja-kadun tehtaalle.

Haggeus herra oli jo selvällä päällä ja vastaanotti minut pihassa; näytti odottavan minua.

Mutta kuitenkin koetti hän esiintyä ihan toisella tavalla.

— Oikein olen iloissani, kun on onni näin sattumalta tavata teitä. Juuri palasin saattamasta tyttöstäni. Ehkä satuitte tapaamaan häntä tiellä? Minä annan hänen käydä konservatoriossa, jotta hän oppisi laulamaan ja soittamaan pianoa; niin hän saattaa elää kunniallisesti, kun minä kerran kuolen.

Hän päästi niin monta valhetta kuin henkäystäkin.

Kuten sittemmin havaitsin oli Haggeus herra niitä merkillisiä kykyjä, jotka sujuvasti ja helposti voivat valehdella, aivan kuin muutamat ihmiset voivat suoraa päätä tehdä runoa.

Hän vei minut käsivarteeni tarttuen rakennukseen.

— Suvaitkaa astua sisään tänne puhtaasen kamariin!

Mutta tässä puhtaassa kamarissa pieksi taas Rézi rouva tomua, niin että meidän täytyi kääntyä takaisin. Gleichenbergin hengitys-kone, jolla hän täyttää sairaat lääkkeillä tomun muodossa, ei saata tehdä täydellisempää työtä kuin Rézi rouvan luuta.

Olin olevinani tarpeeksi tuhma ymmärtämään, että tämä suuri tomun piekseminen oli ennen ajateltua tarkoitusta varten, jotta Haggeus herra voisi sanoa: "no ei haittaa, mennään tytön kamariin, saammehan sielläkin puhua asioitamme."

Hän tahtoi näyttää uusia huonekaluja tyttärensä kamarissa — sekä jotain muutakin.

Huonekalut olivat todellakin uudet: eivät itsenäisesti vaan esineisesti uudet; tähän kamariin katsoen. Joka kalu oli eri lajia; joukossa löytyi kunnollisiakin, mutta löytyi taas toisia, jotka prameilivat kuluneessa loistossaan. Ylellisyyttä osoitti kirjaeltu vuode, jonka peitteen alta loisti pääanaluksen päällys sinisestä silkistä. — Lieneekö sen alla vielä ollut partaveitsi ja cyonkalia?

— Olkaa hyvä, istukaa tänne sohvalle herra ystäväkultani! Suvaitsetteko sikaria? — Hän tarjosi omasta kotelostaan. — Mimmoisia sikareja teidän on tapana polttaa?

Olin antamaisillani hänelle vastauksen: "Sitä voit kysyä esikoiseltasi; hän kyllä tietää".

— Ryhtykäämme asiaan, hyvä herra, kiirehdin minä, kieltäytyen sikaria ottamasta. Te olette käsenyt tyttärenne kutsua minut.

— Niin olen rohjennut tehdä, vastasi kyttyräselkä huuliaan nuoleskellen.

— Mutta kuinka saatoitte tulla ajatelleeksikaan lähettää nuorta sievää tyttöä asialle herrasmiehen luo, kysyin suuttuneena.

Kyttyräselkä mulkoili silmiään taivaasen päin.

— Oi, hyvä herra vastasi hän teeskennellen haikealla ja vapisevalla äänellä, joka muistutti kerjäläisistä näyttämöllä, — minun tyttäreni on pyhimyksen, enkelin kaltainen. Viattomuus ympäröi häntä kuten panssari tai pilvi, kuten näkymätön palatsi. Hän saattaisi tehdä suurimmatkin syntiset kääntyneiksi. Teidän tietää hän olevan hänen hyväntekijänsä, henkensä pelastajan, toisena isänensä pitää hän teitä. Pitäkää tekin häntä tyttärenänne. Rakastakaa häntä kuten omaa lastanne. Sallikaa hänen rakastaa teitä, kuten omaa isäänsä. Hän on vielä todellinen lapsi, jonka jokainen ajatus on pelkkää viattomuutta. — Mutta olkaa hyvä, sytyttäkää omista sikareistanne sitte.

— Minulla ei ole koskaan ollut tapana polttaa tupakkaa naisten huoneessa; — ei oman *vaimonikaan*.

Nyt hän ehkä lakkaa ylistämästä orjatarta.

Mitä vielä! Onhan naineilla miehillä paremmat etuoikeudet kuin naimattomilla orjakauppiasten silmissä.

— Olisin minä voinut lähettää poikanikin, se on totta, mutta hän makaa kovasti sairaana.

(Tiedän: juovuksissa).

Hänen silmänsä eivät kärsi päivänvaloa.

(Eivätkä poliisia).

— Sentähden päätin käyttää hyväkseni tilaisuutta

— Mitä tilaisuutta?

Kyttyräselkä hieroi käsiään ja hymyili.

— Kumppanini sanoi, ja ollen yhdysmieheni, oli hänen velvollisuutensakin sanoa, että te olette tehnyt tilauksen, että olette suostuneet kauppaan ja että Agnes tämän tähden tapaa teidät joka päivä. Hän ilmaisi sen minulle salaisuutena.

(Salaisuutena kai, nyrkillä paukuttaen selkääsi).

— Siis on hän sanonut senkin, ettei neiti ole koskaan tavannut minua muualla kuin kadulla, missä enimmän ihmisiä on liikkeellä?

Kyttyräselkä asetti kasvonsa vaakasuoraan asemaan ja huoautti: "tyttäreni antaisi varmaan surmata itsensä ennenkuin hän astuisi vieraan miehen kynnyksen yli."

— Mutta palatkaamme vihdoinkin asiaan!

— Niin, pyydän, palatkaamme. Kun minun ensi kerran oli onni nähdä teitä, suvaisitte tarjoutua ammattiini yhtiömieheksi ja tarjota minulle tuhannen floriinia. Tähän vastasin minä silloin kieltävästi, väittäen minulla jo olevan yhdysmiehen, joka ei kärsi toista rinnallaan, mutta nyt sanon oikean syyn. En ottanut teitä silloin, kun luulin liikkeeni olevan hukassa; en tahtonut vetää teitä häviöön, sillä pääasiana minulla on rehellisyys. Mutta nyt on liikkeeni tehnyt äkkiä odottamattoman, yli toiveitteni menevän kääntein parempaan päin: Scaramellin tehdas Fiumessa on tilannut minulta summattoman suuren määrän dynamiittia torpedoita varten.

— Mitä varten se noita torpedoita tekee — nyt sodan jälkeen?

— Se pysyköön salassa. — Mutta pitäähän teidän tietää kaikki. — Nyt nousi hän seisolle, katsoi ympärinsä joka taholle, avasi oven, katsoi kyökkiin, ei nähnyt ketään, tuli takaisin, päästi kartiinin alas ikkunan eteen ja jatkoi sitte suu aivan minun korvassani: niin... irredentistejä varten.

(Hän osasi valhetella kuin kirjasta lukien).

— Nyt on siis vahva toivoni ennen pitkää saada suoritetuksi teidän jalomielinen lainanne. Näin sanoen pisti hän kätensä poveen.

— Ei sen kiirettä ole. Onhan se hyvässä paikassa.

— Tällä luottamuksellanne teette sangen suuren kunnian minulle, — puhui Haggeus eikä enää huolinut etsiä kukkaroansa lakkarista. Puhun siis toisen asiani. Olen valmis ottamaan teidät toiseksi yhtiömiehekseni. Keksintöjeni aikakausi on tullut. Minun päiväni on valjennut. Hornan päivä, ha ha ha! Irredentistit ostavat keksimäni koneen, pyranastatorin.

— Mitä kummia se on?

— Se on semmoinen kone, joka on siirtävä koko maailman asemaltaan. Kone on yhdistetty ilmalaiivasta, torpedosta sekä kellorakennuksesta, ja vissille ajalle asetettuna ampuu se alas voittamattomiksi luultuihin linnoituksiin hävittäviä pommeja.

Minä koetin saada isänmaallisia tunteitani hereille.

— Eiköhän se ole vähän niin ja näin antaa maan vihollisille tällaista keksintöä?

Ulkoa kirjasta osasi hän puolustaa itseänsä.

— Irredentistit ovat vain Itävallan vihollisia, eivät meidän. Ja entä jos ei tämä maa suvaitse suosia kotimaisia keksintöjä? Olen minä tarjonnut sitä Unkarin hallituksellekin. Ottiko se korviinsakaan ehdotustani? Vieläpä minua vainottiinkin vaarallisena miehenä, hyvä että maailmassa löytyi Kuiskaajakatu, minne voin vetäytyä. Tänne jäin viheliäisyyteen, lapseni jäivät nälkää näkemään, vaikka minulla oli niin paljon taitoa ja kokemusten kautta saatuja tietoja. Murhakoneeni olisi saattanut hävittää venäläisetkin Plevnan luota. Otettiinko sitäkään huomioon? Mutta nyt on minun aikani tullut! Kaksisataa tuhatta liraa saan siitä, kuulkaa hyvä herra, kaksisataa tuhatta liraa! Voiko kukaan ihminen tai omatunto syyttää minua, jos ollen perheenisä, vainottu isänmaan ystävä, keksinnöstään ylpeä tiedemies, kaksin käsin otan tarjouksen vastaan? Tämä keksintö on tekevä ikuisiksi maineeni, kuten raketit Congreven nimen.

Herkesin vastaamasta. Olin vakuutettu, ettei yksikään sana ollut totta siitä, mitä nyt kuulin.

— Ja tämä summa maksetaan minulle kohta, kun ensimmäinen kone, vaikka pienemmässäkin koossa,

on valmis, puhui Haggeus ylpeästi heittäen päänsä taaksepäin hartioittensa välissä. Mutta tähän tarvitaan noin kaksituhatta floriniä, — tiedättehän: ilmalaiva, liikkellepaneva kone, aikaamääräävä kellorakennus ja niin edespäin...

Näin sanoen otti hän taskustaan koneen kuvan, jonka sekasotkusta hän alkoi selittää minulle juurta jaksain tuon kauhean pyranastatorin rakennusta, kunnes täydellisesti ymmärsin asian laidan. — Semmoista konetta hän tarkoitti, jolla hän voisi vetää taskustani kaksituhatta floriniä. Mutta sellaista masinaa et sinä keksikään, vanha kyttyräselkä!

Täydellisesti selitettyänsä nousi hän tuoliltaan, laski kätensä olalleni ja lopetti ylpeästi puheensa näin:

— Kun ammattini oli kurjuuden ja perikadon partaalla, en tahtonut teitä ottaa kanssaperilliseksi: — mutta nyt, kun on tarjona kunniaa ja rikkautta, tulen tarjoomaan liittoa.

Mikä jalomielinen mies!

Varroppas! Kyllä minä sinut siitä parannan.

— Mutta, hyvä oppinut ystäväni, minulla ei tähän aikaan satu olemaan noita kahtatuhatta floriniä.

— Oh, hohoo! Väitteli ystäväni heittäytyen nojatuoliin ja nostaen toisen polvensa kättensä väliin jotta hän oli suunnattoman nelivinon näköinen. Ettehän vain ajatelle minun kääntyneen teidän puoleenne teiltä kiskoakseni rahoja? Se olkoon kaukana minusta! Mitä? Kun olen saanut näin äärettömiä tilauksia, niin voisin ilmoittaa joko Fiumen firmalle tai irredentisteille, että tarvitsen kaksituhatta floriniä ja ylihuomenna ne olisivat jo täällä pöydälläni. Mutta sitä en ikinä tee. Pyytää etumaksoa tilaajalta, etenkin italialaiselta, on aina vahingollista; sillä silloin luulee hän tehtaan olevan ahtaassa tilassa ja lupaa vain neljännes osan hintaa. Taattu firma ei koskaan pyydä etumaksoa; Eikä sitä tarvitakaan! — Kaikkia vielä! — Vankka firmako joutuisi seisaukseen vaivaisen kahdentuhannen florinin tähden. Niin pahoin ei "meidän" vielä ole käynyt. "Meillä" on luottamusta.

En vielä aavistanut, että minäkin olin luettuna sanaan "meidän".

Pian saattoi Haggeus herra minun tämän ymmärtämään. Povestaan otti hän esiin lompakkonsa ja veti sen kätöksistä esiin rahamiehen uljuudella pitkän paperin, jonka keltaisesta väristään jokainen asiantuntija jo huomaa vekseliksi. Se oli jo täytetty ja varustettu Haggeus herran kirjoituksella: "hyväksytään".

Tämä se oli pyranastator!

Tunnen jo ennestään "tämän" *helvetinkoneen*, rakas kyttyräselkä! Monta kertaa ovat minun "kapinallisen" olleet minut räjäyttämäsillensä sillä.

Minä hämmästyin kovasti ja kysäsin: "mitä varten tämä?"

Tämä kysymykseni oli niin suuri hävyttömyys, että vain hänen oli vielä suurempi, kun hän vastasi:

— Ei maksa vaivaa puhuakaan, sanoi hän heittäen toisen jalkansa yli nojatuolin kylkipuun. Pelkkä muodon asia! Pestin säästöpankit vaativat, että vekselissä on kolme allekirjoittajaa. Minä olen hyväksyjä, siis minä suoritan sen, kun se lankee maksettavaksi; antaja on herra Kozák, kumppalini; teidän tulisi ystävyiden vuoksi vain kirjoittaa nimenne takapuolelle, missä ei vielä ole kirjoitusta. Teettehän tuon, rakas herra *Koribanya*?

— Herra! vastasin vakavasti. Tämä käsi ei ole vielä ikinä kirjoittanut vekseliin nimeä *Koribanya*.

Tämmöistä totuutta ei minun vielä ole koskaan eläissäni onnistunut sanoa, mutta nyt koetin umpimähkään.

— Herra! lausui hän viattoman näköisenä, aivan kuin ei koskaan eläissään olisi nähnyt vekselinkieltoa. — Tässä ei tule kysymyksenkään takaaminen eikä maksaminen. Ettekö luota minun rehellisyyteeni? Pyydän vain nimeä: en mitään muuta.

(Nimeäni kai? Mutta kumpaa? Etten enää kirjoita oikeata nimeäni minkäänlaiseen vekseliin, olen kunniasanallani luvannut apelleni, ja söisinkö nyt sanani näin pian? Samassa täytyisi minun ilmaista Haggeus herralle oikea asemani sekä yhdessä sen kanssa saisi hän tietää, ettei minulla ole tänne muuta asiaa kuin saattaa hänen tyttärensä kotia. Vai kirjoittaisinko sen nimen, jonka umpimähkään otin muististani? Vieraan miehenkö nimen? Onhan tämä todellista vekselin väärennystä! Jos menisinkin takaukseen, josta minä tiedän sen verran — monivuotisesta kokemuksesta, — että se on sama kuin maksaminen, niin pitää minun myöskin ajatella, että tämmöisen allekirjoituksen kautta vekseli muuttuu "vesikopin vekseliksi" ja saattaa helposti allekirjoittajan vankilaan).

Keksein sen keinin, että raiskaan tuon vekselin. Kyttyräselällä ei mahda olla taskussa toista blankettia varalla. Houkutelkoon hän sitte tänne minua vaikka mesileivällä kädessä!

— Hyvä, missä ovat kirjoitusneuvot?

— Minä tuon heti. Millaisella kynällä suvaitsette kirjoittaa?

— Hanhenkynällä. Teräskynä menee läpi paperin.

— Minä laitan heti kynän; olkaa hyvä, ottakaa tolppo *tyttäreni* pöytälaatikosta. Nyt ei enää ole laita niinkuin viime kerralla, kun kirjoitimme punaisella läkillä.

Haggeus herra meni huoneesta hakemaan hanhensulkaa, jonka hän muodosti kynäksi, antaen minun sillä aikaa kaivaa pöytälaatikossa.

Me muinaistutkijat pidämme tällaista etsimistä miellyttävimpänä, kun saamme kaivaa ylösalaisin naisten pöytälaatikoita. Tässä on kuiva kukka (kivikaudelta), tuossa kirjetukku (pronssikaudelta), maatuneita albumilehtiä, kivettyneitä sokurisydämiä, kirjavia munia, muinais-kaldealaisia merkkejä täyteen piirretyt, sekaisia hiussuortuvia jostakin anteadamitisesta ihmisapinasta, kuvia nuorista miehistä muinaisajan vaatteissa ja muita samanlaisia muinaisjäänöksiä; — omistajatton hammasharja helmillä koristettuine koteloineen, jonka alkuperästä ei kukaan tiedä. Tällaisiin tutkimuksiin olin minä aina hyvin innokas.

Mutta täällä ei ollut mitään erinomaista löydettävää. Ylinnä oli kirjekoteloon pistettynä — oma muotokuvani; suurta kapinettilajia, päällystakki yllä.

Ensiksi sykähti sydämeni kovasti. Sitte jouduin todelliseen raivoon. — Mahdotonta oli olla huomaamatta asian oikeata laitaa läpi karkean peitteen. Sentähden on tämä muotokuva tänne pantu ja sentähden on minulle osoitettu tämä pöytälaatikko, että löytäisin tämän ja siitä päättäisin tytön haaveksivan minusta. Tätä kuvaa ei ole tänne pannut kukaan muu kuin Haggeus herra itse. Varmaankaan ei tyttö tiedä mitään koko asiasta. Valokuvani on helppo saada käsiinsä; Ellingerin varastossa on niitä satojen muitten samanlaisten maankulkurien seurassa. Mutta jos hän on tämän sieltä ostanut, niin tietää hän varmaan myöskin oikean nimeni ja asemani. Ja kuitenkin sallisi hän minun kirjoittaa vieraan miehen nimen vekseliin, jotta minua sitte vainottaisiin, kuten Lugarto Gontrantia läpi viiden näytöksen! Voi kun suutuin tuolle kyttyräselälle! Mieleni teki lyödä hänet mäsäksi, kun hän taas tallustaa luokseni.

Hän toi kynän, minä tolpon.

Hän vilkaisi salakavalasti minuun. Ajatteli kai: joko menit satimeen? joko jouduit koreasti kiikkiin?

Käteni vapisi todellakin kastaessani kynää lakkiin.

Tipahutin aika porsaan kuvan vekselin takapuoleen, jotta siitä puuttui vaan korvat ja häntä; sillä oli neljä jalkaakin.

— Ei tee mitään, lausui ukko, ja nuoli kielellään pois läkin.

Kielsin häntä niin tekemästä, sillä se on myrkkyä.

Hän nauroi tähän. Hän oli tottunut myrkkyäkin juomaan.

Minä laskin kynän toisen kerran paperille ja päästin siitä heti isoa K:ta kirjoittaessani kaksi uutta läkkitahraa, semmoista, joissa oli jo kaikki ominaisuudet, jotka kuuluvat porsaalle. Nämät tahrat pyyhkäisin itse pois takkini hihalla.

— Rakas ystäväni, sanoin heittäen kädestäni kynän, tämmöistä tahrattua vekseliä on mahdotonta viedä säästöpankkiin, sillä siellä sanottaisiin, etteivät he lainaa rahojansa sikalaumoille. Mutta tämän minä olen tehnyt kelvottomaksi. Tuossa on kaksi floriinia; ostakaa uusi blanketti. Huomenna tulen takaisin, tuon muassani paremman kynän ja parempaa lakkiä ja allekirjoitan kuten sopiinkin. Mutta minun on nyt kiire; minua odotetaan; hyvästi!

Pikku kääpiö huomasi, mihin suuntaan minun juoneni kallistuivat. Mutta hän ymmärsi juonitella paremmin. Hän oli "kirjansa luenut" juonittelija, kuten sanotaan. Hän alkoi mulkoilla taivaaseen päin.

— Mutta emme juuri tarvitsekaan tätä vekseliä enää huomenna aamulla, sillä kymmenen jälkeen ei sitä enää oteta vastaan; paljoa yksinkertaisemmin kävisi asia, jos te, rakas yhdysmieheni, kävisitte luonani toisen kerran jälkeen puolenpäivän, illan tullen. Minä en tosin ole silloin kotona, kiireisissä asioissa täytyy mennä kaupungille. Mutta tyttäreni on kotosalla. Minä jätän vekselin hänen haltuunsa. En tohdi antaa sitä muille, sillä täytyy olla varova. Ja jottei tuloanne huomaisi Kozák eikä kukaan

muukaan, niin pyydän teidän hyväntahtoisesti ottamaan minulta tämän avaimen, jotta pääsette pienen puutarhan läpi pikku ovesta sisään; te tunnette jo tien. — Siis Herran haltuun! Toivon, ettette unhota käydä talossa... hän pudisteli kättäni, kunnes hänen onnistui pistää pivooni tuo avain. — Sitte kumarteli hän vielä ovesta.

Mutta pankkaamme tähän jo taas kolme tähtöstä osoittamaan kolmea vekselille päästettyä suurta läkkitahraa.

VI.

Määrätyllä hetkellä olin taas Tonavan sillalla.

Agneksella oli hattu nurin päässä, sulka etupuolella. Kysyin, josko hän oli tehnyt lupauksen pitää hattua päässä sulka etupuolella. Tähän ei hän hymyillytkään; vastasi vaan: "kyllä se minulle kelpaa".

— Ette ole varmaankaan katsonut peiliin hattua päähän pannessanne.

— Minun ei juuri tee mieleni itseäni katsella. (Eikä näyttänyt tekevän mieli katsella minuakaan).

— Mitä sitte teette tuolla kauniilla seinäpeilillä kamarissanne?

— Oletteko nähnyt sen? kysyi hän miltei pelästyneenä.

— Miks'en? Pyysittehän minua käymään isänne luona.

— Ja hän vei teidät sinne?

— Toisessa huoneessa siivottiin.

Tyttö oli erittäin surullinen tänään.

— Olette kai jo toista kertaa tänään täällä sillalla? — kysyin.

— En. Aamulla en ollut täällä.

— Entä missä ovat dynamiitti-latingit? Minä saan yhä vielä Kozákilta kirjeitä historiallinen nimi kunkin sisässä; mikä osoittaa, että vielä tulee noita raketteja.

— Jonkun ajan olen jo jättänyt tuomatta niitä tänne Tonavaan heittäökseni.

— Mitä niitten teette sitte?

— Tänne tullessani palaan tieltä kotia, ollen unhottavinani jotain, ja kätken dynamiitti-latingit sänkyni pohjalle.

— Ja sitte makaatte nuo helvetinkoneet allanne.

— Eivät ne minua häiritse.

Hauskoja makuukumppania! Partaveitsi, myrkky ja dynamiitti-latingit.

— Ehkä ne jo loppuvatkin, lisäsi hän.

— Enpä luule. Niitä oli koko laatikko.

Tähän seisahtui taas keskustelu. Minä en puhunut mitään varkaan-avaimesta.

— Oletko ollut päivällä kotona?

— Olen. Nyt syön kotona päivällistä.

— Joko kauankin?

— Siitä saakka, kun sain uudet vaatteet ja huonekalut.

— Puhuttelitteko isänne tänään päivällä?

— Hän puhutteli *minua*.

Näin sanoessaan lensivät kasvonsa tulipunaisiksi.

— Jättikö hän teidän haltuunne jotakin, joka olisi minulle annettava?

— Jätti: vekselin. — Mutta ettehan sitä tee, ettehan? — lisäsi hän kiivaasti.

— Mitäkö en tekisi?

— Ettehan vain tule sinne allekirjoittamaan tuota vekseliä.

En ollut ymmärtävinäni.

— Onko teillä tietoa meidän asioistamme?

— Minä en ymmärrä niistä mitään. En tiedä mitä se on? Onko siitä hyötyä, vaiko vahinkoa? Sen vain tiedän, ettette saa tulla sinne allekirjoittamaan vekseliä.

— Tiedättekö mikä vekseli on?

— En ollenkaan. Sen vain tiedän, että teidän pitäisi siihen kirjoittaa nimi, joka ei ole teidän nimenne, ja ettei maailmassa löydy aarretta, jonkatähden te sen tekisitte.

— Sen voisin tehdä yhdessä tapauksessa. Jollei tämä vekseli joutuisi yleiseen pankkiin vaan yksityisen lainaajan käsiin, niin voisi sen säilyttää sinetillä suljetussa kirjekuoressa, ja kun sitte isänne saa maksun Fiumen firman tilauksista tai minä saan maatilastani suurempia tuloja, esim. villojen tai karjan myymisestä niin maksamme vekselin ja revimme sen palasiksi eikä kellään ole mitään siihen sanomista.

— Siis on luvallista tehdä väärin, kun vain tekee salassa? — kysäsi hän katsoen rohkeasti silmiini.

— Ei luvallista, mutta tavallista.

— Tavallistako rehellisille ihmisillekin?

— Niin, jos siitä on hyvät seuraukset, esimerkiksi, jos perheenisä, jolla on varma toivo kolmen kuukauden kuluttua saada suuri voitto ammatistaan, täksi ajaksi turvautuu tähän hieman mutkalliseen mutta ei ketään vahingoittavaan keinoon.

— Olisitteko te valmis turvautumaan tällaiseen keinoon *itsenne* tähden.

— En.

— Mutta jos voisitte siten toisia auttaa, tekisitte niin?

— Tämä on kokonaan uskonopillinen kysymys.

— Sitte pitää kai vastauksenkin olla uskonopillisen?

— Saattaa löytyä erinäisiä tapauksia, jolloin ihminen hypähtää ulos säännöllisen ajatusten juoksun radalta.

— Sitä minä en ymmärrä. Sen vain tiedän, että jollemme voi rauhoittaa omaa sieluaamme, kun se kauhistuu jotakin tekoa, niin vaikka silloin olisi ympärillämme sadottain ihmisiä, ja jokainen tekisi samoin, emme rauhoitu *oman itsemme kanssa*.

Kuka kuiskailee tällaisia ajatuksia Kuiskaaja-kadulla kaupungin lokalätäkköjen hajussa kasvaneelle tytölle? — Syntyneekö ehkä ja kasvaneeko muutamissa ihmisissä siveyden tunne: saastutuksen pelko?

Kenties on ihmisillekin annettu semmoinen vaisto, joka kauhistuu "ensimmäistä" askelta lokaan. Vaisto, joka sanoo, että jos lokaantunut jalka on häpeä, niin on jo kunnia olla silmiin korviin loassa!

Kerran oli minulla renki, joka joi itsensä joka sunnuntai niin juovuksiin, että häntä täytyi aina korjata kadun loasta. Kun häntä sentähden toruin, vastasi hän: "kun vain kerran koettaisitte kuinka hyvä on loassa maata, niin ette koskaan enää haluaisi maata höyhen-vuoteella".

Me saavuimme sillan päähän. Tässä piti meidän erkaantua.

— Ettehan vain tule tänään meille? — sanoi tyttö ja laski kätensä rukoilevasti ristiin.

— Entä jos varustaisin omalla nimelläni isänne vekselin?

— Sitä ette myöskään saata tehdä; sillä kunniasanallanne olette luvannut eräälle henkilölle, ettette enää kirjoita nimeänne vekseliin.

— Keneltä olette sen kuullut?

— Siltä mieheltä, jonka käskystä minä tulen joka päivä tänne. Hän tietää kaikki, mitä teille tapahtuu. Ja sittekin, jos tämä olisi teille mitä helpointa; (mutta tiedän aivan hyvin, että mitä te tuhlaatte meille, sen varastatte melkein kuin alttarilta), siinäkin tapauksessa voin kysyä: mitä varten? mitä hyötyä teillä on siitä? kuka maksaa takaisin? Mitä velkoja voisi ottaa häneltä? Kahlekoiransako?

Näin sanoen kiersi tyttö kaulastaan riippuvan mustan rihman pään peukalonsa ympäri: — silmänsä puhuivat:

— Kas tässä isäni kahlekoira!

Sitte liikkuvat hänen huulensakin:

— Lähettäkää vielä tänään kantajan kautta meille kirje, jossa ilmoitatte isälleni, ettette voi tulla luoksensa.

Näin sanoen juoksi hän tiehensä vastausta odottamatta.

Mutta minulla oli koko yön kovat puuhut, milloin hain minä järki-kultaani, milloin haki taas tämä minua; vaikeata oli löytää toisiamme.

Samanlaisissa tiloissa ei tavallisesti ennen minua häirinneet tällaiset huolet. Suloisen hetken tähden minä tavallisesti unhotiin, että siitä on seurauksena kokonainen ikävä vuosi. Löytyypä ilkitöitä, joita hyvässä seurassa pidetään hyvinä töinä. Joka ihminen nauraisi minua, jos sanoisin, että minulla on avain, jolla voisin avata paratiisin portin, mutta en tohdi käyttää sitä; vaan vien sen mukani kotiin, lasken sen pöydälleni ja puhelen sen kanssa kahdenkesken.

Nyt täytyy joko astua eteenpäin tai palata takaisin; kynnyksellä ei käy seisominen.

Unissanikaan en voinut paeta noita ihania silmiä, jotka sulkeutuessaan sulkivat minutkin, niin että olin kuin vanki muurien takana, mutta jotka minuun katsoessaan karkottivat minut luotaan, niin että luulin kuuhun lentäväni.

Seuraavana päivänä oli suuri ottelu valtiopäivillä. Yleinen äänestys valtion tulo- ja menoarvion suhteen neljän viikon kiistan jälkeen. Jokainen puolue oli koonnut kaikkialta kaikki mahdolliset äänet. Kuten sieniä syksyllä, nähtiin ilmaantuvan muodoltaan tuntemattomia edusmies-kryptogaameja, jotka koko vuoden olivat olleet näkymättömiä kuten itiöt kasvissa. Puolueet toivat sairaatkin jäsenensä; vieläpä nekin nousivat vuoteeltaan, jotka tavallisesti panevat maata vasta aamulla. Äänestyksen edellä pidettyjen loppupuheitten jälkeen kimalteli jo 32 astetta lämmin ilma salissa opaalin väreissä ja ilmakehä näytti merenpinnalta, josta vasemmiston miehet vyötäisiin saakka ulottuvine partoineen kohousivat kuten merihirviöt. Äärimmäisellä penkillä istui hydran kaltainen olento, joka tavallisesti ahmasi vatsaansa kahdeksan ministeriä. Parvella vallitsi yleinen hiljaisuus, joka yhä kesti, vaikka puolen päivän aika jo oli kulunut ohi. Nuo kunnioitettavat naiset tuolla ylhäällä eivät varmaankaan syö kotona päivällistä, nuo kunnioitettavat herrat ylioppilaat luultavasti eivät missään. — Äkkiä sattui teatterikiikkarini tuttavani kasvoihin. Tuo kalpea katsanto, ryppyinen ja uhkaa osoittava otsa; se oli yhtiömieheni: herra Kozák.

"Ai, tuhat tulimmaista! Nyt muistui mieleeni, että minun pitäisi räjäyttää nyt ilmaan koko tämä huone kaikkineen päivineen! — Kokonaan olin tämän unhottanut. — Nyt hän odottaa parvella minun nousevan sijaltani ja menevän presidentin pöydän luo yhdistämään sähkökoneen lankaa helvetin kolon langan kanssa, jotta hän silloin voisi mennä pakoon. Mutta sinun asiiasi ei tänään tule esille! — Miten minä suoriudun asiasta, kun hän vetää minut edesvastaukseen? Se on lykätty anomus valiokuntaan!"

"Kirottu hallitus" voitti tälläkin kertaa. Eikä maa vaipunut sen alla, lukemattomien syntiensä taakan alla.

Appeni oli vain odottanut tätä tilaisuutta; hän aikoi palata kotiin jo iltajunassa. Minä seurasin häntä asemahuoneelle. Ennestään tiedän, että jokaiselle apelle tekee hyvää lähtiessään kotimatalle Budapestista, kun sekasorrossa asemalla vävy kantaa hänen kapineitansa; — suoraan sanoen hyvää se tekee vävyllikin. Päässäni kihisi vain yksi ajatus: tänään illalla olen taas vapaa, ei kukaan kysy: paljoko kello oli kun kotia tulit?

Toisiansa tuuppailevien matkustavien ja kantajajoukon keskellä tulee minua kohden mies kantajan mekko yllä ja olalla kapsäkki, jolla hän tuppaa ikäänkuin tahallaan minua selkään ja astuipa vielä jaloilleni. — Olin juuri antamaisillani hänelle hyvän läksyn mutta kun näin hänen kasvonsa

sanoinkin: "suokaa anteeksi!" Se oli Kozák.

Epäilemättä aikoo hän puhutella minua. Ei mikään paikka ole soveliaampi salavehkeille kuin asemahuoneitten odotussalit, ja jos tahdot olla oikein turvan takana, niin katso missä on poliisi, seisoo hänen viereensä!

Minä menin hänen perässänsä, jottei hän tulisi minun perässäni.

— Mitä täällä teet? — kysäsin häneltä astuen varpaillensa.

— Rahan ansiolla olen. Kotona on tehdas tauonnut työstä, vastasi hän, vetäen lakin lippua silmilleen.

— Olettehan saaneet suuren tilauksen irredentisteiltä.

— Kuka sen on sanonut? Kyttyräselkä Thersitesko? Aina hän joko uneksii tai valhettelee. — Nuo tuolla Adrian meren toisella puolella soisivat kernaammin meidän todistavan loistavalla työllä, että olemme heidän liittoonsa kelpaavaa kansaa, vaan emme pelkkiä suurisuisia pettureita.

— Kovaa puhetta.

— Ja sinulle kovinta! Miksi jäi täksi päiväksi määrätty tuhotyö tapahtumatta?

— Se, hyvä serkkuni, on sula mahdottomuus, mitä sinä suunnittelit. Presidentin kivistyskoneesta ei löydy salissa osaa, jota lähelle voisi päästä. Nuo kaksi vaskilankaa menevät pikakirjurien huoneeseen. Ilmareikää ei myöskään voi käyttää, kuten sinä arvelit; sillä kun ovet avataan, menee salinvartia heti sisään, jotta tämä paikka ei jää koskaan vartijattomaksi.

— Entä missä ovat Phlegetonin tipat?

— Ne olen minä niin kätkenyt, ettei niitä löydä yksikään ihminen.

— Tämä kaikki on valhe.

— Herra!

— Ei mitään "herroja!" Meikäläiset eivät ryhdy kaksintaisteluun. Se on nautamaista. Jonka me olemme tuominneet kuolemaan, sen pistämme salaa kuoliaaksi. Tämä on järkevyyttä. Keskuudessamme ei kukaan saa tuntea itseään loukatuksi, kun hänelle sanotaan totuus vasten silmiä. Joko kuulut liittoomme tai et kuulu! Edellisessä tapauksessa pitää sinun totella ja olla vaiti, jälkimmäisessä taas olet joukkoomme tunkeunut ja kuolemaan tuomittu. Älä ole noin nolon näköinen. Tikarilla emme sinua surmaa, jos olet kavaltaja.

— Voin näyttää toteen, etten ole teitä kellekään kavaltanut.

— Oh, kavaltamista ei ole vain yhdenkaltaista. Kavaltamiseksi emme kutsu vain sitä, kun joku antaa meidät ilmi poliisille, vaan myöskin kun joku pettää meidät.

— Perhana! Tämä on liikaa! Minäkö olisin pettänyt teidät, minä joka annoin puhdasta rahaa teidän raketeistanne?

Mies pisti kreutzerin rahan hampaittensa väliin ja lausui sitä purren;
(Hänen oli tapa aina puhua hampaittensa avaamatta).

— Rahaa annoit vietelläksesi tyttöä! Kyllä minä tiedän! Hän rakastaa sinua ja ylönkatsoo sentähden minua. Sen hän sanoi minulle suoraan. Hän vihaa minua, sillä hän rakastaa sinua. Eihän tämä ollut suostumuksemme, veikkoni. Kahdeksannentoista sataluvun käsitys on, ettei miehen ole tarvis olla uskollinen "yhdelta" naiselle, vaan hänelle on uskollinen "kaksikin"; jopa kaikkikin. Tässä suhteessa löytyy kaksi mahdollisuutta. Joko olet kosmisti tai "poroporvari". Jos olet kosmisti, niin älä anasta yksin itsellesi tyttöä, joka kelpaisi minullekin; jos taas olet poroporvari niin mene kotia vaimosi luo ja pysy koreasti hänen luonansa. Tahdothan tehdä Agneksen orjattareksesi.

— Minä panen vastalauseen.

— Mutta minulla on todisteita siihen. Eikö tuo kyttyräselkä sielukauppias ole tehnyt kanssasi kauppaa? Ethän aikone sitä kieltää? Tuossa kahdentuhannen floriinin vekselissä on myöskin minun nimeni.

— Mutta ei minun.

— Ei vielä. Mutta kun se tulee siihen, on se oleva pettämätön todistus sinua vastaan, aivan kuin koko kansanpaljous olisi ollut kuulemassa suostumustasi hänen tähtensä. Mutta tämän minä pian saan tietää.

Sillä se rivi, johon kirjoitetaan hänen "määräämällensä" on vielä tyhjä. En tehnyt Haggeukselle sitä hyvää että olisin kirjoittanut vekselin minun maksettavakseni. Tahdon tietää, kuka on siirtäjä? Jos siis allekirjoitat vekselin illalla, saan minä siitä tiedon jo seuraavana aamuna. Ja jos kirjoitat siihen valenimesi, niin on seuraavana päivänä kaikissa kansanlehdissä uutinen, että valtiopäivämies X. on kirjoittanut vekseliin vieraan miehen nimen! Jos taas kirjoitat oman oikean nimesi, niin kirjoitan minä suoraan sille vanhalle herralle, jota sinä saatoit tänne ja joka on sinun appesi ja ilmoitan hänelle, että sinä ensiksikin olet syönyt sanasi, ettet enää kirjoita nimeäsi vekseliin, toiseksi saatat perheesi perikatoon, kun kevytmielisesti tuhlaten heität pois rahoja, jotka eivät ole omiasikaan ja kolmanneksi petät vaimosi ja minä kirjoitan hänelle myöskin. Tunnenpa hyvin olosuhteesi. Kummassakin tapauksessa lankee ruumis-arkun kansi ylitsesi.

Kiero ihminen! Helppohan minun on sitoa hän kahleisin.

Sillä arvoisa veikko erhettyi yhdessä kohden suuresti, kun nimittäin luuli peloittavansa minua uhkauksillaan. Päinvastoin: hän ei ole mies minua pettämään. Kun sanotaan: "vaara uhkaa" — niin menkäämme sinne! Mutta jos sanotaan: "suuri vaara uhkaa!" — silloin rientäkäämme!

— Olet ymmärtänyt väärin koko asian, veikkoseni, — vastasin levollisesti. Minua saat luulla niin koirankuriseksi kuin tahdot, mutta tuon tytön edessä sinun *täytyy* kumartaa sekä päätä että polvea. Hänellä on jalo luonne: hän on Vera Sassulitsch.

— Se sikseen. Tiedänhän sen. Mutta saattaahan olla jalo luonteeltaan ja kuitenkin Raamatun Rahab: ensimmäinen kosmisti-nainen.

— Mutta kumminkin väitän, että jos minulla olisikin itsekkäitä tarkoituksia, niin ne särkyisivät hänen teräksistä luonnottansa vastaan. Jos minä autan Haggeusta kirjoittamalla vekseliin joko oman nimeni tai toisen, niin teen sen vain siinä tarkoituksessa, että hän voisi valmistaa pyranastatorin irredentisteille.

— Hyvä. — Luotan sanaasi. Siis kuulut meihin ja tahdot pysyä liittolaisenamme. Mutta tämä täytyy sinun koetuksella näyttää toteen. Me emme usko liittolaisiammekaan. Sanotaan, ettei unkarilaisella ole mielen lujutta. Hän ei voi tehdä kuten italialainen tai venäläinen, nimittäin antaa helvetinkoneen räjähtää missä enemmän ihmisiä on koossa; meidän veikkomme asettavat petardejansa paikkoihin, joissa ne eivät vahingoita ketään. Runollista kansaa. Hyvä. Huomaan, ettei koko maassa löydy rhinoceros-mielistä miestä, joka lennättäisi ilmaan korsua Aleksanderin kadun varrella, silloin kun se on täynnä. Minä tiedän miedomman keinon, — Tarkoitan nyt tällä kertaa erästä pientä helvetinkonetta, joka mahtuu valtiopäivämiehen pöytälaatikkoon. Tämän panee räjähtämään omituinen kone-laitos. Varmaan olet kuullut puhuttavan Thomaksen helvetinkoneesta, jolla voisi upottaa suuren laivan meren pohjaan. Minun keksintöni on samaa laatua, Se on taskukellon kaltainen. Sen saattaa vetää ylös ja asettaa viisarin sille minuutille, jolloin tahdomme sen räjähtämään. Kun hammasratas tulee sille minuutille, lyö pieni naula sytyttimeen ja koko kone räjähtää. Sinä voit asettaa sen semmoiselle ajalle, jolloin parlamenttihuone on tyhjä. Räjähdys ei tapa ketään, ei hajoita seiniäkään, vaan panee palaisiksi ylimmäiset penkit, missä pääkalmukit tavallisesti istuvat. Tämä on oiva mielenosoitus. Me näytämme koko suurelle kosmisti-liitolle, että olemme kelpo kumppaneita ja arvomme on suuresti kohoava. Kättä päälle!

— Tuossa käteni.

— Nyt lakkaavat vähäksi ajaksi kohtauksesi tytön kanssa, kunnes minä saan helvetinkoneen valmiiksi. Jos työ onnistuu, antaa tavallinen kirje aamulla tietää historiallisen nimen kautta, että hän odottaa sinua illalla tavalliseen aikaan. Paikan, missä teidän on tapana tavata toisenne pitää hän minultakin salassa. Oikein tehty. Vain ensimmäisestä ja viimeisestä askeleesta *pitää* meidän tili tehdä toisillemme, niitten välisistä ei ole *lupakaan*. Silloin siis otat vastaan häneltä tuon pienen leikkikalun. Ikävä vaan, että se on vain leikkikalu; Lasten huviksi se kelpaisi. Joskus toiste annan sinulle suuremman koneen, nimittäkäämme sitä "tulikelloksi", mutta sitä varten täytyy minun ostaa aineksia monelta taholta.

— Kyllä minä laitan itseni paikalle.

Tuo mies katsoi minua puoleksi suljettujen silmälautojensa alta.

— Mutta muista se, ettei tämä ole mitään kavalierileikkiä! — Ja jos petät, kavallat, jos rupeet ilveilemään kanssamme, niin karkaa pois koko kaupungista äläkä seisahdu, ennenkuin olet kotonasi oman lieden ääressä, sillä tämä käsi, jota äsken pudistit, on sangen mahtava.

— Siitä olen vakuutettu.

Vielä yksi seikka, nimittäin tuon vekselin allekirjoitus-asia. Että kirjoitat siihen valenimesi, sitä vastaan ei minulla (in thesi) ole mitään muistuttamista. Mutta erityisissä tapauksissa teen eroituksen.

Nimen väärennys ei meillä ole ainoastaan luvallista, vaan kiitettävää, jos voimme siten langettaa kruunun jonkun päästä; mutta väärentää nimeä varastaaksemme neitsyyden tytöltä, on kuoleman rikos. Pidä se mielessäsi.

Niin sanoen poistui hän kapsäkkineen.

— Kauanpa tinkailitkin tuon kantajan kanssa, huomautti appeni, kun palasin hänen luoksensa.

— Kantamastaan pyysi lurjus neljäkymmentä kreutzeriä, mutta minä näytin toteen taksasta, ettei puolesta kolmatta kilogrammista tule muuta kuin viisikolmatta kreutzeriä. Tässä ovat rahat, jotka sain takaisin.

Vanhus syleili ja suuteli minua: "sinusta tulee, näen minä, hyväkin isäntä!" ja antoi palkinnoksi minulle nuo kolme viiden kreutzerin rahaa.

Mutta pankkaamme tähän taas kolme tähtöstä osoittamaan tuhlaajapojan kolmea onnenrahaa.

VII.

Ylioppilas-ajoistani saakka, kun ensin kosin pientä valkoveristä kaunotarta ja olin ylen autuas, kun hän pisti rintaansa antamani kukan, en ole ollut niin tuhmalla päällä kuin nyt. Tuntui kuin olisin vasta nyt alkanut oppia joltain tanssimestarilta, miten pitää astua naisen eteen kysymään, josko hän on vapaa ensi franseesiin? Nuo illat Tonavan sillalla kuutamossa ja kuutamatta, esiintyivät kaikessa viehättävässä suloudessaan vasta nyt, kun ne olivat ohi. Tavakseni oli jo tullut kohta kun katulyhdyt sytytettiin, juosta ulos klubista ja rientää sillalle. Kumpi ehti ennen paikalle, hän odotti ensimmäisen osaston korvassa. Vielä sittekin, kun tiesin, ettei kukaan ole siellä minua odottamassa, olin levoton; tavallisella ajalla oli minun sisällinen pakko kuljeskella sillalla, väliin katsellen vyöriä laineita, väliin taas astuskella eteenpäin. Todellakin sangen suloista huvitusta. Ei kukaan tule kysymään, kuka olet? minne menet? miksi niin huonolla tuulella? kauanko valtiopäivät vielä kestävät? hauskaa kun tapasin! hyvästi! — Ainoastaan yhden kerran tuli kinttuhini eräs sanomalehtimies kysyen mitä minä niin tarkasti katson tuonne Margaretan saarta päin! Vastasin jo viikkokausia havainneeni, että Margaretatan sillan Pestin puolinen osa silminnähtävästi on vaipumassa veteen. — Seuraavana päivänä oli tästä asiasta luettavana joka sanomalehdessä. Arkkitehti oli saada halvauksen pelästyksestä.

Tyttö parka! Olin tottunut näkemään hänen surulliset kasvonsa joka päivä. Vasta nyt havaitsin pitäneeni häntä aivan omaisenani.

Mutta onhan aivan minun vallassani tavata häntä taasen. Tiedänhän mistä Kuiskaaja-katu alkaa. Taskussani on sala-oven avain. Ja sainhan jo tietää, että *Haggeus herran toisen kerran mentyä voi aamuun asti tapahtua talossa mitä tahansa*.

Mutta tornin korkuisia esteitä kohousi vastaan estämään minua sitä tekemästä. Jos menen sinne, niin sorran ensiksikin tytön viattoman sydämen. Jo tämä seikka yksin tuottaisi omantunnon vaivoja. Sitä paitsi panisin alttiiksi oman elämäni, tavarani ja kunniani. Mahdollista on myöskin, että kilpailijani ampui minut salaa kuoliaaksi tai juopunut isä lennättäisi minut ilmaan yhdessä tehtaansa kanssa; mutta hyvin luultavaa on, että he kielittelisivät perheelleni; menettäisin vaimon, lapset sekä appenikin ja sitte joutuisin minä mieron teille. Jos taas kirjoitan vekseliin ihanan silmäparin tähden väärän nimen, niin pelkäisin joka hetki, että salaisuuteni tulee ilmi, ja jos se tulisi tiedoksi, niin ei minulla olisi muuta neuvoa, kuin ampua heti luoti otsaani.

Mutta kumminkaan en voinut karkottaa mielestäni tuota seikkaa.

Jumalan kiusaamista on joka askel, jonka astun, ja kuitenkin yllyttävät kaikki ajatukseni minua eteenpäin. Tiedän, että olen mieletön, järkeni on poissa.

Mitä useampi päivä kuluu minun häntä näkemättä, sitä raivoisammaksi tulee sisässäni paha henki, joka yllyttää minua menemään tytön luokse. Minut valtasi sama tunne, joka kiihoittaa tornin huipulta alas katsovaa ihmistä hyppäämään maahan.

Eräänä aamuna löysin taas pöydältäni kirjeen, tunnetulla käsialalla kirjoitettu osoite päällä, jommoisia kirjeitä Kozák tavallisesti lähetti. Sisässä oli nimeni ja virkani näin: "Petöfin hullu".

Ahaa! Tunnen tuon ulkoa kirjastakin.

"Maan keskustaan mä itsen kaivan,
Otan ruutia
Ja räjähytän ilmaan koko tämän maailman.
Ha ha' ha!"

Siis saan taas illalla tavata Agneksen.

Koko päivän kävin kuin kuumeessa. Minusta ei ollut mihinkään. Kaikki jotka tapasivat minut, vaivasivat minua kysymällä: mikä minua vaivaa? Vihdoin uskotin heitä, että valmistan itseäni pitämään suurta puhetta Siebenbürgin paloviina-asiassa; siten sain heistä eron, mutta tuskin sain odotetuksi päivän loppua. En muistanut, josko olin päivällistäkään syönyt.

En malttanut odottaa iltaa. Mikä mahtoi viedäkään minut Tonavan rantaa ylöspäin, en itsekään tiennyt, ennenkuin olin tuolla puolen Margaretan siltaa. Täällä loppui jo tunnettu maailma ja kivikatu. Ulkotilukset alkavat, joista on paras se, jota käytetään polttopuiden varastopaikaksi.

Erään tämmöisen tulevan vuosisadan kadun kulmassa tuli äkkiä vastaan Agnes.

Ihan ehdottomasti kuvautui tyttöparan kasvoissa ilo tavatessaan minut.

— Mitä täällä teette? kysyin.

— Täällä minä tavallisesti kävelen, kun minun pitää tavata teitä, kunnes lyhtyjen sytyttämisaika tulee.

— Sitä minäkin aavistin. Jonkinlainen tunne kutsui kai teitä tänne. Näin ollen emme ehkä menekään sillalle; täällä voimme paremmin keskustella. Käykäämme käsitysten.

Myöntyen kehoitukseeni pisti hän käsivartensa kainalooni; toisella käsivarrellaan riippui ompelukorinsa.

— No, eikö korissa ole mitään? kysäsin. Eikö minulle ole mitään lähetettykään? Vai oletteko jo heittänyt sen Tonavaan?

— En mar. Jätin kotia.

— Ette vain pannut sitä päänalusen alle?

— Panin kun paniikin, sinne kätkin sen.

— Mutta miksi?

— En tohtinut kantaa sitä kadulle. Pelkäsin, että se löydetäisiin minulta ja tutkittaisiin mitä se on. Ja minä tiedän mitä se on.

— Mutta kumminkaan ei teidän olisi pitänyt kätkeä sitä päänalusen *alle*. Olisittehan voinut panna sen pöytälaatikkoonkin. Mahtuuhan se sinne.

Pidin silmällä, josko kasvonsa punastuivat, kun minä mainitsin pöytälaatikkoa. Mutta näitten juonteissa ei näkynyt mitään muutosta.

Tahdoin saada varman tiedon.

— Sanokaa, Agnes kulta, onko teillä vielä valokuvani?

Kysyessäni katsahti hän pelästyneenä minuun ja veti kätensä ulos kainalostani.

— Joko senkin tiedätte? kuiskasi hän kalpeana ja vetäytyi seinän viereen.

— Mutta miten olette saanut sen käsiinne? kysyin; — tahdoin tietää, josko isä oli tuonut sen?

— Näin sen valokuvamyymälässä ja ostin. Oletteko siitä suuttunut?

— Mitä ajattelettekaan? Jos olisin tietänyt teidän huolivan riitä, olisin sen itsekin teille antanut. Mutta mistä ostitte sen?

— Kerepesin kadulla on valokuvaaja.

— Kerepesin kadulla? Siellä en ikinä ole antanut ottaa itsestäni muotokuvaa.

— Mutta siellä se oli. Usein olen sen siellä nähnyt mennessäni ompelemaan; jo monta vuotta sitte.

— Mahdotonta. Vasta tänä vuonna otin valokuvia kumppanieni tähden.

— Mutta siellä se vaan oli; sieltä minä sen ostin. Ettehän toru minua? Eihän se ollut pahasti tehty? Sallitteko minun pitää sitä? Se on muassani. Juuri hiljan ostin sitä varten seisovan kehän, jotta voisin asettaa sen pöydälleni. Mutta ettehän vain suutu minulle siitä?

— Näyttäkää se minulle.

Somasti ujustellen otti hän koristaan pienen laatikon, jossa oli valokuvani, ja antoi sen minulle.

Mutta tämä ei ollut se valokuva, jonka löysin hänen pöytälaatikostansa — sattumalta, vaan ihan toinen. Sen olin jo kokonaan unhoittanut.

Useita vuosia sitte, ollessani Balaton-Füderissä kylpemässä, ikuisesti sikäläinen valokuvaaja maallinen olentoni kuvan — *vaimoni ja kolmen pienen paitaressun ympäröimänä*. Nuorin on äidin sylissä ja kurottaa minulle pientä hevosen selässä istuvaa husaari-nukkeä; vanhin syleilee polveani, vaimoni kasvoista säteilee onnellisuus. Tuo valokuvaaja on varmaan muuttanut Pestiin ja siten on Agnes tavannut hänellä kuvani.

Kuuluisa "Fire-Queen" sammuttaja ei ole parempi sammuttamaan suurta tulipaloa kuin tämä kuva sammutti tuhotulen sydämessäni.

— Ja te tahtoisitte pitää *tätä* valokuvaani pöydällänne?

— Joll'ette kiellä, niin...

Näissä sanoissa esiintyi niin todellinen ja teeskentelemätön viattomuus, etten voinut enää hallita itseäni. Kyynel pujahti silmistäni.

Tämän huomasi hän, ja ennenkuin olisin voinut estääkään, suuteli hän kättäni. Samaa aioin minä juuri tehdä hänelle.

Minä suutelin häntä otsalle. — Mene kotia, tyttö parka, ja koeta unhoittaa!

Nyt luulin jo todellakin, että eroamme toisiamme kiroomatta. — Suoraan sanoen ovat kaikki naiset, joilla tähän asti on ollut onnettomuus tulla minut tuntemaan, enemmän tai vähemmän minua kironneet. Sen tiedän hyvin, sillä jokaisen kirous on sattunut.

Tämä ainoa ajatelkoon minusta hyvää. — Älkäämme tavatko toisiamme enää!

Minä riensin kotia. Aamusta saakka en ollut käynyt kotona.

Pöydälläni tapasin kirjeen, jonka osoitteesta jo huomasin, kuka oli kirjoittanut sen. Siinä seiso: "oma poikanne".

Kirje oli vanhimmalta pojaltani, siltä joka tuossa valokuvassa syleilee polveani. Käsialansa! oli parantunut paljon, sittekun minä sen viimeksi näin. Hän ei enää kirjoittanut viivattujen rivien väliin.

Hän kirjoittaa että he kotona ovat. Jumalan kiitos kaikki terveinä, pikku Mikko kiipee jo puuhun; he toivottavat minulle samaa. Kylään on ilmaantunut rokkoa; sentähden on äiti päättänyt kohta, kun tulee lämpimät ilmat, muuttaa lapsineen Balaton-Fürediin kylpemään. He saavat oppia uimaan. Mutta jo eilisestä saakka on ollut kevät-ilma, vielä toissapäivänä oli talvi, sentähden päätti äiti lähteä jo huomenna matkalle. Äiti pyytää että isä olisi aamulla puoli kuuden aikana odottamassa heitä Pestin asemahuoneella; sillä äiti ei tahdo viipyä, vaan aikoo sieltä suoraan mennä Budan asemalle; sieltä lähtee juna kello seitsemän Fürediin päin. Suutelonsa lähettävät he kaikki yhteisesti. Keskimmäinen kirjoittaa myöskin veljensä kirjeeseen: hän antaa tietää, että hänellä on koulussa säästöpankkikin ja sinne panee hän kaikki rahansa. (Poika tulee isäänsä!) Nuorimmaltakin (joka kuvassa on nukki kädessä) oli pari ylöspäin kiipeävää riviä variksen varpaita, joissa seiso, ettei "kirsikat ole vielä kypsiä, mutta kumminkin kiipee joka päivä puuhun; ja varoo, etten putoo alas; varokoon isä myöskin!"

Huomaan, että tässä tulee "Paavalin kääntymys".

Käskin palvelijani nousta ylös jo neljän aikaan aamulla ja laittaa issikan asemahuoneelle.

Saavuin sinne niin varhain, että lamput vielä paloivat pitkin tietä. Mieleni ei tehnyt istua odotussalissa, läksin kävelemään pitkin rataa. Aamu-sumu peitti vielä koko kaupungin. Se oli pilvi, joka oli syntynyt pelkästä ihmisten pahuudesta. Ennenkuin tulemme kaupungin-puiston huviloitten ja eläintarhan huuhekajalintojen luo, täytyy kulkea rappeutuneitten mökkiryhmäin ohitse, jotka ovat likistetyt, Itävallan valtion rautatien ja yhdys-radan Cimborasson korkuisten ratapenkkien väliin ja tuomitut vähitellen häviämään, Mikä raukee, sitä ei enää nosteta. Matala rivi nuoria akatsiapuita

peittää osan näistä ryhmistä. Vain hyvin tottunut silmä keksii tämän "tohuvaohun" keskeltä vaaleaa savua päästävän savutorven, joka on Kuiskaaja-kadulla — Kozák on jo hereillä ja keittää sammuttamatonta tulta helvetinkonettansa varten. Entä mitä uneksii tyttöparka siellä, helvetinkone pään alla; — ja tuo muotokuva seinällä päänsä päällä? Kuinka suuri olisikaan ilonsa, kun saisi nähdä niitten tulevan, joitten kuva hänellä on. Kunnon vaimo-kultani on sen jälkeen tosin vähän lihonut ja pojat kasvaneet; mutta kumminkin tulevat he riippumaan minun kaulassani yhtähaavaa, en itsekään tiedä, ketä heistä ensin syleilen.

Sähkö-kilistyskone ilmoitti, että juna on saapunut Kóbánuaan. Palasin takaisin toivottaen "hyvää huomenta" nukkuvalle, Ehkä kuuli hän sen unissaan.

Kun juna tulla jyrisi aseman eteen, oli jokaisen pää ulkona vaunun ikkunasta ja kaikki huudahtivat yhtä aikaa nähtyänsä minut.

Minuutin päästä yleinen syleileminen ja suuteleminen.

Ääretön oli riemu. Puolen vuoden kuluessa en ollut nähnyt heitä (valtion asiat muka estivät!). Kuinka suuriksi pojat olivat kasvaneet! Rakas vaimonikin oli terveen näköinen; maaseudun ilma oli tehnyt hänelle hyvää.

— Eikö pääsi tullut kipeäksi mutkalla?

— Tuli, mutta se on jo ohitse.

Tiedän, ett'ei ole muuta tarvis kuin laskea käteni otsallensa, niin kipu on poissa; mutta kun maan velvollisuudet pitävät kättäni niin sidottuna!

Kapineet otettiin alas ja ladottiin erään kantajan selkään. Sitä laukkuja, jossa korukalut olivat, ei rouva antanut kädestään; sitä taas, jossa oli välttämättömät matkatarpeet, piti vanhin poika; valkoisten hiirten häkkiä ei nuorin antanut kellekään; keskimäinen oli tiedemies, hänen ainainen matkakumppalinsa oli kirjalaukku; kamarineitsy sai pitää huolta hattukoteloista.

— Mutta missä on iso kapsäkki? Tarvitaanko ajuria?

Vastaus oli sangen rauhoittava. Se oli mennyt jo edellä tavarajunassa suoraan Fūrediin; ettei tarvitse siitä matkalla huolta pitää. Vain yksi kapsäkki on muassa, ne mahtuu kuskin tuolille.

Sitte sulloimme itsemme "yhteen" issikkaan. Minä tahdoin ottaa kaksi; mutta ei kukaan tahtonut istua toisilla rattailta, kaikki tahtoivat olla minun kanssani. Siis koetimme likistää itseämme niin paljo kuin suinkin yhteen. Joka henki sai pitääksensä yhden laukun ja kopan. Ajaja ratsasti ison kapsäkin selässä, josta hän ajoi hevosta.

Saavuimme onnellisesti Budan asemalle; siellä toimitin suurusta perheelleni, ostin matkapiletit, annoin kapineet esille, ostin kaikenlaisia sekä mieleviä että mielettömiä sanomalehtiä ja palasin sitte takaisin omaisteni luokse.

Muuta puhetta ei ollut keskenämme kuin: "missä on pikku laukku? Täälläkö on iso koppa? Kellä ovat plaidit? Kenen tämä lakki on? Missä tuo lapsi juoksentelee? Älä eksy, taikka jäät tänne! Kuka ei ole vielä saanut suurusta? Missä on Liisa? Miks'ei hän juo kahviansa? Oletteko te kantajani? Ettekö? Käskekää sitte n:ro 7 tänne! Viinuri! Tuossa maksu! Kohta soitetaan! Mitä issikalle tulee? Vaihtakaa pian! Älä ota tuota laukkuja, se on tuon herran! Älkää unhottako sateenvarjoa? Minä otan tämän lapsen, ota sinä tuo toinen; kun ette vaan tulisi tallatuiksi ahdingossa! Ensimmäinen kilistys... Tulkaa Jumalan nimessä perässäni! Hoi konduktööri! Mikä vaunu menee Siöfokiin? Ei tupakoitsijain vaunua. Tulkaa sisään yksi toisensa perästä! Joko kaikki on täällä? — Tuossa juomarahaa! Vaunu on täynnä! Ei ole sijaa." Vasta kun toisen kerran kilistettyä ovet suljettiin ja he huomasivat että minä jäin sisään, alkoi taas konsertti: "kas kas, isä tulee muassa? isä tulee meitä saattamaan", ja taas alkaa kaulastani riippuminen ja jaloilleni astuminen. Näin suurta uhrausta he eivät minulta olleet odottaneet. "Tuleeko isä kanssamme Siöfokiin saakaa?" — "Tulen vaikka Fūrediin". — Nyt kysyttiin jo "jäätkö sinne kanssamme myöskin?" Vaimoni käski heidän olla vaiti, sillä isällä ei nyt ole aikaa jäädä; sitä siinä, kun hän tulee heitä saattamaan sinne saakka. Hänen täytyy olla joka päivä valtiopäivillä. Rauhoittava katse täynnä autuutta, osoitti miten onnelliseksi on hänet tehnyt tämä rahtunen perheenisän velvollisuutta...

Junan kiitäessä eteenpäin istuimme vastapäätä toinen toistamme; rakas vaimoni alkaa esitellä kotioiloja, ja antaa Budan ja Sjöfokin välillä niin tarkan selityksen taloudellisesta tilastamme, etten ole täydellisempää kuullut talousministeriltäkään.

Oraat ovat sangen lupaavat, kevätkylvö itänyt hyvin, viiniköynnöksiä ei ole halla pannut; vasikat ja naudat ovat hyvin kestäneet talven; menneen- ja toisvuotisesta viinistä saa jo hyvän hinnan, mutta

parasta on pitää vielä myymättä, sillä hinta nousee yhä; villojen kaupan on jo eräs Pestin kauppias tehnyt ja kymmenen floriinia korkeammasta hinnasta kuin viime vuonna; kontrahti on täällä muassa, ei muuta tarvita kuin allekirjoitukseksi. Vastaan ottaessaan maksaa ostaja heti neljätuhatta floriinia. Porsaista on jo eräs Nagyváradin kauppias luvannut viittä floriinia korkeamman hinnan kuin syksyllä. Tänä vuonna voimme, jollei Jumala salli meille mitään onnettomuutta tapahtuvan, maksaa suuren osan entisten katovuosien velkoja. Meille pantiin liian suuri suostuntavero, mutta rouva riiteli vastaan ja sai oikeuden; samoin sai hän vääryydellä koroitettun entisen veron vähennytyksi kolmannella osalla; viinin valmistuksen oli hän antanut urakalle, siten tulee se maksamaan vähemmän kuin palkkamiesten työ. Poikki niityn oli hän kaivattanut vesiviemärin, joten niitty oli tullut tuottavammaksi. Rappeutuneen myllyn oli hän antanut korjata, ja saanut siihen uuden myllärin, joka maksaa säännöllisesti arentinsa. Ansaria oli hän lakannut pitämästä, jottei enää tarvittu kallista puutarhuria. Maitoa hän ei enää myy meijeristille, joka maksaa vain juustossa, vaan lähettää kaupunkiin. Nelivetoisten vaunujen sijasta käyttää hän kaksivetosia. Summa summarum: säästöön on jäänyt senverran, että on vara kuluttaa kylpemiseenkin. Onpa vielä vara ottaa kotiopettajakin lapsia varten. Tähän asti ovat he käyneet yleistä koulua, mutta siellä raivosi usein tarttuvia tautia; nytkin pakenevat he juuri semmoista. Parempi olisi saada syksyksi perheeseen joku kelpo nuorukainen, joka opettaisi vanhemmalle korkeampia tieteitä ja nuoremmille tiedon alkeita. Siihen menisi noin neljä tai viisisataa florimia.

Tähän minä vastasin, että tunnen siihen sopivan henkilön, joka ensi syksystä voi ryhtyä toimeen. Hän ei enää ole aivan nuori; eikä liioin mikään maailman valkeus; mutta hän on rakastava lapsia, eikä katso niin paljon palkkaa kuin hyvää kohtelua.

— Olkoon menneeksi, kun hän vaan on moitteeton elämässään.

— Mitä siihen tulee, ei häntä vastaan ole todellakaan mitään muistuttamista; mutta siveellinen kantansa, jos ei kohta parantamaton, ei ole juuri ensi luokkaan kuuluva.

— Siinä tapauksessa en minä päästä häntä huoneeseeni!

— Päästät kun päästätkin, kultaseni, otatpa hänet vastaan vielä niin ystävällisesti, että pian saattaisit minut kadehtimaan tuota kevytmielistä heittiötä; jollei hän totta puhuen olisi oman isäni ainoa poika.

Vaimoni löi hänen kättänsä kurottavalle kädelleni sanoen: "sinä pöhhö!" mutta kuitenkin tarttui hän käteeni jää tuo hiljainen haaveileva ja autuaallinen katseensa osoitti; ettei tämä ollut hänelle mikään uutinen; varmaan oli hänen isänsä puhunut hänelle asiasta, että minä syksyllä jätän valtiopäivämies toimeni ja palaan kotia — ollakseni oma mieheni, mutta hän ei ollut uskonut sitä, ennenkuin nyt kuullessaan sen minulta. Minun puheeni hän uskoo kaikki. Jos sanoisin, etten ole kertaakaan maistanut viiniä enkä polttanut tupakkia sitte kun hänet viimeiseksi näin, niin uskoisi hän senkin.

Ilmakin suosi meitä; oli kaunis kevätpäivä.

Nähtyänsä vaunun ikkunasta Balaton järven, riemuitsivat lapset ääneensä. Näky olikin ihana, edessämme oli Unkarin meri, kuten me ylvästellen sitä nimitämme. Kirkas veden pinta kimalteli aivan kuin hopea, kun vieno tuuli pani sen karehtimaan; toisen rannan vuorten alla oli vesi tyyni kuin peili; yhtäjaksoinen puutarha sekä isompine että pienempine viinitarhoineen, kartanoineen, tornineen kuvautui ylös alas vedessä. Solakkoja haikaria kahlaa rantojen matalalla, vitkaan siipiänsä nostellen jyriävän rauta-hirviön lähestyessä; paimenet juottavat karjojansa, ajaen niitä veteen aina uimiseen saakka, kalastajat vetävät nuottaansa. Lapset kiipeivät selkääni huutaen: "kas, tuolla on Balaton-Füredin kylpylaitos!" — Minulla oli täysi työ höyrylaivalla pitäessäni heitä koolla, kunnes laiva saapui Füredin rantaan.

Tähän aikaan on Füred ihanin, vaikka harva ihminen sitä tietää. Ruusumetsät ovat täydessä kukassa; oikea Kazanlik. Harvoja ihmisiä on kävelyllä, mutta sitä useampia satakieliä.

Heti perille päästyämme ryhtyi vaimo-kultani työhön, johon ei minun tarvinnut puuttua, mistä seikasta olen hänelle ikuisesti kiitollinen, nimittäin matkapakkojen avaamiseen; silloin ovat mies ja lapset vain tiellä. Minulta ei vaadittu muuta kuin viedä lapset ulos kävelemään kanssani: ja sitte kylpemään.

Mikä ilo näille Sisseran sotilaille, kun pääsivät vapauteen "isä-kullan hoidon alle!" Äiti näytti pitäneen poikansa kurissa! Kun he ovat minun hoitoni alla, on heillä täysi vapaus. Siksipä he riemuitsevat kun minä palaan kotia. Vanhin, hurja poika, on aika voimistelija; jo kaksi kertaa on kätensä ollut poissa sijaltaan ja otsassaan on iso arpi. Kirjoja rakastaa hän yhtä paljon kuin pukki puukkoa. Vasta viimeisellä hetkellä lukee hän läksynsä, mutta vastaa aina rohkeasti; vastaako hän kirjan mukaan, se on toinen asia. Sen hän on minulta perinyt. Keskimäinen taasen tulee äitiinsä. Sangen ahkera ja sävyisä poika. Mistä vain kirjan saa kynsiinsä, sen hän on oikein syödä. Taskunsa ovat aina täynnä leivän palasia, joita hän säästää tulevien pahojen päivien varaksi. Hänellä on niin suuri kyky laskentoon, että hän kerran

pöytäni ääressä laski seuraavan esimerkin: jos "vanhan korttelin" mitta viiniä maksaa 25 kr ja jos joku on tottunut juomaan päivälliseensä "uuden korttelin" viiniä, niin montako decilitraa hän saa juoda 37 1/2 kreutzerin hintaista sammuttaakseen janoansa? Tätä en ole vielä käytännöstäkään oppinut. — Nuorimmasta tulee runoilija: pelkkää haaveilemista ja tunteellisuutta. Hän itkee ilman syyttäkään ja pitää minusta erittäin paljon. Pienenä ollessaan hän makasi aina minun vuoteessani eikä sallinut kenenkään muun vaatetta itseään kuin minun. Mihin ikänä istahdan niin hän kohta kiipee polvelleeni. Muuten on hän kovin tarkka, kaikki hän näkee, mitä ei muut havaitse. Kävellessämme valokuvaajan asunnon editse puistossa, vetää hän kerran minua ison kaapin luo, missä hän jo kaukaa tunki ison valokuvaryhmän, jossa me olemme yhdessä kuvatut. Minun täytyi luvata, että tänä vuonna taas annamme valokuvata itsemme yhdessä. Sitte vein heidät kylpemään. Vanhin ui kuin saukko, tuskin saa häntä houkutelluksi nousemaan vedestä, mutta keskimäinen laskee tarkoin, montako minuuttia saa olla niin ja niin monta astetta lämpimässä vedessä, siihen katsoen, montako astetta liikaa lämmintä saa haihtua ruumiista, jotta uiminen karaisisi sitä, muuten se veltostuu. Nuorinta taas, jonka minä itse vein veteen, ei saanut irti kaulastani, hän huusi yhä: "voi isä, voi rakas isä kulta, mennään pois vedestä, minä kuolen". Jo näin nuorella ijälläan kauhistuu runoilija vettä. Kylvetyämme kävelimme hetken puistossa haeskellen sileitä pikkukiviä, istuimme sitte maahan ja minä opetin pikku Mikkoa leikkimään niillä.

Matkapakkojen avaamistyöstä sai äiti parka tavallisen päänkivistyksensä, ja se kestää koko yön; mutta päänkivistystä osaan minä parantaa yhtä hyvin kuin koko kollegio lääkäreitä. Nuorin poika tuli taas kanssani maata eikä aamulla tahtonut päästää minua sängystä. Aamulla täytyi minun taas vaatetta häntä. Vaimoni oli hieman kalpean näköinen yöllisestä päänkivusta. Näin ollen oli paha jättää häntä. Mutta hän joudutti minua itse. Hän oli jo laittanut kahvinkin valmiiksi. Laivalla soitettiin jo ensimmäinen kerta. Nuorin ei tahtonut millään muotoa irtaantua minusta, vaan pyysi minua viipymään vielä yhden päivän siellä. Hän käski katsoa, kuinka paha ilmakin on! Balaton järvi lainehtii. Tulee myrsky. Laiva uppoo. Minä hukun. Sitte alkaa hän itkeä. Viimein vaatii hän minua ottamaan hänet mukaani. — Se vielä puuttuisi! — Mutta järkevä vaimoni teki loppu puuhistamme. "Veisitkö hänet sinne mukanasi valtiopäiville!" — Se on totta! Enhän anna olekaan lasten-opettaja, vaan isänmaan ystävä.

Jo soi toisen kerran. Poikaseni, minun pitää mennä. Kaikki seurasivat he minua höyrylaivalle ja astuivat kanssani sisäänkin. Syleily ja jäähyväiset kestivät, kunnes laiva jo teki lähtöä; siis tulivat he saattamaan minua Siöfokiin saakka. Jos olisin sanankin sinne päin sanonut, niin olisivat he tulleet Budapestiin saakka.

Siöfokissa viivähtäessämme pisti päähäni hyvä ajatus: entä jos lähettäisin täältä esimiehelle sähkösanoman, että jätän luottamustoimeni "huonon terveyteni tähden", (vaikka tunnen olevani hyvinkin hyvissä voimissa); parlamentti saa nähdä, miten se voi tulla aikaan ilman minutta. Sitte takaisin "cum gentibus" Balaton-Fürediin!

Vahinko vaan, etten koskaan joudu tuumasta toimeen.

Illalla olin taas "kotona" Budapestissä.

Ei mitään kirjettä minulle — Jumalan kiitos!

Sitte kului useampia päiviä ilman mainittavia, erinomaisia kuulumatta. Tuttujen vallasnaisten kanssa keskusteltiin valtakunnan kauheasta vaillingista, mihin ministerit ovat syynä; klubissa puhuttiin naisväen ylellisestä loisteliaisuudesta, joka on muka syynä vaillinkiin; valtiopäivillä taas kauhean suurista vararikoista, joita oli tapahtunut klubissa: pelkkiä kauheita asioita.

Mutta minua eivät enää häirinneet minkäänlaiset suuren Kosmoksen atoomit. Luulin heidän jo unhottaneen minut.

Joka ilta otin esille lasten kirjeen ja luin pikku Mikon neuvon: "varokoon isä, ettei lankee".

Totta puhuen ei kolmen tämmöisen lapsen isän sopisi sekaantua moisiin seikkailuihin! Luulisi mar lapsekkuuden jo jättäneen minut!

Heittäkäämme pois mielestä koko juttu!

Mutta pankkaamme tähän taas kolme tähtöstä, otaksuen niitä pikku Mikon kolmeksi leikkikiveksi.

Mieleeni muistui tällä välin, että olin luvannut tuolle tytölle jotain, jonka täyttämistä hän ehkä vieläkin odottaa. Jos jo vihdoinkin olin luopunut kaikista itsekkyyden kuiskaamista ajatuksista, niin oli todellakin kohtuullista, että pidän puheeni palkintoa toivomatta — Hänellä on irstas veli, karannut sotamies, jonka lupasin vapauttaa kerran eräänä juhlallisena hetkenä, jolloin Punaruusun isäntä juuri hosui tätä nuorta herraa selkään.

Kun on puhe moisista perin turmeltuneista olennoista, olen minä oikeastaan sitä ihmisystävällistä mieltä, että olisi paras nuijata kuoliaaksi semmoiset ihmiset. Mielipiteeni tukeeksi voin tuoda esiin maailman vanhimman kriminaali-lakikirjan, raamatun, missä löytyy esimerkkiä, että koko kaupunkien (Sodoma jo Gomorra) asukkaat ovat nuijatut, ja koko kansakunnan, Benjaminin suvun, hävitys tapahtui korkeimman käskystä. Mutta tyttö näkyy kumminkin rakastavan veljeänsä, vaikka hän on tuollainen ilkiö; koettakaamme siis pelastaa poika sekä samalla tyttö pojasta.

Tässä asiassa kävin päällikköjen luona, joitten joukossa minulla on mahdikkaita tuttuja. Hänen rikoksensa ei ollut suuren suuri, vain parikymmentä floriinia oli hän näpistänyt, sitte oli hän karannut kasarmista. Useat ovat joutuneet hirsipuuhun samanlaisesta syystä. Ehkä löydämme jostain samarialaisen lääkärin, joka antaa hänelle todistuksen, että hän on siitä saakka maannut sairaana. Sitte hankimme hänelle "Superarbitrirungs-commissionilta" luvan päästä invalidiksi. Sitte annamme hänelle suosituskirjeen; (kaksikymmentä floriinia hän vain näpisteli) ja saamme hänet ryöstömieheksi Krassón piirikuntaan; siellä hän tulee pitkät ajat toimeen.

Sain asian jo hyvälle tolalle ja luulin saattavani suuren ilon tyttöparalle, kun hän saa tietää sen hämmästyttävän uutisen, että hänen veljensä on pelastettu ja saa viran. Hän saa sitte arvella, kenen toimesta se on tullut.

Varhain eräänä aamuna (kello kahdeksan vaiheilla) kun vielä makasin vuoteessani, tuli Ignác ukko sisään ja herätti minut sanomalla, että täällä on kantaja nro 34.

En muistanut kutsuneeni häntä luokseni.

Mutta hän tahtoi heti puhutella minua.

Siis olen ehkä jossain loukannut jotakuta arvoisaa gentlemannia, joka tulee vaatimaan korvausta. Tervetultua!

Kun mies astui huoneeseni, selkenivät heti aivoni.

Olin taannoin unohtanut ottaa vaaria hänen numerostaan, muutoin olisin tiennyt, että "34" on sama kuin "Kozák veikko"; kantaja nro 34 oli juuri hän.

Tämähän on mitä sopivin valepuku. Kantaja voi mennä mihin tahansa epäluuloja herättämättä.

Jäätyämme kahdenkesken kehoitin häntä istumaan.

Sen hän tekikin ja tultuansa vakuutetuksi, ettei huoneessa ole ketään muita paitsi me, alkoi hän puheensa syvään kuiskutukseen painetulla äänellä, jonka alussa on unissaan kuuleviansa.

— Veikko, sinulla on tänään vaikea työ tehtävänä.

— Olen valmis.

— Sinun täytyy ilmaista eräs karannut sotamies päällikkyydelle.

— Todellakin? Tämä ei ole mikään vaikea mutta koomillinen tehtävä. Eiköhän voisi uskoa sitä jollekin muulle tähän toimeen sopivammalle veljelle?

— Opi tietämään, vastasi Kozák ylpeästi, ettei veljesten kesken ole mitään eroitusta eikä meidän tehtävistämme ole yksikään koomillinen. Jotta seuraus olisi pikainen ja varma, saattaa tämän uskoa vain sinun moisesi miehelle, joka voi mennä suoraan sotapäällikköjen luo, tarvitsematta pitkillä pyynnöillä saattaa metelöimään komisarjuksia, alikapteeneja, kersantteja, kunnes oikea mies pääsee pakoon, ja etsijä löytää perille päästyänsä vain tyhjän sijan; — mutta sinä voit saada hänet äkkiä kynsiisi kuten hiirilauta rotan. Sentähden sinä liittoomme kuulutkiin, että olet yhteydessä korkeampien piirien kanssa ja siten voit auttaa meitä pyhän tarkoitustemme onnistumiseksi.

— Olkoon niinkin, mutta karanneen sotamies paran ilmiantaminen päällikkyydelle tuntuu persoonalliselta kostolta itsesi ja liittolaistesi puolelta.

— Älä puhukaan kostosta. Puheena oleva henkilö, joka on oleva uhrimme, on vain *väline*. Välineitä täytyy uhrata. Yksi yhdellä, toinen toisella tapaa. Yhdellä on tehtävänä mennä palava kynttilä kädessä kaasulla täytettyyn kellariin. Toisen tehtävänä on kuolla toisen pakoon päässeeseen henkilön sijasta ja

antaa haudata itsensä, ettei kukaan rupee etsimään tuota toista. Kolmas antaa vangita itsensä uhkaryityksen toimeenpanijana, jonka kautta todellinen tekijä pääsee vapaaksi. Nämät ovat välikappaleita. Toiset ovat kädet, joilla toiset toimivat. Toiset taas päät, jotka panevat kädet liikkeelle. Tämmöisestä välineestä nyt on puhe.

— Tuosta puheesta tulen kovin uteliaaksi.

— Uteliaisuus kuuluu meillä seitsemän pääsynnin lukuun; mutta kuten itse saat vielä tietää, olet sinä askelta ylempänä tavallisia jäseniä, ei säätyysi katsoen, sillä se ei tee meillä eroitusta, vaan entisyytesi suhteen.

(Suoraan puhuen en tiennyt olevani niin tärkeä henkilö).

— Koska velvollisuuteni vaatii, tahdon ilmaista sinulle tuuman, jonka toimeenpanosta yksi osa on annettu meidän haltuumme, mutta lupaatko...

— Lupaan, enkä sanaani syö.

— Siitä minä olen vakuutettu. Etkö ole tuntenut jo joku aika varhain aamuisin (maata pannessasi) jonkinlaista käryä leviävän yli kaupungin, aivan kuin joka talossa poltettaisiin sulkia?

— Onhan se usein vaivannut minun haju-aistiani.

— Etkö ole joskus myöhään yöllä palatessasi kotia Budan Kasinosta (jo hän senkin tietää, että vietän siellä iltani!) ottanut vaaria, että tuhansien lyhtyjen valaiseman Pestin yli leviää vaaleanpunainen verkalleen liikkuva savupilvi, joka näyttää tulevan jonkinmoisesta savutorvesta ulkopuolelta kaupunkia, koilliseen päin? Sieltä tupruu ylös paksu ja sakea savupatsas, jonka keskeltä yön pimeydessä liekehtii ilmituli.

— Muistan jotain tuontapaista ihaelleeni. Olen luullut jonkun osakeyhtiön perustaneen sinne tehtaan.

— Siellä on Budapestin mestaajan uuni.

Tästä puheesta alkoi jo uni poistua silmistäni.

Vieraani huomasi tämän ja jatkoi mukavasti ojentaen itsensä nojatuoliin.

— Tiedätkö mitä tuossa uunissa poltetaan joka yö?

— Niin kauas ei kannata minun mielikuvitukseni.

— Mutta sen sinä varmaankin tiedät, että eräässä osassa Venäjää on alkanut itämainen rutto raivota?

— Miks'en tiedä. Onhan siitä seikasta pyydetty selitystäkin valtiopäivillä.

— Niin on. Se oli taasen vasemmiston kunnottomuutta. Kun eivät kumminkaan asiata ymmärrä, mitä sitte hutiloivat.

— Ymmärrätkö sinä sitte?

— Tietysti. Kuuleppas! Jos "musta akka" pääsee irralle tänne niin kutsuttuun sivistyneeseen Eurooppaan, niin sepä meille vasta olisi! Yhtäkkiä menisivät kaikki yhteiskunnalliset lait kumoon! Kaikki valtiat tulisivat vaivaisiksi! Siteet ratkeisivat! Lait hajoisivat kuin tuhka tuuleen! Kahleissa kituvat pääsisivät vapauteen! Ylpeät sotajoukot hajaantuisivat! Se olisi koko Euroopalle, kuten jo kerran ennenkin, todellinen tuomiopäivä! — Se oli jo tulossa! — Se istui jo yökön siivillä lentäviin vaunuihinsa! Mutta tuo niin kutsuttu vasemmisto on pilannut koko asian, ja herättänyt hallituksen, joka heti astui estämään tuhon sisään pääsemistä.

— Niin, ja asiantuntijoita on lähetetty ruttoa tutkimaan.

— Ha ha ha! Oikein naurattaa! Teidän tiedemiehenne saisivat olla tuolla Astrakanissa, jollei Pestin mestaaja olisi mies paikallaan. Tämä käärme luikertaa läpi kolmenkertaisen venäläisen sotamiespiirin; se tulee yli rajojen ja munii muniansa minne tahtoo.

Selkääni alkoi pöyristyttää.

— Mutta täällä ollaan kovin ankaria. Mitä ikinä saapuu tänne kauppiaita varten Venäjältä, nahkoja, turkkeja, palttinaa, kankaita, kuivaa kalaa, kaviaaria, kaikki viedään suoraan mestaajan uuniin. Tämä taas sytyttää ne tuleen yöllä ja polttaa kaikki tyyni. Tätä savua tuntee kaupunki aamuisin. Uuni on sama kuin Englannissa "Queens pipe" (kuningattaren piippu), jossa poltetaan takavarikkoon otettua tupakkaa.

— Sepä oli oikein hyvä, — tuota, meidän kielellä puhuen, sangen paha.

— Niin on. Mutta mestaaja ei ehdi itse tekemään kaikkea tätä työtä, ja hänen oppipoikansa kammovat sitä.

— Miten? Kammovatko oppipojat?

— Totta kai! Eiväthän hekään raudasta ole. Heidänkin hermojansa koskee ajatus, että kaikki mitä he ottavat käteensä, on tullut mustan kuoleman maalta. Sentähden palkkaavat he taas toisia miehiä, jotka tekevät työn.

— Ja näille se käy laatuun?

— Löytyy ihmisiä, jotka eivät pelkää helvettiäkään, jos vain saavat hyvää ja väkevää paloviinaa nahkaansa. Muitten muassa käy siellä yötisessä työssä eräs tuttavamme. Tämä on mainitsemani karannut sotamies.

— Eihän se vain liene Agneksen veli?

— Sama mies.

— Eikä hän kammoksu...?

— Kuolemaako?

— Ei, vaan mestaaja-poikain seuraa?

— Mikä kysymys! Ne ovat yhtä hyviä työmiehiä, kuin minä ja sinä. Kaikki työ on kunniallista; ja mitä alhaisempi työ on, sitä suuremman arvon ansaitsee se joka sitä tekee. Ja muuten on se kokonaan kunkin mielen mukaan. Kerran olin tällaisen pyövelin kokelaan kanssa (pulska poika, kun hän pukee yllensä hyvät vaatteet) parlamentin parvella, kun te valtiopäivämiehet tuolla alhaalla *ailakoitsitte* keskenänne, kunnan mestaajan sälli kuuntelee hetken aikaa puoluemiesten haukkumasanoja, joita te nimitätte puheiksi, ja kääntyy vihdoinkin minuun lausuen: "hyi helvetti! Tuommoisia *sikamaisuuksia* en kärsisi kuulla, vaikka saisin tuhannen floriinia!"

— Hyvä. Siis käy veikkomme joka yö uunia lämmittämässä? Totta kai hän siitä saa palkan?

— Ei hän sitä tee juuri palkan vuoksi, vaan enemmän sivutulojen tähden.

— Minkälaisten sivutulojen?

— Kun toisinaan käsiinsä sattuu tukku kallisarvoista tavaraa, huiveja, Persian kankaita, niin pistää hän niitä tuleen heitellessään tukun silloin tällöin paitansa poveen tai housujen lahkeista ja vie joko kullallensa tai panttilainaajalle; hän elää hyvin siitä.

Hiuskarvani alkoivat käydä pystyyn.

— Mutta se on kauheata, mieletöntä uhkarohkeutta.

— Makaa rauhassa äläkä voitotte! Tämä ei ole niinkään uhkarohkeata. Mitä tähän asti on poltettu poroksi, sen olisi saattanut rohkeasti kantaa pois tai syödä levittäen leipänsä päälle (nimitäin kaviaaria) kuka pääkaupungin porvari tahansa; sillä noista ei ole yksikään nähnyt sitä seutua, missä ruton emo hautoo pesässään. Minä sen tiedän: — Mutta tänään on saapuva yksi tukku *suoraan Astrakanista*. Samasta myymälästä, mistä joka ihminen on kuollut ruttoon. Kasakat polttivat koko myymälän. Tämä ainoa tukku onnistui meidän pelastaa. Maksoi äärettömästi. Se lähetetään tänne. Itse lähetys on mainio mestarityö. Tämä tukku sisältää saukon nahkoja, joitten hinta siellä on viisisataa ruplaa. Se tulee varmaan! — Siihen on jo "musta akka" iskenyt kymmenen kynttensä! — Joka vain sormellansakin siihen kajoo, häneen on rutto tarttunut. Ja hän on sen levittävä, kuten Simsonin ketut tulen filistealaisten laihoihin. — Tämä tukku tulee myöskin takavarikkoon otettavaksi tullissa ja vietäväksi uuniin. Mutta varma on, ettei veikkomme jätä siitä kymmenystä ottamatta. Mutta kaksi saukon nahkaa, jotka hän kantaa kotia kierrettyinä vyötäisten ympäri on oleva tarpeeksi koko kaupungille.

Veri hyytyi suonissani.

— Minulla on juoneni, jatkoi Kozák veikko. Jos rutto leviää Pestiin, niin antakaamme sen mennä vielä edemmäs! — Sentähden sinun on tarvis ilmaista tuo poika karanneeksi sotamieheksi, ilmoittaen paikka minne hänen on tapa mennä öisin työnsä päätyttyä. Sydänveren katu n:o 42, leipojattaren luona. Huomatessaan että sinne rynnätään sisään, rientää poika varmaan heittämään uuniin varastamansa nahat. Mutta itse on hän jo silloin täynnä myrkyä. — Sotaväen 38:s rykmentti on paraikaa majoitettuna

Wieniin, karkuri lähetetään heti sinne, viedään kasarmiin, sotaoikeuden eteen ja kolmen päivän kuluttua on Wienin kaupungilla loistava huvitus valmisna: kokonainen kasarmi täynnä kuolleita. — Sitä sopii nauraakin! ha ha ha! ha ha ha!

Hän nauroi ääneensä ja katsoi vielä ympärilleen, josko tohtisi korottaa ääntänsä.

Mutta havaittuansa, etten minä ollenkaan tahtonut ottaa osaa nauruun, jatkoi hän taas vakavammin:

— Mitä erinomaista tämä olisi? Tämä sotatemppu et ole uusi. Eivätköhän Pohjois-Ameriikan kansalaissodan edellä etelävaltiot tehneet samoin, kun he ostivat Brasiliasta kaikkein keltakuumeeseen kuolleitten vaatteet ja lähettivät niitä laivalastin Nev-Yorkiin istuttaakseen ruttoa vihollisten leiriin; mikä siis oli heille luvallista, eiköhän se olisi luvallista meillekin? Ja kysymmekö me, onko luvallista? — Ymmärrätkö nyt täysin asian, miksi sinun täytyy antaa ilmi tuo poika. — Sinä olet käsi, hän on väline. Hän on pommi, joka sinun pitää lennättää. — Pommi räjähtää. Mitä artilleristi huolii, vaikka pommin kuori särkyy, kun se vain tekee tuhoa!

Olin jo hyvän aikaa odottanut hänen lopettavan tämän mielettömän puheensa.

— Omalta kannaltasi katsoen on tämä kaikki järkevästi ajateltu, veikkonni, mutta minulla ovat toiset tuumat. Juuri tämän nuoren miehen sisarelle olen luvannut ja kunniasanallani vakuuttanut, että vapautan veljensä rangaistuksesta, joka seuraa lippunsa jättämistä; ja sen olen jo tehnytkin. Lupasin myöskin hankkia hänelle kunniallisen toimialan. Sitä nyt tätä nykyä puuhaan.

— Naurettavaa! Onko lupauksilla sitovaa voimaa? Etenkin lupauksilla tytöille? Onko niitä tapana pitää?

— Minun on tapana? minut sitoo lupaukseni.

— Entä pyhä vala, jolla sinä olet sidottu liittoomme? Kaunis silmäpari on siis sinulle pyhempi merkki kuin se, joka on painettu käsivarteemme: suuri *kaikkeus*, Kosmos, ja tämän vastakohta: suuri *tyhjyys*, kuolema!

Näin puhuen kiersi hän takkinsa hihan ylös ja näytti minulle tuota hirveätä merkkiä. Minä pistin käteni peiton alle, sillä minun käsivarrestani oli jo kulunut pois sekä kaikkeus että tyhjyys.

— Veli kulta, vastasin, mitä olen sanonut, sen olen sanonut. Minä pidän Agnekselle antamani lupauksen. Mainitsemaasi poikaa minä en anna ilmi, sillä minä en aio ruveta piiskuriksi enkä nylkyriksi, enkä vakoojaksi enkä ilmiantajaksi. Pistäkää puukko kurkkuun, jos tahdotte; tässä olen! Mutta mikä on minulle vastenmielistä sitä en tee. Sillä minä olen niin suuri nihilisti, että pidän koko suurta "tyhjyyttä" tyhjänä puheena. Mene nyt hiiteen, tai jos tiedät mieleisempääsi paikkaa, mene sinne, ja anna minun nukkua!

Näin sanoen käännyn seinään päin.

Kozák veikko nousi istualta ja lähestyen vielä kerran minua kuiskasi kamalalla äänellä korvaani:

— Olet ajatteleva asiaa. — Nyt oli luonasi "34". — Sinun pitää antaa ilmi karkuri "38":nnesta rykmentistä, Hän on tavattava Sydänveren kadulla n:o "42" leipojattaren luona.

— Hyvä, hyvä!

Minä nukun vielä. Viime yönä kesti pikettirpeli sangen kauan Budan Kasinossa. Siellä käy varakkaita miehiä, jotka pelaavat aamuun asti, mutta vain pikettiä kymmenestä osasta kreutzeriä. — Lähemmin tultuani tuntemaan poikani, rupesin minäkin sitä pelaamaan...

... Oli jo paras aika mennä istuntoon, kun vanha Ignác herätti minut Kaikkia hulluja olin uneksinut! Olin käyvinäni mestaajan uunin luona, ja heittävinäni pelkkiä mustia akkoja kattilaan; valtiopäivillä olin kuulevinani mestaajasällien puheita.

Hieroessani unta silmistäni kysyin Ignác'ilta:

— Näinkö minä unta, vai oliko täällä todellakin joku kantaja n:o 34.

— Oli niinkin, vastasi vanhus; hän odotti täällä kauan, mutta läksi vihdoin suuttuneena ja sanoi, ettei hän tahdo häiritä armollisen herran unta, hän nukkuu niin makeasti; lupasi tulla myöhemmin.

— Siis näin kumminkin unta.

Vanhus tahtoi kaikin mokomin saada tietää, mistä numeroista minä olin nähnyt unta, pannaksensa ne arpalippuun, kunnes minä luin ne hänelle: "34, 38 ja 42".

Hän kirjoittikin ne heti muistiinsa.

Samana päivänä menin minä Budan puolelle, päättämään karanteenin sotamiehen asiaa. Se oli sangen hyvällä tolalla.

Maksettuani tuhlaamansa rahat ja näytettyäni kovasta sairaudesta puhuvan todistuksen, julistettiin heti päätös, joka antoi syyttömän isällensä takaisin, jotta poika taas voi palata päivällä elävien joukkoon.

Mutta pankamme tähän taas kolme tähtöstä, ajatellen niitä kolmeksi arpalippuun kirjoitetuksi lu'uksi.

IX.

Kun illalla (kello kahdentoista jälkeen) palatessani kotia Budan Kasinosta, huomasin yli Pestin leviävän mustan savupilven, joka näytti tupruavan kaupungin ulkopuolella olevasta savutorvesta, niin tuli taas mieleeni tuo kanssapuhe tai uni, vai mikä se liene ollut?

Minä en suinkaan usko aaveita enkä noitia, enkä siis unkarilaisia sosialisteja enkä nihilistejäkään. Siitä on jo aikoja, kun minua pelotettiin pilven hattaroilla; mutta eihän ole mahdotonta, että monomanian vaivaamat henkilöt uhraavat henkensäkin johonkin mielettömään uhkarohkeaan yritykseen.

Rupesin miettimään, mitä tuo kamala mies puhui. Hänen mielettömyydessään on järjestystä; siitä täytyy ottaa selkoa.

Takavarikkoon otetut Astrakanin nahat palavat nyt mestaajan uunissa. Joku saattaa niistä pistää huostaansa yhden tai pari.

Suorin keino olisi ilmoittaa poliisivirastolle, mitä olen saanut tietää.

Mutta sitä en saata tehdä. En tosin pelkää nihilistien salamurhaajia, mutta siitä saattaisi syntyä tutkinto; minä kutsuttaisiin todistajaksi, täytyisi kertoa koko historia, miten olen saanut tietää tämän salaisuuden. Minun täytyisi puhua tehtaasta Kuiskaaja-kadulla, Haggeus herrasta ja hänen tyttärestään; tämä olisi minulle kovin ikävä asema. — Siis en mene poliisivirastoon. — Mutta sen sijaan menen kun menenkin etsimään Kalypsoa Sydänveren kadulla: hänen verkostansa saan tuota pikaa kiini tuon tuhoa tuottavan pojan ja pelastan täten Euroopan suuresta vaarasta.

Aloin hämärästi muistaa kuulleen jotain tuosta Sydänveren kadun leipojattaresta. — Jopa tuli mieleeni. — Se oli mainittava tapaus! Tuolla Sinikissä. — Viime laskiaisena. Oltiin ajaa ulos paalista tuo kunnan nainen. — Olin minäkin niissä huveissa. — Mutta minun mielestäni ei yleisöllä ollut oikein. — Sinikissan arvoisa vierasparvi syytti kapinaan semmoista rohkeutta vastaan, että leipojatar "Sydänveren" kadulta tohti esiintyä näissä saleissa. — Sillä Sinikissä laskee suurta arvoa tahrattomalle maineelleen. — Sydänveren kadun leipojatar taasen on vain "tillikan" emäntä. — Ja näissä seuroissa annetaan suuri arvo soveliaisuuden ja siveyden määräyksille. — Haiset kokonaan vimmastuivat nähdessään hänen astuvan sisään. — Tanssirivi hajaantui ja tanssin johtaja menetti malttinsa nähdessään Nisukakku-Miinan uhkaavan katseen ja kirjavan puvun.. "Ulos hän!" "Tempaiskaa irti valetukkansa!" — "Kengästä korvapuusteja!" Näin huudettiin joka taholta. Varmaan olisivat he piesseet hänen hyvänpäiväisesti, jollen minä olisi ajoissa mennyt väliin. "Hyvät herrat ja naiset! huusin; tämäkö on tasavaltaisuutta! Senkö tähden taistelemme kovia otteluja yhdenarvoisuuden pyhien aatteiden puolesta, että nyt teemme tyhjiksi nämät korkeat aatteet Sinikissan pyhissä saleissa? Herttuattareni! Te kauneuden kuningattaret! Te puistojen ja Kuninkaankadun ylhäisö! Osoittakaa syntyynne sopivaa jalomielisyyttä alhaisempaa kumppania kohti, jonka mies kaatui urhoollisesti taistellen, (mutta herää taas eloon), — jos ei kenraalina niin ainakin plutoonan päällikkönä!" Tällä puheella onnistui minun tehdä seuraan tunkeutuneelle tietä ovelle saakka; ja täten pelastin hänet perin ikävästä asemastaan, sillä varmaan olisi päällensä heitetty kiulullinen vettä ja sitte olisi hän ajettu ulos. Sillä ei herrojenkaan saleissa olla niin tarkkoja maineen suhteen kuin Sinikissä.

Luulen puheena olevan naisen vielä muistavan tämän ritarillisen tekoni, jos hän näkee minut.

Nisukakku-Miina voi ylvästellen lausua itsestään, ettei hänen yllänsä koskaan ole ollut pukua, jota ei joku olisi hänelle varastanut, sekä ettei hän koskaan ole tuntenut ihmistä, jonka nimen hän tietäisi.

Tätä tilaisuutta minun pitää käyttää hyväkseni.

Hänen asuntonsa tiedän jo Kozák veikon ystävällisestä osoituksesta. Pitää vain hankkia issikka, joka ajaa minut sinne saakka. Se paikka ei ole pääsemättömässä kaupunginosassa. Se on viimeisessä huonerivissä kaupungin puistoon päin; takapuolella on kaupungin puutarha-koulu; akatsia- ja pähkinäpuita ympärillä. Hyvä piilopaikka maailman kanssa riidassa eläville köyhille pojille. [Szegény legény, köyhä poika, nimitys sisseille ja rosvoille Unkarissa. Suom.]

Mutta saadakseni kovapäisemmätkin täysin käsittämään, mikä asema Nisukakku-Miinalla oli yhteiskunnassa, koska ei hän Sinikissan hienolle yleisölle kelvannut, täytyy minun juurta jaksain esittää syyt tähän seikkaan. (Kumminkaan ei ole tarvis kärkeä ulos huoneesta kasvavaa. nuorisoa: esitelmäni liikkuu täsmälleen ethos- ja aisthäsis-piirissä).

Loukkauskipinä oli nimittäin se seikka, että Nisukakku-Miina (kuten jo nimikin osoittaa) oli nisukakkujen leipoja ja myyjä. Nämät taasen ovat sitä lajia leivosta, jota nauttivat yleensä nuo yhteiskunnan hyödylliset jäsenet, joita joka päivä otetaan kiinni irtolaisuudesta, jotka opettavat tilanomistajille valppautta heidän omaisuutensa suhteen ja joiden elinkeinona etupäässä on löytää tavaroita, joita ei ole kadotettu. Heidän seurassansa esiintyy väliin korkeammillakin sijoilla toimivia miehiä, nimittäin omnibus-ajureita, joille nisuleipä-puoti kaupungin reunassa on oikea paratiisi. Siltä saa vehnäistä ja paloviinaa, ei mitään muuta. Näitä myy Nisukakku-Miina. Sentähden onkin hän rahvaan suosiossa. Kun sunnuntaisin tulee väkeä puoti täpötäyteen, joka on seuran valioitten kokouspaikka, on Nisukakku-Miina illan ylistetty sankaritar. Hiuksensa ovat tulipunaiset, suloutta lisäävät hehkuvat silmät, hän osaa myöskin tanssia. — Hänen tähtensä pitävät porvari-luokkaan kuuluvat ja läsnä olevat sotapojat keskenään aika tappeluja, joista vain patrullit tekevät lopun. Nisukakku-Miina on usein Iliadin "kauniina Helenana", ja tämä hänen maineensa on hänelle esteenä päästä korkeampiin ravintoloihin.

Ajuri ei tahtonut ajaa minua kauemmaksi kuin ampumakentälle, sillä öiseen aikaan hän ei muka mene Sydänveren kadulle. Yksin sain osata sinne. Kävin kadun keskikohtaa, kädessäni raudoitettu keppi aseena.

Helposti löysinkin talon. Jo kaukaa näkyi savutorvesta nouseva savu. Leipous-uunia jo lämmitetään. Lähemmäksi tultuani sain varman tiedon, että olin oikealla paikalla; puodin oven yläpuolelle on seinään maalattu suunnattoman suuri keskeltä poikki leikattu nisuleipä; jos se olisi kyltille maalattu, niin olisi se jo aikoja sitte varastettu. Sen alle on vedelty suurilla kirjaimilla: "*VIINA-kauppa*". Mutta puoliyön jälkeen on puodin ovi jo suljettu. Yksi ikkuna on kadulle päin. Sekä ovi että ikkunaluukut osoittavat, että täällä koputellaan seipäillä. Kun joku näkee oven olevan suljetun, lyö hän kepillä ovea ja ikkunaluukkuja, kunnes sisällä olijat luulevat olevan tarpeeksi ja joko päästävät hänet sisään tai ajavat pois; mutta sitä ennen he väittelevät keskenänsä läpi ikkunan, kunnes tullaan vakuutetuiksi ulkona olijain hyvästä tarkoituksesta tai tämän vastakohdasta. Sillä käypä niinkin, että poliisi vaivaa heitä näin myöhäiseen aikaan.

Tähän aikaan poistui Nisukakku-Miina sisimmäisiin huoneisinsa, joihin pyhiin paikkoihin vain joku yksityinen suosikki voi päästä sisään. Tällöin hän rupee leipomaan. Taikina on jo noussut, se pitää leipoa kakuiksi, jotka kypsennetään isossa uunissa. Jolle on tapahtunut armo päästä sisään, sille tarjoaa Miina lämmintä leipää, joka mahtaa maistaa mainiolta. Jos tällä välin uusi vieras kolistelee ikkunaan, niin tiedustellaan ensin, mitä hyötyä hänestä saattaa olla?

Tunnen talon tavat minäkin. Ennenkuin aloin kepillä kolkuttaa ikkunaluukkuja päästäkseni sisään, otin esille kukkarostani kolme yhden fioriinin seteliä ja pistin ne hattuni nauhan taa. Sitte rupesin hiljaa koputtelemaan kepilläni molempia ikkunaluukkuja vuoroin.

Toiseen luokkuun oli särjetty rako. Siitä sopii sisällä olijan kurkistaa ulos. Viisi tai kuusi kertaa lyötyäni kuului sisältä ääni:

— Mikä hätänä?

Heti tunsin lumoovan Nisukakku-Miinan tenhoäänen; hänellä oli syvä passo-ääni kuin rumpumajurilla.

— Onko teillä lämmintä vehnäistä, ihana leipojatar? huusin ikkunan takaa.

— Kuka olette?

— Nimeni on hatussani.

— Kohta tulen avaamaan ovea.

"Kohta" venyi pitkäksi ajaksi; varmaan täytyi ensin takaovesta tuupata ulos muutama varhemmin tullut vieras, jotka eivät olleet yhteensä kolmen floriinin arvoiset.

Tuo sulo nainen tuli leipomispuvussaansa avaamaan minulle ovea, kädessä talikynttilän pätkä, jota ei tavallisesti pidetty kynttilänjalassa, vaan istutettiin talin tipalla pöytään tai penkkiin.

Heti tunti minut kiitollinen sielu vietyänsä minut leipoma-huoneeseensa, missä palava uuni levitti huoneessa helvetillistä valoa. Äsken paistettujen leipien haju taisteli maahan kaadetun viinan hajun kanssa. Seinät olivat täynnä mainioitten rosvojen ja murhaajien muotokuvia, joita oli sanomalehdistä leikattu. Ihana kokoelma oli tämä!

— Olettehan te se Sinikissan partasuu herra! huudahti hän hyvästi taputtaen minua olkapäälle. Mikä hyvä henki teidät tänne toi?

Puhuessaan tarkasti hän yhtämittaa kellon periäni; sangen ajattelematon olin, kun en muistanut jättää kelloani kotiin tänne lähteissäni.

— Kuten: sanoin, olen tullut lämmintä leipää saadaksesi; valmistakaa pian. Tässä on yksi floriini sitä varten.

Istahdin ylösalasin käännetylle jauhovakalle, (se oli siistein istuinsija) ja katselin hänen leipomistaan.

— Jos te tällä välin, lausuin minä, tahdotte ansatta toisenkin floriinin, niin sanokaa vain, onko täällä ollut se kultapoikanne, joka on karannut sotamies ja jonka toisen silmän alla on kaksi arpea?

— Mistä minä tiedän, ketä tarkoitatte?

— Tarkoitan sitä, joka tuo tänne väliin jonkinmoisia huiveja ja nahkoja.

— Oletteko te poliisi?

— En mar olekaan, ihanaiseni! Sillä siinä tapauksessa en olisi tullut tänne, vaan makaisin kotonani. Minä olen tuon herraspojan hyvä ystävä.

— En tunne poika parkaa. Ei hän tuo tänne mitään huiveja eikä nahkoja, poika parka.

— No, sitte on hän vastedes tuova. Mutta sanokaa hänelle, kallis kultaseni, että hän olkoon varoillaan, sillä ne tukut, jotka tänään poltetaan mestajaan uunissa, ovat tuodut Astrakanista ja niissä on itämainen rutto; minne ne viedään, sinne majoittuu musta kuolema.

Jos tämä sulo nainen olisi saanut käteensä palavan kekäleän, ei hän olisi niin kovasti kiljaissut kuin nyt tämän kuultuansa. Hän syöksi pois uunin edestä missä hän paraikaa oli leivän paistamisen toimessa, juoksi kuka tiesi minne, ja palasi hetkisen perästä takaisin kasvot kauhistuksen hiessä; hän kantoi pihdeillä kahta nahkaa, joita hän piti niin kaukana ruumiistaan kuin suinkin, ja juoksi uunin luo, minne hän heitti esineet; pihdit viskasi hän kauas luotansa. Sitte paiskasi hän uunin oven kiinni, jottei savu pääsisi ulos; koko ajan kalisivat hänen hampaansa, aivan kuin vilutautisen. Tavan takaa mutisi hän kirouslauseita, jotka tarkoittivat nahkojen tuojaa.

— Katsokaapas, ihana yön kuningatar, miten helposti ansaitsitte toisenkin floriinin.

— Hitto vieköön tuon heittiön raadon! Minulle hän ei sanonut, mistä hän niitä toi. Varmaankin olen minä siis jo surman oma, eikö niin?

— Kenties ei vielä. Mutta kaikissa tapauksissa lienee paras turvautua siihen rahvaan parannuskeinoon, että vedettyänne hiilet uunista, suvaitsette itse täysissä vaatteissa ryömiä sinne sisään ja viipyä siellä niin kauan kuin suinkin saatatte. Tämän keinoon olen oppinut eräältä kuuluisalta lääkäriltä, joka on tällä tavoin parannellut vanhoja naisia.

Siitä olen varma, että hän seurasi neuvoani.

— Mutta nyt ryhtykäämme kolmanteen floriiniin. Koska se on historiallinen tosiasia, että ystäväni jo tänään on käynyt täällä, eiköhän olisi mahdollista saada tietää, missä hän kuleksii tähän maailman aikaan? Ehkä te suvaitsette tietää jotain hänestä?

— Miks'en tiedä! Tiedämpä hyvinkin! Täältä tuo heittiö läksi yhden aikaan jälkeen puoliyön. Hän joi kaksi lasia viinaa ja jäi nekin velkaa. Tarpeeksi juotin koiraa, kun hän osasi niin hyvin maritella. Mutta eipä lurjus tahtonut viipyä. Hän sanoi menevänsä vainoamaan suurta saalista. Hänellä on kaunis sisar, johon eräs suuri herra on rakastunut, ja jonka luona tämä käy salaa. Tätä herraa hän on jo väjynyt viikon päivät. Hän on piilossa talon edustalla olevan kaivon kehän takana. Kun tuo suuri herra tulee, odottaa hän kunnes tämä pujahtaa sisään; sitte syöksee hän hänen kimppuunsa, huutaa toisia apuun; ja

sitte on tuo suuri herra hänen vallassaan, jotta hän voi pusertaa häneltä rahoja ollaksensa vaiti.

Rakat poika! Jollakin tavalla piti hänen osoittaa kiitollisuuttaan, kun minä ahkeroin pelastaa häntä.

— Tuossa on vielä kolmaskin floriini, ihana herttuattareni. Minä en enää huoli vehnäisestä. Ryhtykää jo leipomiseen, ettei taikina nouse liaksi. Huomenna tulen taas.

Niin sanoen irroitin itseni hänestä; en tahtonut antaa hänelle kättä lähteissäni.

Saavuttuani kadulle kuului korviini milloin mikäkin taholta epäiltäviä vihellyksiä. Paraasen aikaan saavuin issikkani luo. Jos olisin hetkisenkin kauemmin huvitellut itseäni talossa, niin joko olisi joku lyönyt kuoliaksi minut tai olisin minä lyönyt kuoliaksi jonkun.

Pankaamme tähän kolme tähtöstä, tietysti osoittamaan kolmea nisuleipää.

X.

Eipä syyttä sanota, ettei piru koskaan makaa.

Miten kävikään, niin parin päivän perästä ilmestyi eräänä aamuna pöydälleni Kozák veikon epistola, sisässä nimi "Prometeus", joka varasti ensimmäisen tulitikun Jupiterin tulitikkulaatikosta!

Siis pitää minun tänään tavata Agnes.

Tulin havainneeksi, ettei päätökseni ollut tehty tarpeeksi vahvalle perustukselle: se ei kannattanut rakennustansa.

Tätä ystävällistä kirjettä seurasi toinen, jonka sain parlamenttihuoneesta. (Sillä löytyypä vielä viisaita ihmisiä, jotka ovat keksineet, ettei ole soveliaista lähettää suoraan asuntoon kaikenlaisia kirjeitä miehelle, joka ei elä yksin tässä maailmassa, sillä ne voisivat helposti joutua väärille teille; sentähden on parlamentissa posti ja eteisessä on iso kirjelistä. Arkaluontoisemmat kirjeet adresseerataan tänne). Siis odotti minua siellä kirje, jota ei ollut kirjoittanut kukaan muu kuin Haggeus herra. —

Hän ei nimittänyt enää minua Ignatius Koribanyaksi, vaan ilmoitti saaneensa tietää oikeaa nimeni ja tämä kävi kovasti kunniatunnolleni. Hän luottaa vielä täydellisesti minuun. Koska hän aikoo valmistaa pyranastatoreja irredentisteille, niin pitää hän soveliaana, että hallitus antaa hänelle apua korkeasti luvallisen tulikonetehtaan laittamiseen, hän on maksava velan petardeissa, (joita räjähytellään pääministerin ja vapaamielisten klubin ovien edessä). Ja koska minä kerran olen antanut pääministerin syyttää sikarinsa minun sikaristani, niin olisi vaikutusvoimaani katsoen minulle mitä helpoin seikka hankkia hänelle tuo vähäpätöinen summa; asian menestykseksi lupaa hän itse piakkoin kirjoittaa pari pätkää Kansanlehteen hallituspuolueen turmelukaesta. "Anna hyvä Jumala, mutta anna pian!" sillä asia on polttavan kiireinen. Jollei hän saa apua jo tänään tai huomenna, on hän lennättävä ilmaan tehtaansa, jottei hänen tarvitsisi nähdä toiveittensa raukeevan tyhjään. Hänen onnensa on minun edessäni. Saan pyytää, minkä palkinnon tahansa, kun vain autan häntä. Hallussaan ei löydy aarretta, jota hän ei soisi minulle. Saan vain valita. Koko hänen perheensä on oleva minulle kiitollinen kuolemaan asti. Kieltävässä tapauksessa hän ei voi vastata mahdollisista seurauksista. Hätänsä on korkeimmallaan. Hän pyytää minua käymään talossa, jos sydämessäni vielä on jänne, joka väräjä.

Selvää puhetta!

Sitä varten siis on minulla vaikutusvoimaa, että pyytäisin ministeriltä jotain suosionosoitusta ja sill'aikaa asettaisin petardin hänen tuolinsa alle, pitäen vain vaaria ettei se räjähdä, ennenkuin olen saanut mitä pyydän.

Ajoin siis asiaa; mutta en ministerin luona, vaan sen villakauppiaan, joka osti villani. Hän oli taipuvainen antamaan kaksituhatta floriinia etumaksuksi — vekseliä vastaan — nimittäin, jos saan kaksi hyväksyttävää nimeä alle.

Tätä toimittaessani tulin kokemaan sen sielutieteellisen seikan, että ihmisellä yleensä on paljo ankarammat mielipiteet ja paljoa kumoomattomampi siveellisyys, ollessaan rahanpulassa, kuin silloin kun kukkaroissa on yllinkyllin. Mikä siihen lienee syynä?

Tänään en puuttunut mihinkään peliin klubissa enkä mennyt Budan Kasinoon pelaamaan pikettiä. Pidätin itseäni poissa ajatuksella, että kello seitsemän menen teatteriin. Kellon lyömällä saavuinkin

Tonavan rannalle, missä taannoin tapasin Agneksen.

Oli kaunis ja lämmin toukokuun ilta. Koko päivän vallitsi kova kuumeisuus, illalla suloinen lämmin. Kukkivat akatsiapuut täyttivät ilman hyvällä hajullaan.

Tuolla tuli Agnes ison punaisen makasiinin puolelta. Hänen yllänsä oli keveä kevätpuku.

Omituisen viehättävää on nähdä naista, jonka olemme tulleet talvella tuntemaan, ja tottuneet näkemään turkkeihin puettuna, kevätpäivänä puettuna lämpimän ajan vaatteisiin: keveään, liehuvaan pukuun.

Siitä oli jo aikoja kulunut, kun me näimme toinen toisemme, minusta tuntui tämä aika iankaikkisuudelta.

En saata kieltää, etten ollut hyvilläni häntä nähdessäni.

Totta puhuen sykki sydämeni aivan kuuluvasti.

Hän oli todellakin viaton kuin nukkuva lapsi, mutta minä en voinut kieltää tehneeni väärin, mitä hänen tähtensä olin tehnyt. Siinä oli jo varkaus, ryöväys, murha, petos, väärä vala, väärennys. Kaikki!

Nähtyänsä minut riensi hän luokseni.

— Pelkäsin, ettette tulekaan, änkytti hän.

— Miks'en olisi tullut, kun sain kirjeen?

— *Minkä* kirjeen? kysyi hän, ja koko muotonsa osoitti pelästystä.

— Tietysti Kozákin.

— Vähät siitä! Hän on kiero ihminen. Mutta entä toinen kirje?

En tahtonut tunnustaa saaneeni toista.

— Eikö Kozák herra lähettänyt minulle mitään taskukellon tapaista.

— *Siitä* ei kannata puhuakaan. Se on hyvässä korjussa; panin sen sinne, minne muutkin.

— Mutta rakas ystäväni, älkää pitkö sitä siellä. Se on vaarallinen kalu, joka itsestään rupee toimimaan.

— Tiedän, se on minulle hyvin selitetty. Sitä ette saa ikinä nähdä. Mutta puhukaa toisesta kirjeestä, jonka saitte isältäni.

— Se koskee ammattia.

— Siinä hän pyytää teitä käymään talossa tänään tai huomenna tai jonakin iltana. Te ette saa sitä tehdä.

— Vihaatteko minua niin kovin?

Tyttö ei vastannut, vaan katsoi suurilla silmillään minua ja huo'ahti.

— Te ette saa tulla meille. Veljeni makaa rokkotaudissa siinä huoneessa jonka lävitse mennään puutahan puolelta minun kamariini.

(Hauska uutinen! Lapseni pakenevat kotoansa rokkoo, ja minä veisin sen kotia heidän sijastaan).

— Lieneeköhän se sentään suurin este? kysäsin epäillen.

— Tässä on lääkärin osoite, jonka nyt vien apteekkiin. Siihen on kirjoitettu sairaan ja sairauden nimi.

Niin oli todellakin laita... lääke-osoitteita ymmärrän, ollen maalainen; näillä rohdoilla lääkitään rokkoo. Mieleeni leimahti; entä jos nyt on käynyt, niinkuin tuo kiero mies puhui! Jos se olisikin itämainen rutto! Tämä lurjus on tuntikausia kantanut ihoansa vastaan Astrakanista tulleita nahkoja!

— Eiköhän olisi parempi viedä sairas sairashuoneeseen? sanoin tytölle.

— Hänelle se olisi parempi; mutta sitä pahempi minulle. Ròkus-sairashuoneessa on erityinen osasto rokko-tautia varten, ja jos minun täytyy hoitaa siellä veljeäni niin monen sairaan keskellä, niin luulen, että saan minäkin pikemmin taudin kuin hoitaessani häntä yksin kotona.

— Miten? Hoidattako te itse sairasta?

— Juuri sentähden en tahdo tulla teitä lähelle. Mutta minä näytin etten pelännyt häntä, ja tartuin kumminkin hänen käteensä ja pidin sitä kainalossani, pakoittaen siten häntä pysymään rinnallani.

— Tiedättekö, minä en pelkää mitään. Minä luotan sallimukseen.

— Mutta sentään ette saa myöntyä isäni kutsumukseen. Toimittakaa kirjeessä asia josta hän puhuu.

— Mahdotonta!

— Ei! Ei! Te ette saa tulla sinne! Kaikki ilkityöt ovat mahdolliset siellä syöksemään teitä perikatoon. Kaikista ilkitöistä ovat ne suurimmat, jotka päättyvät "surmalla". Mutta entä ne jotka päättyvät "elämällä". Mutta mikä elämä? Mikä kauhea elämä!

— Agnes kulta. Uhkaukset minua houkuttelevat luoksensa.

— Te ette saa tulla sinne, sillä te surmatahan.

— Siihen on minullakin kai jotain sanomista.

— Te ette saa tulla sinne, sillä siellä ryöstetään kunnianne.

— Minä lunastan sen rahalla ja saan sen takaisin.

— Te ette saa tulla sinne, sillä viette lapsinne ruttotaudin.

— En mene heidän pariinsa.

— Te ette saa tulla sinne, sillä siten karkoitatte kotirauhanne. Koko elämänne tulee myrkytetyksi, leponne, onnenne, kaikkityyni.

— Hulluuksia! Huudahdin innokkaasti, kaksin käsin vetäen häntä lähemmäksi.

Tyttö katsahti minuun säihkyvin silmin, kasvot tulipunaisina; rintansa huokui kovasti ja huulensa värisivät; hän kumartui niin lähelle minua, että henkäyksensä polttivat kasvojani.

— Te ette saa tulla sinne, *sillä minä rakastan teitä!*

Näin sanoen tempasi hän itsensä irti minun käsistäni ja juoksi pois, aivan kuin kuolemanvaaraa pakoon.

Minä jäin kauhistuneena seisomaan kuten suolapatsas.

"*Te ette saa tulla sinne, sillä minä rakastan teitä!*"

Oikeassa olet, tyttö parka. "Tämä" on suurin este! Tähän asti on kaikki ollut ilveilystä; yksi ainoa sana tekee tästä murhenäytelmän.

Katselin hänen jälkeensä, kunnes hän katosi näkyvistäni; en koettanut saavuttaa häntä; en kutsunut häntä takaisin.

Palasia siivosti kotiani.

Käskin palvelijani panemaan valmiiksi matkakapineeni; huomenna en kysy enkä kuule, menen Fürediin; hikoilkoot muut parlamentissa. Enkä tule takaisin ennenkuin kuriiri tulee noutamaan.

Palvelijalleni annoin vapauden kahdeksi viikoksi, hän saa mennä Váciin tervehtimään sisartansa. Annoin kuitenkin tiedon parlamenttiin, että pakenin Fürediin.

Yön kuluessa vakaantui vielä tuumani.

Rakkaus ei ole leikin tekoa.

Eräs jokapäiväinen seikka tuli vielä päätökseni avuksi. Rupesi satamaan. Tämmöisessä ilmassa voi vain pitkävartisilla metsästyssaappailla päästä Kuiskaaja-kadulle. Sula mahdottomuus on mennä lemmeenkohtaukseen likaiset saappaat jalassa. Parempi avojaloin. Sade saattaa tehdä tyhjäksi vallankumouksenkin; — se on jo estänyt monta taistelua. — Tämä taivaan sieni pesee monta ihmisaietta. Koetetaan nukkua!

Monta kertaa heräsin yöllä.

Monta kertaa kuulin tämän lauseen; "sillä, minä rakastan teitä!" läheltä, kuiskauksena, — kaukaa, raueten, — syvyydestä, kiljaistuna, — korkeudesta laulettuna; autuaan, kirokun äänellä; ihastuksen, epätoivon, vimman ilmauksella; sulosuukkoja paineltaessa huulilleni: rikostaakan painajaisen painaessa rintaani! Monta kertaa vajosimme yhdessä pohjattomaan syvyyteen, monta kertaa lensimme yhdessä kaukana maasta, ja aina seurasi, kohotti, tempasi meitä tuo lause: "sillä minä rakastan teitä", joka oli jokapaikassa ympärillämme; siitä syntyi vihdoinkin koko maailma.

Nousin varhain ylös päivän valjetessa ja saavuin tuntia aikaisemmin Budan asemahuoneelle kuin olisi tarvinnut.

En lähettänyt omaisilleni sähkösanomaa; olkoon heille tuloni odottamaton. Siihen oli minulla toinenkin syy. Yötisen sateen perästä nousi kova tuuli; tietäessään minun tulevan, odottavat he minua ja vilustuvat.

Tuuli kiihkeni kiihkenemistään; saapuessamme Siöfokiin muuttui se todelliseksi myrskyksi. Matkustajat, jotka olivat "Kisfaludy"-laivalla tulleet tänne Füredistä, kertoivat kamalia asioita kärsimistänsä tällä Unkarin merellä. Aallot olivat loiskuneet yli laivan ja sen toinen pyörä oli aina pyörinyt ilmassa. Joka ihminen laivalla oli tullut merisairaaksi. Laiva ei lähdekään kohta aamupäivällä takaisin, vaan vasta jälkeen puolenpäivän; se odottaa iltajunaa, ehkä myrsky heikkenee siksi.

Tämäpä vasta hauskaa huvitusta venyä Siöfokissa koko päivä muutamien nukuttavien kylpyvieraitten, epätoivoisten huvimatkaajain ja äsken naiseen parikunnan seurassa yhteen pakattuina maalaishotellin ainoaan tanssisaliin. Minä kehoitin heitä tulemaan ylitse veneellä, mutta ei yksikään suostunut siihen. — Tosin on Siöfokin kananpaisti hyvää, mutta ei koko päivää voi kananpaistiakaan syödä.

Kun olisi jotain ajankulutusta!

Mitä toivoin, sitä tulikin. Ravintolaan tuotiin minulle sähkösanoma.

Se oli valtiopäiviltä.

— "Tule heti takaisin. Huomenna äänestys. Läsnaolosi välttämätön".

Kuten hashishin humalan vaikuttamana rupesi äkkiä päätäni huimaamaan.

Täytyy palata takaisin. Vielä tänään ja heti. En saata jatkaa pakomatkaani. Käsketään takaisin.

No, *ei siis muuta kuin takaisin*.

Mutta lakkaa siis pitämästä minusta huolta, jota sanotaan "kohtaloksi", kun itse olet luopunut minusta!

Palaan takaisin enkä enää hiero sovintoa.

En kysy, mitä tuo sana maksaa: "minä rakastan teitä".

Annan siihen vastauksen.

Jos tuo vanha sielukauppias tahtoo rahaa tai nimeäni, saakoon sen; en huoli ajatella seurauksia. Menen.

Jos hirmustunut kilpailijani saa tietää minun pettäneen hänet, ja murhaa minut salaa, niin se on viimeinen menoni. Jos hän taasen ei tee sitä, vaan ilmaisee asian niille, jotka rupeisivat vihaamaan minua yhtä paljon kuin he nyt rakastavat minua, niin hukka minut perii, joudun mieron teille; siis on sekin viimeinen menoni. — En huoli ajatella sitä. Menen.

Jos rokkosairaana tauti tarttuu minuun, vien sen kotiani, kuolen, tai tapaan siellä itse mustan kuoleman, joka tempoa minut jo kynnyksellä, niin on se viimeinen menoin. Sama se. Menen!

Ja jos tielleni pannaan itse pyranastator tulikelloineen, min lennän ilmaan! Menen!

Jos saatan epätoivoon tytön, joka rakastaa ja joka ei löydä lemmelleen muuta pakopaikkaa kuin Tonavan ihana, kivinen pohja; niin silloin makaamme siellä molemmat. Olkoon menneeksi. Kuolkoon mutta rakastakoon.

Ja vaikka minut syöstäisiin autuaitten parista, vaikka minä joutuisin pajojen henkien joukkoon, vaikka muserrettaisiin minut tomuksi ja jokainen tomuhiukka veisi mukanaan täyden itsetietoisuuden maailman ääriin saakka, niin menen kumminkin hänen luoksensa, kun tiedän, kuinka suuresti hän minua rakastaa.

Sammutin viimeisenkin terveen järjen kipinän, jotta jäin täydelliseen pimeyteen, missä kiihkoinen mielikuvitus taikalampun lailla synnytti kaikenlaisia haavekuvia.

Mitä ilmiöitä syntyykään tästä valonlähteestä; "minä rakastan teitä?" Ylimaailmallisia näkyjä; pelkkää kirkkautta, suloutta. Ihminen jumaloittuu hetkiseksi. Ylimaailman autuuden koko äärettömyys, koottuna hetken riemuun! — Mitä minä huolin mikä on seurauksena!

Tuomitkoot minut vaikka kaikki ylienkelit! Kyselköt "mitä olet tehnyt?" Keveillä mielin olen vastaava: "elin tuolla alhaalla maan päällä hetken, jota en olisi vaihtanut koko teidän taivaasenne!"

Pankaamme tähän lankeevia tähtiä!

XI.

Palasin iltajunassa takaisin. Kello seitsemän aikaan saavuimme Fehérváriin. Kysyin viinurilta, josko päivän sanomalehdet jo olivat tulleet pääkaupungista? Olivat niinkin. Hän toi minulle yhden. Asemahuoneella oli jo pimeä. Luen vasta, kun juna mennä jyrisee aukealla. Ei kiirettä mitään, eihän sodasta olla.

Hämärän tullessa hajotti tuuli pilvet, laskeva aurinko ruskotti koko taivaan punaiseksi, aivan kuin olisi tahtonut osoittaa miltä kerran helvetti näyttää, jonka laki ei ole sininen vaan tuli- ja veripunainen. Tämäkin huvitti minua.

Katsokaamme siis mitä sanomalehdet tietävät.

Taivaan hehkuva rusko teki kirjaimetkin punaisiksi. Vaunun täristessä tanssivat silmissäni nuo neljäkolmatta riveihin järjestettyä pientä pirua, jotka vaikuttivat sekä hyvää että pahaa tässä maailmassa.

Lehden loppupuolella oli harvennetulla kirjaimilla päivän tuorein uutinen:

"Hirveä räjähdys. Yhdessä etukaupungissa, muutamien tietojen mukaan: Terézváros'issa, toisten taas Uudessa Pestissä tapahtui tänään kello 1 ja 2 välillä kauhea räjähdys. Muutamat sanovat vuoriöljy-makasiinin lentäneen ilmaan, toiset taas huvitulitus-tehtaan räjähtäneen; uudemmat tiedot sanovat vaunu-lastin dynamiittia räjähtäneen asemahuoneen pihalla. Lehteämme painoon laskettaissa ei poliisivirastolla vielä ole varmaa tietoa, montako ihmishenkeä on joutunut onnettomuuden uhriksi".

Päätäni huimasi — aivan kuin minutkin olisi tempaissut sama pyörre, jossa räjähdys lennätti taivasta kohti ihmisiä, huoneita, tulta, tuhkaa, ruumiita, sieluja. Tästä hetkestä saakka ovat minua vaivanneet sydämenkouristukset, jotka varhemmin tai myöhemmin vievät minut hautaan.

Ajatuskykyni oli kadonnut; koko sieluni valtaa kauhu. Tässä sielun pimeydessä haamoitti vielä hetken aikaa pienen pieni toivon säde, aivan kuin päivän koi pilvien takaa: "mutta jos se ei ollutkaan heidän asuntonsa? Entä jos ei hän ollutkaan silloin kotona? Päivällä hän ei tavallisesti ollut kotosalla. Tulikello saattoi olla asetettuna siten, että se syttyi semmoiseen aikaan jolloin ei ollut ketään talossa. Auringon laskeissa sammui tämäkin toivon säde."

En ollut nähnyt mitä oli tapahtunut, mutta kumminkin tiesin.

Tästä ei voinut tulla muuta loppua.

Vaikka olisin Jumala, en olisi voinut hänelle antaa muuta neuvoa.

Hän oli puhdas sielu, heitettynä likaan, jota hän kauhistui, vainottuna kaikilta, joitten olisi pitänyt häntä suojella, saarrettuna kuin metsän otus ilman muuta pelastuksen mahdollisuutta kuin inhotöitten tie. Allansa oli tehdas, missä keitettiin hornan sotkuja, joita hänen täytyi kannella kauheita tuhotöitä puuhaavien käskystä sydän kylmänä kauhusta, kasvot häpeästä tulipunaisina; tapaamatta inhimillistä sydäntä, vain koiransydämiä, joissa ei löytynyt rakkautta, vaan pelkkiä eläimellisiä himoja! Vihdoin tapaa tämä epätoivoon joutunut olento henkilön, jonka hän luulee muita paremmaksi, joka ymmärtää hänen mielensä ja armahtaa häntä, mutta ei voi ottaa häntä omakseen. Tälle yhdelle tulee hän mielenkiikkossa tunnustaneeksi: "te ette saa tulla luokseni, sillä minä rakastan teitä!" Ja kun päänsä alla on kone, jolla saattaisi häiritä koko valtakunnan rauhan, sekä kello, jonka lyödessä on aika eritä tästä maailmasta, niin eikö näin olisi pitänyt tapahtuman? Hänen ei tarvinnut odottaa hetkeä, jolloin se

mies, jonka hänen haaveksiva uskonsa kuvasi taivaan enkeliksi, maailman loasta ja saastaisuudesta pelastajaksi, esiintyi pimeyden enkelinä sanomaan: "tule kanssani samaan tuleen, menkäämme yhdessä kadotukseen!" Hän aavisti jotain ja se oli tarpeeksi; *hän ymmärsi minun palanneen takaisin* ja pakeni sinne, minne minä en voi seurata häntä.

Tuskin voin odottaa junan pysähtymistä Budafok'issa, riensin höyryveneellä Pestiin. Ensimmäiselle issikalle, jonka tapasin, sanoin kadun nimen, jonne tahdoin mennä.

— Sinne emme nyt pääse, sen ovat sotamiehet sulkeneet, siellä tapahtui tänään päivällä räjähdys; sammutuskunta on paraikaa siellä työssä.

— Mennään siis niin kauas kuin päästään, minä koetan sitte kahlata jalkaisin edemmäksi.

Taivas selkeni täll'aikaa; tuuli heikkeni, täysikuu kumoitti täydessä loistossaan pilvenhattaroiden keskeltä; joista yksi näytti ihmisolennolta, pitkä yöpuku yllä, toinen tämän perässä rientävältä kyttyräselkäläiseltä hirviöltä, kolmas heidän väliinsä tunkeuvalta kääpiöltä.

Sädekadun takana, jossain "Kahden sydämmen" kadun päässä täytyi issikan seisahtua. Sotamiehiä oli sijoitettu estämään lähelle pääsemistä.

Vaihdettuani muutaman sanan johtavan upserin kanssa sain luvan kulkea jalkaisin edemmäksi.

En tarvinnut opasta; tunsin jo ennestään tien näillä seuduin.

Mitä lähemmäksi saavuin päämäärääni, sitä tuntuvammaksi tuli tukahuttava savu, joka täytti ilman.

Erään kadun kulmaan tultuani oli edessäni koko tämä hirvittävä näky.

Ei yksi vaan kolme katua oli raunioina. Rakennukset olivat likistetyt toistensa päälle kuten korttiläjä, hirsiä, tiiliä, savimöhkäleitä, aitoja, murtuneita puita, kattiloita, koneenkappaleita, tynnyreitä, rautaisia savutorvia, huonekaluja kauheassa sekasotkussa, yhdessä läjässä, josta raskas vaalea savu verkalleen tuprusi ylös. Puutarhat, kadut, huonerivit, kaikki olivat yhtenä rauniona.

Tämän sortuneen Loka-Niniven keskellä kohouu yksinään Punaruusun ravintola, ovet, ikkunat särkyneinä, kattohirret päin taivasta ja laudat hajallansa, jotta se näytti pelästyneeltä hirviöltä, joka tukka pystössä, suu ja silmät ammollaan tuijottaa keskellä kauhistuksen maata.

Yleinen hiljaisuus vallitsee. Äänettöminä koettavat sammuttajat tehdä selkoa raunioläjän sekasorrosta. Torven kajahdus kuuluu silloin tällöin yön hiljaisuudessa. Tutkivien tulisoihdut valaisevat hävityksen jätteitä.

Punaruusun portin edustalla makaa saranoiltaan heitetty oven puolikas, jonka toinen kylki on höltynyt kuumuudesta; toisessa kyljessä näkyy jälkiä liitulla kirjoitetusta lauseesta: "tämä huone... pyhä paikka..." — muut sanat ovat pois kuluneet.

Sammutuskunnan torvien kajahdukset kuuluvat vielä hiljaa silloin tällöin. Hämmästyneet katsojat kyselevät kuiskaellen toinen toiseltaan:

"Mitähän täällä lieneekään tapahtunut?"

"Sitä ei kukaan tiedä".

... Minä tiedän...

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK KIUSAAJA: ROMAANI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license,

especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work,

or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to

fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit

card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.